

Muqeddes Kitab

Tewrat 9-qisim

Samuil «1»

© Muqeddes Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyghurche Kalam Terjimisi»

Tewrat 9- we 10-qisim

«Samuil «1» we «2» »

Kirish söz

(Birinchi we ikkinchi qismigha)

Tewrattiki barliq tarixiy qisimlarga oxshash, «Samuil» dégen kitab Xudaning pütkül insaniyetke qaratqan nijatliq pilanini ilgiri sürüş jeryanining xatirisining bir qismidin ibaret. Bu jeryan Qutquzhuchi Mesihning dunyagha kélishini menzil qilghan.

Gerche «Muqeddes Kitab»ning köp nusxilirida «Samuil» daim ikki kitab qilip («Samuil (1)» we «Samuil (2)») neshir qilinsimu, emeliyette «Samuil» eslide ibraniy tilida birla kitab idi. Shunga biz ularni «Samuil — birinchi qisim» we «Samuil — ikkinchi qisim» dep atiduq. Biraq ixcham bolsun üçhün yenila «Samuil (1)» we «Samuil (2)» dep ataymiz. Bu kirish söz «Samuil (1)» we «Samuil (2)»gimu ortaql bolidu.

Ushbu tarix on ikki qebilidin terkiib tapqan Israil xelqining «hakimliq» tüzümidin padishahliq tüzümige ötüsh jeryanini körsitidu («hakimliq» tüzümi we «padishahliq» tüzümining perqi toghruluq «qoshumche söz»imizde toxtilimiz). Bu jeryan Samuil peyghemberning wasitisi bilen yüz béridu. Samuil bolsa Israilning «batur hakim»lirining eng axirqisi hem Tewrattiki eng ulugh peyghemberlerdin biri idi. Uning «hakimliq» xizmiti we Israilning birinchi we ikkinchi padishahi Saul bilen Dawutning hökümraniq dewri ushbu kitabta xatirilinidu (namelum sewebtin Saul Quranda «Tallot» dep atilidu).

Tarix tughmas ayalning oghul bala tiligen derdlik duasi bilen bashlinidu. Mana mushundaq kichikkine, hetta kishining diqqitini tartmaydighan bir ish bilen Xudaning nijat pilanining yéngi bir babi échilidu, Uning ulugh meqsetliri algha sürülidu. Xudaning yolliri daim dégüdek shundaq bolidu.

Hannahning oghul bala tiliki iltija qilinidu. Hannah qesimide ching turup, tughqan balisi Samuil (menisi, «Xudadin tiligen» yaki «Xuda anglidi»)ni ömürwayet ibadet chédirining xizmitide bolushqa Perwerdigargha atap tapshuridu. Shuning bilen Samuilni emchiktin ayrish bilenla ibadet chédirigha élip bérup Eli dégen bash kahin, yeni shu chaghdiki «hakim»gha tapshuridu. Kichik bala shu yerde qalidu. Eli yashanghan bolghachqa, shübhisizki, Samuil uning jénigha esqatidu hem uninggha teselli bolidu.

Shu waqit Israilning tarixida zulmetlik künler idi. «Batur hakimlar» dégen kitab shuninggha ispat bériduki, Xuda tallighan el ichide butpereslik, xurapiyliq we türlük nomussizliq ewj alghanidi. Ular daim etrapidikini eller we qaraqchilar teripidin bulang-talanggha uchraytti. Elining öz oghulliri ibadet chédiridiki xizmetni pul tapidighan aldamchiliqqa aylanduruwalghanidi. Shundaq ehwalda Hemmige Qadir Xuda Öz söz-kalamini kichik bir bala arqiliq yetküzmekchi bolghanliqini héchkim oylimighanidi. U arqiliq Xudaning Israil xelqimni

« Samuil «1» »

jazalaymen, dégen sözi yetküzülgende, u belkim peqet besh-alte yashta bolushi mumkin. Xudaning jazasi bolsa, daim awwal eng chong mes'uliyiti bar kishining béshigha chüshidu — shunga shu chaghda Eli we jemetidikilerge chüshti. Eli özi durus adem bolsimu, u yenila oghullirini yaman yollarin tosmighanliqigha jawabkar idi.

Mana bu Samuil peyghemberning Xudaning Israilgha bolghan söz-kalamini yetküzüsh xizmitining bashlinishi idi. Gerche bu xizmitining köp tepsilatiri bizge éytilmighan bolsimu, éniqki, u quramigha yetküche Xudaning herxil ishlar toghruluq sözlirini barghanséri küchlük halda yetküzüp kelgenidi.

Samuildin ilgiriki bir peyghemberning bergen béshariti boyiche, Eli we oghulliri dunyadin kétishi bilen Israilgha «hakim bolush» mes'uliyiti Samuilning zimmissige chüshti. Shuningdek Israil üçün bash kahinliq rolining bir qismimu uning üstige chüshti («1Sam.» 2:35diki bésharetning birinchi qismida del mushu ish körsitilgen, biraq Samuilning kahinliqqa waris bolidighan Lawiylar qebilisidin ikenliki éniq emes). Shühhisizki, eyni chaghda kahinliq kishilerni shunche bizar qilghanidi, bu ish Xudaning kahinliqni chirikliktin xaliy qilip tüzütüshidiki waqitliq emma zörür eplik orunlashturushi idi. Emma Xudaning bu orunlashturushi axir bérip Lawiylargha tapshurulghan kahinliq tüzümini bashqa ewzel kahinliq tüzümi arqiliq emeldin qalduridu, dep puritidu. Derweqe, Mesihning kahinliq barliqqa kélishi bilen Lawiylarning kahinliqining hajiti qalmidi.

Bizge xewerlendürülduki, Samuil Israilgha barliq künliride peqet Tewrat qanunini pak-diyanetlik beja keltürüş bilen emes, belki peyghemberlik körsetmiler, exlaqliq telimler we hemmidin muhimi, özining peziletlik ülgisi bilenmu hakimliq wezipisini ötigen. Bu mezigilning axirida Israil endishige chüshkenidi. Xudaning bu peziletlik adimining ornini kim basidu? Samuilning ikki oghli uning izini basmaytti. Israilning aqsqaqalliri Samuilning qéshigha kélip uninggha: — Sendin kéyin Xuda burunqidek yene bolghusi hakimni teyinlermu? — deydu. Ular bundaq sözler bilen Xudaning xéli burunqi orunlashturushlirigha bolghan gumanini bildürüp, öz eqli-xahishi boyiche Samuilgha: «**Bizge bir padishah tiklep bérilsun!**» — dep telep qoyidu. Ularning Xudaning ulardin dawamlıq xewer élishigha ishenmesliki Perwerdigarning könglige qattiq tégidu. Halbuki, U Samuil peyghember arqiliq ularning tilikini ijabet qilidu. Ular bu tilikini bildürüp bir mezigildin kéyin, padishah tallash toghruluq körsetme bérildi — qeddi-qametlik, qiyapiti kélishken Saul isimlik bir kishi ulargha körsitilidu. Halbuki, gerche Saul deslepte Xudaning heqiqiy bashpanah we tayanch ikenlikini ispatlighan we özining yüreklik we keng qorsaqliqini körsetken bolsimu, halqiliq peyette u peqet özining eqligila tayinip, Xudagha baghligan ishenchtin ayrilidu, hetta kahinliq tüzümige haramliq qilip uni bulghaydu. Bu éghir asiylıq üçün Samuil uninggha, Xuda séni padishahliqtin örüydu, dep xewer yetküzidu hemde Xuda könglidikidek bashqa bir ademni padishah bolushqa alliqachan tallighan, deydu.

Xuda astirtin Samuilgha kéyinki padishahning kim ikenlikini, yeni yash bir yigit padichi Dawut ikenlikini ayan qilidu. Shuning bilen Samuil bérip, Dawutni ailisidikiler aldida padishah bolushqa mesih qilidu. Emma bu ish ular arisida mexpiy tutulidu. Uzun ötmey Dawut özi ordigha padishahning xizmitide bolush üçün kiridu we özining adettin tashqiri jür'et hem qabiliyetni namayan qilidu. Saul uning mensipini kötüridu, emma Dawutning xelq arisidiki inawiti we tesirige heset qilidu. Shuning bilen uzun ötmey, Dawut Saulning serdari süpitide emes, belki Saul jénini almaqchi bolghan qachqun «jinayetchi» bolup qalidu. Dawut birnechche yil mushundaq xeterlik we musheqqetlik sergerdanliq hayatini ötküzidu. Axir bérip Saul

düşmenliri bilen jengde öltürüldü, Dawut padishah bolidu. Dawutning ömrining axirighiche yürgüzgen seltenitining tepsilatlırı «Samuil»ning ikkinchi qismida bayan qilinidu.

Kitapta xatirilengen weqeler hem Xudaning Israil padishahliqida bolghan muddia-meqsetliri üstide «qoshumche söz»imizde toxtilimiz.

Kitabning muellipi

Ushbu kitabtiki tarixlarning inchike tepsilatlırigha qarighanda, tarixchi (yaki tarixchilar) teswirlengen weqelerge yéqin munasiwette bolghan bolsa kérek. U (yaki ular) özlirining salahiyitini bizge éytmaydu; perzimizche kitabning muellipi Samuil peyghemberning özi we «qoshumche muellipi» kéyinche Dawutning ordisi bilen yéqin munasiwette bolghan Natan peyghember bolushi éhtimalgha nahayiti yéqin.

Mezmun («Samuil (1)»): —

- 1-3 bab: Samuilning tugʻulishi; Xuda uni chaqiridu.
4-bab: Xudaning «ehde sanduqi» bulap kétildu; Elining oghulliri we Eli ólidu.
5-7 bab: Xuda Filistiyerni jazalaydu; «ehde sanduqi» Israilgha qayturulup kélidu.
8-bab: Israil Samuildin, ústimizge padishah teyinlensun, dep telep qilidu.
9-10 bab: Saul padishahliqqa tallinidu.
11-15 bab: Saulning deslepki selteniti; u chetke qéqilidu.
16-bab: Samuil Dawutni padishahliqqa mesih qilidu; Dawut Saulning xizmitide bolidu.
17-bab: Dawut Goliat gigantni óltüridu.
18-20 bab: Dawut kótürüldü; Dawutning Yonatan bilen bolghan dostluqi; Saul uni óltürüshke qestleydu.
21-27 bab: Dawut qachidu, sergerdan «jinayetchi» bolup qalidu.
28-31 bab: Saul baxshi ayaldin yardem soraydu; Filistiyer bilen jeng qilishqa chiqidu; u óltürüldü.

Mezmun («Samuil (2)»): —

- 1-bab: Dawut Saul we Yonatan üçün matem tutidu
2-bab: Dawut Yehuda qebilisige padishah bolidu
3-4 bab: Dawutqa egeshenler bilen Saulning oghli Ishboshet arisida urush bolidu
5-6 bab: Barliq Israil Dawuttin padishahi bolushni telep qilidu; Dawut Filistiyerning üstidin ghelibe qilidu
7-bab: Dawutning Xuda üçün öy («ibadetxana») bina qilmaqchi bolushi; Xudaning uningha: «Men sen üçün menggülik bir öy qilimen» dégen wedisi
8-10 bab: Dawutning selteniti; etrapidiki düşmen eller bilen bolghan ghelibilik jengliri
11-12 bab: Dawutning rezil gunahi
13-14 bab: Dawutning ailiside asiqliq we herxil qebihlik peyda bolidu. Oghli Abshalom palandi qilinidu we qaytip kélidu
15-19 bab: Abshalom isyan kótüridu. Ichki urush bolidu
20-bab: Ikkinchi ichki urush
21-bab: Acharchiliq — Saulning Gibéonluqlargha qilghan gunahi tüzitilidu
22-bab: Dawutning ibaditi we bésharetlik küy.
23-bab: Dawutning batur palwanliri
24-bab: Dawut gunah qilip xelqning sanini alidu; waba Israilgha chüshidu; Dawut xelq üçün dua qilidu; ibadetxana üçün orun békítildü.

Samuil «1»

Derd-elemdin bolghan tilek

1¹ Efraim taghliqidiki Ramataim-Zofimda Elkanah isimlik bir kishi bar idi. U Efraimliq bolup, Yerohamning oghli, Yeroham Élixuning oghli, Élixu Toxuning oghli, Toxu Zufning oghli idi.² Uning ikki ayali bar idi. Birsining ismi Hannah, yene birsining ismi Peninnah idi. Peninnahning baliliri bar idi, lékin Hannahning balisi yoq idi.³ Bu adem her yili öz shehiridin samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigargha sejde qilip qurbanliq sunghili Shilohgha baratti. U yerde Elining Xofniy we Finihas dégen ikki oghli Perwerdigarning kahinliri bolup ishleytti.⁴ Her qétim Elkanah qurbanliq qilghan künide u qurbanliqtin ayali Peninnah we uning herbir oghul-qizlirigha öz ülüshini béretti.⁵ Emma Hannahgha bolsa u ikki hessilik ülüsh béretti; chünki u Hannahni tolimu söyetti. Lékin Perwerdigar uni tughmas qilghanidi.⁶ Perwerdigarning uni tughmas qilghanliqidin uning kündesh reqibi Peninnah Hannahni azablash üçün uning bilen qattiq qérishatti.⁷ We her yili, Hannah her qétim Perwerdigarning öyige chiqqanda, Peninnah uninggha azar béretti. Peninnah shundaq qilghachqa, u yighlap héch néme yémeytti.⁸ Axiri uning éri Elkanah uninggha: — I Hannah, némishqa yighlaysen? Némishqa birnerse yémeysen? Némishqa könglüng azar yeydu? Men özüm sanga on oghuldin ewzel emesmu?! — dédi.

⁹ Ular Shilohda yep-ichkendin kéyin (Eli dégen kahin shu chaghda Perwerdigarning ibadetxanisining ishiki yénidiki orunducta olturatti) Hannah dastixandin turdi;¹⁰ u qattiq azab ichide Perwerdigargha dua qilip zar-zar yighlaytti.¹¹ U qesem ichip: — I samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, eger dédikingning derdige yétip, méni yad étip dédikingni untumay, belki dédikingge bir oghul bala ata qilsang, uni pütün ömrining künliride Sen Perwerdigargha béghishlaymen; uning béshigha ustira héchqachan sélinmaydu, dédi.

¹² U Perwerdigarning aldida duasini dawam qiliwatqanda, Eli uning aghzigha qarap turdi;¹³ chünki Hannah duani ichide qilghachqa lewliri midirlawatqini bilen awazi anglanmaytti. Shunga Eli uni mest bolup qaptu, dep oylidi.¹⁴ Eli uninggha: — Qachanghiche mest yürisen? Sharabingni özüngdin néri qil, dédi.

¹⁵ Lékin Hannah jawaben: — Undaq emes, i ghojam! Köngli sunuq bir mezlummen. Men sharabmu, haraqmu ichmidim, belki jénim derdini Perwerdigarning aldida töktüm;¹⁶ dédeklirini yaman xotun dep bilmigeyla. Chünki méning zor derdim we azablimindin bu küngiche shundaq nida qiliwatimen, dédi.

1:1 1Tar. 6:11, 12

1:3 Mis. 23:14; Qan. 16:16.

1:5 «Lékin Perwerdigar uni tughmas qilghanidi» — ibranii tilida: «Lékin Perwerdigar uning baliyatqusini étiwetkenidi».

1:7 «We her yili, Hannah her qétim Perwerdigarning öyige chiqqanda, Peninnah uninggha azar béretti» — némishqa ular her qétim «Perwerdigarning öyige chiqqanda» shundaq bolidu? — bizningche her qétim bir ibranii aile Xudaning aldigha shundaq kelgende, ular barliq baliliri üçün alahide teshekkür éytishi mumkim. Shu chaghlarda Peninnah Hannahqa «Sen bir tughmas!» dep eslitetti.

— Bezi terjimilerde mushu jümlining beshida: «U (Elkanah) her yili Perwerdigarning öyige chiqqanda, Hannah uninggha hemrah bolup barghanda...» déyilidu.

1:8 Rut 4:15.

1:11 «uning béshigha ustira héchqachan sélinmaydu» — Tewrat dewride bezi kishiler özlirini Xudaning ibaditige béghishlash meqsitide özlirini «nazariy» dep ataytti; «nazariy»lar (nazariy bolushqa qesem ichip békitilgen möhlette) haraq ichmeytti, chachlirini héch chüshürmeytti. «Chöl.» 6:1-22ni köring.

1:11 Hak. 13:5.

1:15 Zeb. 62:8; 142:2

1:16 «dédeklirini yaman xotun dep bilmigeyla...» — ibranii tilida «dédeklirini «Béliealning qizi» dep bilmigeyla» déyilidu.

« Samuil «1» »

¹⁷ Eli uninggha jawab béríp: — Tinch-aman qaytqin; Israilning Xudasi Özidin tiligen iltijayingni ijabet qilghay, dédi.

¹⁸ Hannah: — Dédekliri köz aldilirida iltipat tapqay, dédi. U shularni dep chiqip, ghiza yédi we shuningdin kéyin chirayida ilgirikidek ghemkinlik körünmide.

¹⁹ Ular etisi tang seherde ornidin turup Perwerdigarning huzurida sejde qilip bolup, Ramah-diki öyige yénip keldi. Elkanah ayali Hannahgha yéqinchiliq qildi; Perwerdigar uni esligenidi.

²⁰ Hannah hamilidar bolup, waqti-saiti toshup, bir oghul tugldi. U: «Men uni Perwerdigardin tilep aldim» dep, ismini Samuil qoydi..

Hannah Samuilni Perwerdigargha ataydu

²¹ Uning éri Elkanah öyidiki hemmisi bilen Perwerdigargha atidighan her yilliq qurbanliqni qilghili we qilghan qesimini ada qilish üçün Shilohgha chiqti. ²² Lékin Hannah bille barmay érige: — Bala emchehtin ayrilghandila andin men uning Perwerdigarning aldida hazir bolushi üçün uni élip barimen; shuning bilen u u yerde menggü turidu, dédi. ²³ Éri Elkanah uninggha: — Özüngge néme yaxshi körünse, shuni qilghin. Uni emchehtin ayrighuche turup turghin. Perwerdigar Öz söz-kalamigha emel qilghay, dédi. Ayali öyde qélip balisi emchehtin ayrilghuche émitti. ²⁴ Balisi emchehtin ayrilghandin kéyin u uni élip, shundaqla üç buqa, bir efah un we bir tulum sharabni élip Perwerdigarning Shilohdiki öyige apardi. Bala bolsa téxi kichik idi. ²⁵ Ular bir buqini soyup balini elining qéshigha élip keldi. ²⁶ Shuning bilen Hannah uninggha: — I ghojam, özliride hayat rast bolghinidek, bu yerde silining qashlirida turup Perwerdigargha nida qilghan mezlum men bolimen, dédi. ²⁷ Men mushu oghul bala üçün dua qildim we mana, Perwerdigar méning tiligen iltijayimni ijabet qildi. ²⁸ Emdi hazir men uni Perwerdigargha tapshurup berdim. Ömrining hemme künliride u Perwerdigargha béghishlanghan bolidu, dédi. Shuning bilen ular u yerde Perwerdigargha sejde qildi..

Hannah tentene bilen Perwerdigarni medhiyileydu

²¹ Hannah dua qilip mundaq dédi: —
«Méning qelbim Perwerdigar bilen yayraydu,
Méning münggüzüm Perwerdigar bilen égez kötürüldi;
Aghzim düşmenlirimning aldida tentenilikte échildi;
Chünki Séning nijatingdin shadlinimen..»

² Perwerdigardek muqeddes bolghuchi yoqtur;
Chünki Sendin bashqa héch kim yoq,
Xudayimizdek héch uyultash yoqtur..

«Béla»ning menisi «erzimes» dégenlik bolup, belkim Iblisni körsitidu.

1:20 ««Men uni Perwerdigardin tilep aldim» dep, ismini Samuil qoydi» — ibraniiy tilida «Samuil» dégenning menisi «Xuda anglidi» yaki «Xudadin tiligen» dégenge yéqin kélidu.

1:24 «bir efah un» — «efah» ashliq-danlarning ölchem birliki idi, texminen 27 litr. Buqa qurbanliq qilinghanda, uninggha qoshup undin «qoshumche ashliq hediye» qilinishimu kérek idi.

1:24 Luqa 2:41.

1:25 «Ular bir buqini soyup balini elining qéshigha élip keldi» — qalghan ikki buqa belkim éligha Samuilni béqish üçün bergen «béqish heqqi» bolushi mumkin. Bashqa bir éhtimalliq barki, 24-ayetning menisi: «...üch buqa» emes, belki «...üch yashliq bir buqa» bolushi mumkin. Biraq bu ayetni shundaq chüshengen alimlar az.

1:28 «...ular u yerde Perwerdigargha sejde qildi» — «ular» bezi kona köchürmilerde «u u yerde Perwerdigargha sejde qildi» déyilidu (démek, Samuilni körsitidu).

2:1 «Méning münggüzüm Perwerdigar bilen égez kötürüldi» — Tewratqa, «münggüz»ler köp hallarda adamlarning abruy-shöhritini yaki küchini bildüridu. Mushu yerde Qutquzghuchi-mesihni körsitishi mumkin. «Zeb.», 132:17ni köring. Bu münggüzler adaming béshida ösken emes, elwette!

2:1 Luqa 1:46.

2:2 Qan. 3:24; Zeb. 86:8.

³ I insanlar, kibirlik sözliringlarni köpeytiwermenglar,
Yoghan geplerni aghzinglardin chiqarmanglar;
Chünki Perwerdigar bilim-hidayetke ige Xudadur.
Insanlarning emelliri Uning teripidin tarazida tartilidu.

⁴ Palwanlarning oq-yaliri sundurildi;
Lékin putliship yiqilghanlarning béli bolsa qudret bilen baghlendi.

⁵ Qorsiqi toq bolghanlar nan tépish üçün özini yallanmiliqqa berdi;
Lékin ach qalghanlar hazir ach qalmidi;
Hetta tughmas ayal yettini tughidu;
Lékin köp baliliq bolghan soliship kétidu.

⁶ Perwerdigar hem öltüridu, hem hayat béridu;
U ademni tehtisaragha chüshüridu, u yerdin yene turghuzidu;.

⁷ Perwerdigar ademni hem namrat qiliwétidu, hem bay qilidu;
U kishini hem pes qilidu, hem égiz kötüridu.

⁸ U özi miskinni topidin qopuridu,
Qighliqtin yoqsulni kötüridu;
Ular ni ésilzadiler arisida teng ol turghuzidu;
Ular ni shan-shereplik textige miras qilduridu;
Chünki yerning tüwrükliri Perwerdigarningkidur;
U Özi dunyani ularning üstige salghanidi.

⁹ Öz muqeddes bendilirining putlirini U mezmüt qilidu;
Emma reziller bolsa, qarangghuda shük qilinidu;
Chünki héchkim öz qudriti bilen nusret tapmaydu.

¹⁰ Perwerdigar bilen qarshilashqanlar pare-pare qiliwétilidu;
U Özi asmanlardin ulargha qarshi güldürleydu.

Perwerdigar yer yüzining chetlirigiche höküm chiqiridu;
U Özi tikligen padishahqa qudret béridu,
U Özi mesihligining münggüzini égiz kötüridu!..

¹¹ Elkanah bolsa Ramahdiki öz öyige yénip bardi. Bala bolsa elining qéshida Perwerdigargha xizmet qilip qaldi.

Elining oghullirining kahinliq mensipidin rezillik bilen paydilinishliri

¹² Emma Elining oghulliri intayin yaman kishilerdin bolup, Perwerdigarni tonumaytti..¹³ Kahinlarning xelqlerge mundaq aditi bolghan: — Birs qurbanliq qilip, gösh qaynap pishiwatqanda kahinning xizmetkari kélip üç tilliq changgakni qolida tutup¹⁴ dash, qazan, dangqan yaki korining ichige sanjip, changgakqa néme élinghan bolsa kahin shuni özige alatti. Ularning

2:5 Zeb. 34:9-10; Yigh. 5:6; Luqa 1:53.

2:6 «tehtisara» — ölgenlarning rohi baridighan jay.

2:6 Qan. 32:39; Ez. 37:11-14

2:8 Ayup 36:15; Zeb. 113:7, 8; Luqa 1:52; Zeb. 24:1-2; 102:25; 104:5

2:10 «U Özi mesihligining münggüzini égiz kötüridu!» — «mesihlimek» yaki «mesih qilish»: Xudaning yolyoruqi bilen Israilgha yéngi bir padishah békitish üçün uning bëshigha zeytun méyi sürülüşü kérek idi. Mushu murasim «mesih qilinish» yaki «mesihlinish» dep atilatti we shundaqla shu chaghdin bashlap shu padishah «Xudaning mesihligini» dep atilatti. Kahinlar we bezi waqtida peyghemberlermu «mesih qilinatti». Israilda shu chaghta padishah bolmighachqa, Hannahning bu sözi derweqe kelgüsü ishlarni aldın ala körsetken bësharet idi.

2:10 1Sam. 7:10; Zeb. 2:6; 21:8; 89:24

2:12 «...intayin yaman kishilerdin bolup» — ibraniy tilida: «Bélialning (Iblisning) oghulliridin bolup» déyilidu. «Bélial»ning menisi «erzimes», belkim Sheytanni körsitidu.

Shilohga qurbanliq qilgibili kelgen hemme Israillargha shundaq aditi bolghan.¹⁵ Shundaqla hetta yaghi köydürme kahnining xizmetkari kélip qurbanliq qiliwatqan ademge: — Kahingha kawap üçün gösh bergin, chünki u sendin qaynap pishqan gösh qobul qilmaydu, belki xam gösh lazim, deytti.¹⁶ Eger qurbanliq qilghuchi uninggha: — Awwal yéghi köydürülüp bolsun, andin némini xalisang shuni alghin, dése, u: — Bolmaydu, manga derhal ber! Bolmisa mejburiy alimen, deytti;¹⁷ Shundaq qilip bu ikki yashning gunahi Perwerdigarning aldida tolimu éghir bolghanidi; chünki uning sewebidin xeq Perwerdigargha atighan qurbanliqlar közge ilinmaywatatti.

¹⁸ Emma Samuil nareside bala bolup kanaptin toqulghan bir efodni kiyip Perwerdigarning aldida xizmet qilatti.¹⁹ Buningdin bashqa uning anisi her yilda uninggha bir kichik ton tikip, her yilliq qurbanliq qilgibili éri bilen barghanda alghach kéletti.²⁰ Eli Elkanah we ayaligha bext tilep dua qilip: — «Ayalingning Perwerdigargha béghishlighinining ornigha sanga uningdin bashqa nesil bergey, dédi. Andin bu ikkisi öz öyige yandi.²¹ Shuning bilen Perwerdigar Han-nahni yoqlap beriketlep, u hamilidar bolup jemiý üç oghul we ikki qiz tughdi. Kichik Samuil bolsa Perwerdigarning aldida turup ösüwatatti.

²² Eli bek qérip ketkenidi. U oghullirining pütkül Israilgha hemme qilhanlirini anglidi hem jamaet chédirining ishikide xizmet qilidighan ayallar bilen yatqinimu anglidi.²³ U ulargha: — Siler néme üçün shundaq ishlarni qilisiler? Chünki bu xelqning hemmisidin silerning yamanliqlinglarni anglawatimen, dédi.²⁴ Bolmaydu, i oghullirim! Men anglighan bu xewer yaxshi emes, Perwerdigarning xelqini azdurupsiler.²⁵ Eger bir adem yene bir ademge gunah qilsa, bashqa birsi uning üçün Xudadin rehimi sorisa bolidu; Lékin eger birsi Perwerdigargha gunah qilsa, kim uning gunahini tiliyeleydu? — dédi. Lékin ular atisining sözige qulaq salmidi; chünki Perwerdigar ularni öltürüshni niyet qilghanidi.²⁶ Emma Samuil dégen bala ösüwatatti, Perwerdigar hem ademlerning aldida iltipap tapqanidi.

²⁷ Xudaning bir adimi Elining yénigha kélip mundaq dédi: — Perwerdigar shundaq deydu: «Mirsirda, Pirewnningkide turghanda Özümni atangning jemetige ochuq ayan qilmidimmu? ²⁸ Men uni kahinim bolush, Öz qurbangahimda qurbanliq qilish, xushbuy yéqish we Méning aldimda efod tonini kéyip xizmet qilishqa Israilning hemme qebililiridin tallimighanidimmu? Shuningdek Men Israilning otta köydüridighan hemme qurbanliqlirini atanggha tapshurup teqdim qilghan emesmu? ²⁹ Némishqa Men buyrughan, turalghu jayimdiki qurbanliqim bilen ashliq hediyelelarni depsende qilisiler? Némishqa xelqim Israillar keltürgen hemme hediyelelarning ési-

2:14 «Ularning Shilohga qurbanliq qilgibili kelgen hemme Israillargha shundaq aditi bolghan» — mushu xil qurbanliqlar, shübhisizki, «teshekkür qurbanliqliri» yaki «inaqliq qurbanliqliri» idi. Kahinlarning mushu aditi Musa peyghemberge chüshürülgen qanunning belgilimilirige aslanghan emes. Kahinlarning «hoquq ülüshi» bolsa «Law.» 7:11-18, 28-34-ayetlerde körsitilidu. Emma elining oghulliri achközlükidin bu adetni tolimu heddidin ashuruwetkenidi. Kéyinki ayetlerni körüng.

2:16 «Awwal yéghi köydürülüp bolsun, andin némini xalisang shuni alghin» — Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche qurbanliqlardiki barliq yaghlar Perwerdigargha atap köydürülett. Ademning uni yéyishi men'i qilinatti.

2:18 «Samuil nareside bala bolup kanaptin toqulghan bir efodni kiyip Perwerdigarning aldida xizmet qilatti» — «efod» dégen néme? Xuda Musa peyghemberge chüshürgen qanun boyiche, bash kahin kiydighan bir alahide kalte chaplan bolup, uning ichidiki ikki xil tash arqiliq Xudadin yol sorighili bolatti. Samuil Lawiy qebilisidin bolmisimu, bu ayetke qarighanda «kahinliq kiyim» kiyip, kahinliq xizmitini qiliwatatti.

2:21 «...yoqlap beriketlep» — ibraniy tilida peqet «yoqlap» déyilidu. Xudaning «yoqlishi» toghruluq «tebirler»nimu körüng.

2:22 «jamaet chédiri» — yeni «ibadet chédiri» yaki «muqeddes chédiri».

2:24 «Perwerdigarning xelqini azdurupsiler» — bashqa birxil terjimisi: «Perwerdigarning xelqi arisida tarqalghan xewer yaxshi emes».

2:26 Luqa 2:52.

2:27 Ros. 7:25.

2:28 «... Men Israilning otta köydüridighan hemme qurbanliqlirini atanggha tapshurup teqdim qilghan emesmu?» — Tewratqa asasen, kahinlarning herqandaq qurbanliqlardin özige xas bir ülüshni élish hoquqi bar idi.

2:28 Law. 10:14.

lidin özliringlarni semritip, öz oghulliringlarning hörmitini Méningkidin üstün qilisen?». ³⁰ Uning üçhün Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Men derheqiqet séning we atangning jemetidikiler Méning aldinda xizmitimde menggü mangidu, dep éytqanidim; lékin emdi Men Perwerdigar shuni deymenki, bu ish hazir Mendin néri bolsun! Méni hörmet qilghanlarni Men hörmet qilimen, lékin Méni kemsitkenler pes qarilidu..³¹ Mana shundaq künler kéliduki, séning bilikingni we atangning jemetining bilikini teng késiwétimen; shuning bilen jemetingde birmu qérighan adem tépilmaydu! ³² Sen turalghu jayimda derd-qayghu körisen; Israillar herqandaq huzur-bextni körgini bilen, séning jemetingde ebedgiche birmu qérighan adem tépilmaydu..³³ We Men qurbangahimning xizmitidin üzüp tashlimighan adiming bar bolsa, u közliringning xirelishishi bilen jéningning azablinishigha seweb bolidu. Jemetingde tughulghanlarning hemmisi balaghettin ötmey ölidu..³⁴ Sanga bu ishlarni ispatlashqa, ikki oghlung Xofniy bilen Finihasning béshigha chüshidighan mundaq bir alamet bésharet bolidu: — ularning ikkilisi bir künde ölidu. ³⁵ Emma Özümge Rohim we dilimdiki niyitim boyiche ish köridighan sadiq bir kahinni tikleyen; Men uninggha mezmüt bir jemet qurimen; u Méning mesih qilghinimning aldida menggü méngip xizmet qilidu..³⁶ Shundaq boliduki, séning jemetingdikilerdin herbir tirik qalghanlar bir ser kümüş we bir chishlem nan tileshe uning aldigha kélip uninggha tezim qilip: «Qahinliq xizmetliridin manga bir orun bersile, yégili bir chishlem nan tapay dep éytidighan bolidu» deydu.

Perwerdigar Samuilni chaqiridu

3¹ Samuil dégen bala bolsa elining aldida Perwerdigarning xizmitide bolatti. Emdi Perwerdigarning sözi u künlerde kem idi; wehiylik körünüşlermu köp emes idi. ² We shundaq boldiki, bir künü Eli ornida yatqanidi (uning közliri torlishop körmes bolup qalay dégenidi). ³ Xudaning chirighi téxi öchmigen bolup, Samuil Perwerdigarning ibadetxanisida, Xudaning ehde sanduqigha yéqinla yerde yatatti. ⁴ Perwerdigar Samuilni chaqirdi. U: — Mana men bu yerde, dédi. ⁵ U Elining qéshigha yügürüp béríp: — Mana men, méni chaqirdingghu, dédi. Lékin u jawab béríp: — Men chaqirmidim; qaytip béríp yatqin, dédi. Shuning bilen u béríp yatti. ⁶ Perwerdigar yene: «Samuil!» dep chaqirdi. Samuil qopup elining qéshigha béríp: Mana men, méni chaqirdingghu, dédi. Lékin u jawab béríp: — Men chaqirmidim i oghlum, yene béríp yatqin, dédi.

⁷ Samuil Perwerdigarni téxi tonumighanidi; Perwerdigarning sözi uninggha téxi ayan qilinmighanidi. ⁸ Lékin Perwerdigar yene üçinchi qétim: «Samuil!» dep chaqirdi; u qopup elining qéshigha béríp: — Mana men; sen méni chaqirding, dédi. U waqitta Eli Perwerdigar balini chaqiriptu, dep bilip yetti. ⁹ Shuning bilen Eli Samuilgha: — Béríp yatqin. U eger séni chaqirsa, sen: — I Perwerdigar, söz qilghin, chünki qulung anglaydu, dep éytqin, déwidi, Samuil béríp ornida

2:29 Qan. 32:15.

2:30 Mis. 28:43; 29:9.

2:31 «... séning bilikingni we atangning jemetining bilikini teng késiwétimen» — «ademning biliki» uning küchi, qabiliyiti we hoquqini bildüretti.

2:32 «Sen turalghu jayimda derd-qayghu körisen» — yaki «Sen turalghu jayimda düşmen körisen». «séning jemetingde ebedgiche birmu qérighan adem tépilmaydu» — bu bésharet töwendiki bablarda échilidu. Eli özi Perwerdigarning ehde sanduqining bulap kétilgenlikini köridü; biraq kéyinki künlerde, yeni Dawut padishahning künliridiki bext-beriketni u körmeydu (Elining jemetining kéyinki tarixi 22-bab, 1-22, «1Pad.» 2:26-27de körüldü).

2:33 «közliringning xirelishishi» — bu ibare adette köz yashlirining köp tökülgenlikidin yaki zor ghemkinlikdin bolghan haletni körsitidu.

2:35 «...Méning mesih qilghinimning aldida» — Méning padishahimning aldida, démekchi. Bizningche bu bésharet awwal Samuilning özide andin kahin Zadokning jemetide emelge ashuruldi. «menggü méngip xizmet qilidu» — ibraniy tilida «barliq künlerde méngip xizmet qilidu».

3:2 1Sam. 4:15.

yatti.¹⁰ We Perwerdigar kélip yéqin turup ilgirikidek: — «Samuil, Samuil!» dep chaqirdi. Samuil: — Söz qilghin, chünki qulung anglaydu, dep jawab berdi..

¹¹ Perwerdigar Samuilgha: — Mana Men anglihanlarning ikki quligini zingildatqudek bir ishni Israilning arisida qilmaqchimen..¹² Shu künide Men burun Elining jemetidikiler toghrisida éytqinimning hemmisini uning üstige chüshürimen; bashtin axirghiche ada qilimen!¹³ Chünki özige ayan bolghan qebihlik tüpeylidin Men uninggha, séning jemetingdin menggülük höküm chiqarmaqchimen, dep éytqanmen: chünki u oghullirining iplasliqini bilip turup ularni tosmidi..¹⁴ Uning üçhün Elining jemetidikilerge qesem qilghanmenki, Elining jemetidikilerning qebihlikli meyli qurbanliq bilen bolsun, meyli hediye bilen bolsun kafaret qilinmay, ebedigiche kechürüm qilinmaydu, dédi.

¹⁵ Samuil etisi tang atquche yétip, andin Perwerdigarning öyining ishiklirini achi. Emma Samuil wehiylik körünüshni Elige éytishtin qorqti.¹⁶ Lékin Eli Samuilni chaqirip: — I Samuil oghlum, dédi. U: — Mana men, dep jawab berdi.¹⁷ U: — U sanga néme söz qildi? Sendin ötüney, uni mendin yoshurmighin. Eger Uning sanga éytqanlirining birini manga éytmay qoysang, Xuda déginini séning béshinggha chüshürsun we uningdin artuq chüshürsun! — dédi.¹⁸ Shuning bilen Samuil uninggha héchnémini qaldurmay hemmini dep berdi. Eli: — Mana, U Perwerdigardur; U némini layiq tapsa, shuni qilsun, dédi.

¹⁹ Samuil ösüp chong boluwatatti we Perwerdigar uning bilen bille bolup, uning éytqan bés-haretlik sözliridin héchqaysisini yerde qaldurmaytti.²⁰ Shuning bilen pütkül Israil Dandin tartip Beer-Shébaghiche Samuilning Perwerdigarning peyghembiri qilip tiklengenlikini bilip yetti..²¹ Shu waqitta Perwerdigar Shilohda Özini yene ayan qildi. Chünki Perwerdigar Shilohda Öz söz-kalami arqiliq Samuilgha Özini ayan qildi; we Samuil Uning sözini pütkül Israilgha yetküzdi..

Perwerdigarning ehde sanduqi Filistiylerning qoligha chüshidu

4¹ U waqitta Israil Filistiyler bilen jeng qilghili chiqip Eben-Ezerge yéqin jayda bargah-chédirlarni tikti. Filistiyler bolsa Afek dégen jayda bargah-chédirlarni tikti.² Filistiyler Israillar bilen soqushqili sep tizip turdi. Jeng kéngeygende Israil Filistiyler aldida tarmar boldi; Filistiyler ularning jeng sepliridin töt mingche ademni öltürdi.³ Xalayıq bargahqa yénip kelgende, Israilning aqsqaqalliri: — Némishqa Perwerdigar bugün bizni Filistiyler teripidin tarmar qildurdi? Biz Shilohdin Perwerdigarning ehde sanduqini qéshimizgha élip kéleyli; u arimizda bolsa, bizni düshminimizning qolidin qutquzidu, dédi.

⁴ Shu geptin kéyin xalayıq Shilohgha adem mangdurup, shu yerdin kérublarning otturisida ol-turghan samawi qoshunlarning Serdari Perwerdigarning ehde sanduqini élip köttürüp keldi. Shuningdek Elining ikki ogli Xofniy bilen Finihasmu Xudaning ehde sanduqi bilen bille keldi..

⁵ We shundaq boldiki, Perwerdigarning ehde sanduqi leshkergahqa élip kélingende pütkül Israil yerni tewretküdek küchlük bir chuqan kötürüshti.

3:10 «Samuil, Samuil!» — Tewrat-injilda Xuda bir kishining ismini qaytilap chaqirghan bolsa, u ademning öziye intayin söyümlük ikenlikini körsitidu.

3:11 2Pad. 21:12; Yer. 19:3.

3:12 1Sam. 2:31.

3:13 «Men uninggha, séning jemetingdin menggülük höküm chiqarmaqchimen, dep éytqanmen» — yaki «Men uninggha, séning jemetingdin menggülük höküm chiqarmaqchimen, dep éytqin». «chünki u oghullirining iplasliqini bilip turup ularni tosmidi» — yaki «chünki u oghullirining Xudani qarghghanliqini bilip turup ularni tosmidi».

3:20 «Dandin tartip Beer-Shébaghiche» — «Dan» Israilning shimaliy chétide, «Beer-Shéba» uning jenubiy chétide idi.

3:21 «Samuil Uning sözini pütkül Israilgha yetküzdi» — yaki «Samuil éytqan bu söz pütkül Israilda yüz berdi».

4:4 «...kérublarning otturisida ol-turghan samawi qoshunlarning Serdari Perwerdigar» — «kérublar» perishtilerning sheklide bolup, ehde sanduqining ikki teripide turatti. «Mis.» 25:17-22ni köring. Xuda «kérublarning otturisida, ehde sanduqining üstide huzurumni ol-turghuzimen, dep wede qilghanidi.

4:4 2Sam. 6:2; Zeb. 80:1; 99:1

⁶ Filistiyler küchlük tentene awazini anglap: — Ibraniylarning leshkergahidin anglanghan bu küchlük chuqan néme wejedin chiqqandu, dep éytishti. Arqidinla ular Perwerdigarning ehde sanduqining ularning leshkergahigha keltürülgini bilip yetti. ⁷ Shuning bilen Filistiyler qorqup: — Ilahlar ularning leshkergahigha keptu, halimizga way! Mundaq ish bu waqitqiche héch bolghan emes, déyishti. ⁸ Halimizga way! Bizni bu qudretlik ilahlarning qolidin kim qutquzidu? Mana bayawanda misirliqlarni türlük bala-wabalar bilen urghan ilahlar del shulardur! ⁹ I Filistiyler, özliringlarni jesur körsitip erkektek turunglar. Bolmisa, ibraniylar bizge qul bolghandek biz ulargha qul bolimiz; erkektek bolup jeng qilinglar! — dédi.

¹⁰ Shuning bilen Filistiyler Israillar bilen jeng qildi. Israil tarmar qilinip, herbiri terep-terepke öz chédirige beder qachti. Jengde qattiq qirghinchilik bolup, Israildin ottuz ming piyade esker öltürüldi. ¹¹ Perwerdigarning ehde sanduqi olja bolup ketti we Elining ikki oggli Xofniy bilen Finihasmu öltürüldi.

¹² Shu küni bir Binyaminliq jeng meydanidin qéchip kiyim-kéchekliri yirtiq, üstibéshi topachang halda Shilohgha yügürüp keldi. ¹³ U yétip kelgende, mana Eli yolning chétide öz orundiqida olturup taqiti-taq bolup kütüwatatti; uning köngli Perwerdigarning ehde sanduqining ghémide perishan idi. U kishi xewerni yetküzgili sheherge kirgende, pütkül sheher peryadchuqan kötürdi. ¹⁴ Eli peryad sadasini anglap: — Bu zadi néme warang-churung? dep soridi. U kishi aldirap kélip elige xewer berdi ¹⁵ (Eli toqsan sekkiz yashqa kirgen, közliri qétip qalghan bolup, körmeytti). ¹⁶ U kishi Elige: — Men jengdin qaytip kelgen kishimen, бүгүн jeng meydanidin qéchip keldim, dédi. Eli: — I oghlum, néme ish yüz berdi? — dep soridi. ¹⁷ Xewerchi jawab bérir: — Israil Filistiylerning aldidin beder qachti. Xelq arisida qattiq qirghinchilik boldi! Séning ikki oghlung, Xofniy bilen Finihasmu öldi hemde Xudaning ehde sanduqimu olja bolup ketti, dédi. ¹⁸ We shundaq boldiki, xewerchi Xudaning ehde sanduqini tilgha alghanda, Eli derwazining yénidiki orunduqtin keynige yiqilip chüshüp, boyni sunup öldi; chünki u qérip, bedinimu éghirliship ketkenidi. U qiriq yil Israilning hakimi bolghanidi.

¹⁹ Uning kélini, yeni Finihasning ayali hamilidar bolup tughushqa az qalghanidi. U Xudaning ehde sanduqining olja bolup ketkenlik we qiyinatisi bilen érinimgu ölgenlik xewirini anglighanda, birdinla qattiq tolghaq tutup, pükülüp balini tughdi. ²⁰ U öley dep qalghanda, chöriside turghan ayallar: — Qorqmighin, sen oghul bala tughdung, dédi. Lékin u buninggha jawabmu bermidi hem köngül bölmidi. ²¹ U: «Shan-sherep Israildin ketti» dep baligha «Ixabod» dep isim qoydi; chünki Xudaning ehde sanduqi olja bolup ketken hem qéyinatisi bilen érimu ölgenidi. ²² U yene: — Shan-sherep Israildin ketti; chünki Xudaning ehde sanduqi olja bolup ketti! — dédi.

5 ¹ Filistiyler Xudaning ehde sanduqini olja élip, uni Eben-Ezerdin élip Ashdodqa bardi. ² U yerde Filistiyler Xudaning ehde sanduqini élip Dagon butxanisigha ekirip, Dagon dégen butning yénigha qoydi. ³ Ashdoddikiler etisi seher qopup kelse, mana Dagon buti Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yiqilghiniche düm yatatti. Shunga ular Dagon butni élip yene öz ornida turghuzup qoydi. ⁴ Lékin etisi seher qopup kelse, mana, Dagon Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yiqilghiniche düm yatatti; Dagonning béshi hem

4:9 Hak. 13:1.

4:11 1Sam. 2:34; Zeb. 78:59-61

4:12 Ye. 7:6.

4:15 1Sam. 3:2

4:18 «U qiriq yil Israilning hakimi bolghanidi» — «hakim»larning yétekchi hem soraqchi rolini chüshinish üçün Tewrattiki «Batur Hakimlar»ni köring.

4:21 «U: «shan-sherep Israildin ketti» dep baligha «Ixabod» dep isim qoydi» — «Ixabod» belkim «Shan-sherep qéni?» yaki «Shan-sherep ketti» dégenni bildüridu.

qolliri bosughida chéqilghanidi; Dagonning peqet béliqsiman téni qalghanidi.⁵ Shunga bügünge qeder Ashdodta ya Dagonning kahinliri bolsun ya Dagonning butxanisigha kirgüchiler bolsun, Dagonning bosughisigha dessimeydu.

⁶ Andin Perwerdigarning qoli Ashdoddikilerning üstige qattiq chüshüp, ularni weyran qilip, Ashdod bilen etrapidikilerni hürrek késili bilen urdi.⁷ Ashdoddikiler bularni körüp: — Israilning Xudasining ehde sanduqi bizlerde turmisun! Chünki uning qoli bizni we ilahimiz Dagonni qattiq bésiwaldi, déyishti.⁸ Shuning bilen ular adem mangdurup Filistiylerning hemme ghojilirini chaqirtip jem qilip ulardin: — Israilning Xudasining ehde sanduqini qandaq bir terep qilimiz? dep soridi. Ular: — Israilning Xudasining ehde sanduqi Gatqa chet yol bilen yötkelsun, dep jawab bérishhti. Shuning bilen ular Israilning Xudasining ehde sanduqini u yerge chet yol bilen yötkidi.⁹ We shundaq boldiki, ular uni chet yol bilen yötkigendin kéyin Perwerdigarning qoli u sheherge chüshüp kishilerni qattiq sarasimige chüshürdi. U kichiklerdin tartip chonglarghiche sheherdikilerni urdi, ular hürrek késilige griptar boldi.¹⁰ Shuning bilen ular Xudaning ehde sanduqini Ekrongha ewetti. Lékin Xudaning ehde sanduqi Ekrongha yétip kelgende, Ekrondikiler peryad qilip: — Biz bilen xelqimizni öltürüş üçün ular Israilning Xudasining ehde sanduqini bizge yötkidi! — dédi.¹¹ Ular adem mangdurup Filistiylerning ghojilirini qichqartip jem qilip ulargha: — Biz bilen xelqimizni öltürmesliki üçün Israilning Xudasining ehde sanduqini bu yerdin öz jayigha ketküzünglar, dédi; chünki qattiq wehime sheherni basqanidi; Xudaning qoli ularning üstige tolimu éghir chüshkenidi.¹² Ölmigen ademler bolsa hürrek késili bilen urulup, sheherning peryadi asmangha kötürüldi.

Filistiylar ehde sanduqini qayturup ewetidu

6¹ Perwerdigarning ehde sanduqi Filistiylerning yurtida yette ay turdi.² Filistiylar kahinlar bilen palchilarni chaqirip ulargha: — Perwerdigarning ehde sanduqini qandaq qilimiz? Uni qandaq qilip öz jayigha eweteleymiz? Yol körsitinglar, dédi.³ Ular: — Eger Israilning Xudasining ehde sanduqini qayturup ewetsenglar, quruq ewetmenglar, héch bolmighanda uning bilen bir «itaetsizlik qurbanliqi»ni birge ewetishinglar zörürdur, dédi. Shundaq qilghanda shipa tapisiler, shundaqla Uning qolining néme üçün silerdin ayrilmighanliqini bilisiler, dédi.⁴ Ular: — Biz némini itaetsizlik qurbanliqi qilip ewetimiz? — dep soridi. Ular: — Filistiylerning ghojilirining sani besh; shunga besh altun hürrek we besh altun chashqan yasap ewetinglar; chünki silerge we ghojanglarga oxshashla bala-qaza chüshti.⁵ Hürreklirninglarning sheklini we zémininglarni weyran qilidighan chashqanlarning sheklini neqish qilip yasap, Israilning Xudasigha shan-sherep keltürünglar. Shuning bilen u belkim silerning, ilahirimizning we zémininglarning üstini basqan qolini yéniklitemikin: — ⁶ Misirliqlar bilen Pirewn öz köngüllirini qattiq qilghandek silermu némishqa öz könglünglarni qattiq qilisiler? U misirliqlargha zor qattiq qolluq körsetkendin kéyin, ular Israilarni qoyup bermidimu, ular shuning bilen qaytip kelmidimu? ⁷ Emdi yéngi bir harwa yasap, téxi boyunturuqqa köndürülmigen mozaqlik ikki inekni harwigha qoshunglar; ulardin mozaylirini ayrip, öyde élip qélinglar; ⁸ andin Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp harwigha sélinglar; we uninggha ewetidighan itaetsizlik qurbanliqi qilidighan altun buyumlarni bir qapqa sélip sanduqqa yandap qoyunglar we sanduqni shu péti mangdurunglar; ⁹ andin qarap turunglar. Eger harwa Israil chégrisidiki

5:4 «Dagon Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yiqilghiniche düm yatatti» — «Dagon» dégen butta ademning béshi we béliqning téni bar idi.

5:6 «hürrek késili» — yaki «ösmiler» yaki «bowasir késili».

5:6 Zeb. 78:60-66.

5:8 «Gatqa chet yol bilen yötkelsun» — belkim bashqa sheher-kentlerdin ötküzmeslik üçün.

6:6 Mis. 12:31.

yol bilan Beyt-Shemeshke mangsa, bizge kelgen shu chong bala-qazani chüshürgüchining özi Perwerdigar bolidu. Undaq bolmisa, bizni urghan Uning qoli emes, belki bizge chüshken tasadipiliq bolidu, xalas, déyishti.

¹⁰ Shuning bilan Filistiyler shundaq qildi. Ular Mozayliq ikki inekni harwigha qoshup, mozay-lirini öyde solap qoyup, ¹¹ Perwerdigarning ehde sanduqini harwigha sélip, altun chashqan we quyma hürrekler qachilanghan qapni uninggha yandap qoydi. ¹² Inekler Beyt-Shemeshke baridighan yol bilen udul yürüp ketti. Ular kötürülgen yol bilen mangghach möreytti, ya ong terepke ya sol terepke qéyip ketmidi. Filistiylerning ghojiliri ularning arqisidin Beyt-Shemeshning chégrisighiche bardi. ¹³ Beyt-Shemeshtikiler jilghida bughday oruwatatti, ular bashlirini kötürüp ehde sanduqini körüp xush bolushti. ¹⁴ Harwa Beyt-Shemeshlik Yeshuaning étizliqigha kélip, u yerdiki bir chong tashning yénida toxtap qaldi. Ular harwini chéqip, ikki inekni Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq qildi. ¹⁵ Lawiylar Perwerdigarning ehde sanduqi bilen altun buyumlar bar qapni chüshürüp chong tashning üstige qoydi. Shu küni Beyt-Shemeshtikiler Perwerdigargha köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni qildi. ¹⁶ Filistiylerning besh ghojis bularni körüp shu küni Ekrongha qaytip ketti. ¹⁷ Filistiylerning Perwerdigargha itaetsizlik qurbanliqi qilip bergen altun hürriki: — Ashdod üçün bir, Gaza üçün bir, Ashkélon üçün bir, Gat üçün bir we Ekron üçün bir idi. ¹⁸ Altun chashqanlarning sani bolsa Filistiy-lerning besh ghojisigha tewe barliq sheherning sani bilen barawer idi. Bu sheherler sépilliq sheherler we ulargha qarashliq sehra-kentlerni, shundaqla ular Perwerdigarning ehde sanduqini qoyghan chong chimenzarghiche hemme jayni öz ichige alatti. Bu chimenzar hazirmu Beyt-Shemeshlik Yeshuaning étizliqida bar..

¹⁹ Emma Beyt-Shemeshtikiler öz meyliche ehde sanduqining ichige qarighini üçün Perwerdigar ulardin yetmish ademni, jümlidin chonglardin ellikni urdi. Perwerdigar xelqni mundaq qattiq urghanliq üçün pütün xelq matem tutti. ²⁰ Beyt-Shemeshtikiler: — Bu muqeddes Xuda Perwerdigarning aldida kim öre turalaydu? Ehde sanduqi bizning bu yerdin kimning qéshigha apirilishi kérek? — dédi. ²¹ Andin ular Kariat-Yéarimdikilerge elchilerni ewitip: — Filistiyler Perwerdigarning ehde sanduqini qayturup berdi. Bu yerge kélip uni özünglarcha élip kétinglar, dédi.

Israillar Filistiyler bilen yene soqushidu

7¹ Shuning bilan Kariat-Yéarimdiki ademler kélip Perwerdigarning ehde sanduqini élip chiqip, döngning üstidiki Abinadabning öyide qoydi we uning oghli Eliazarni ehde sanduqigha qarashqa Perwerdigargha atap békitti. ² Ehde sanduqi Kariat-Yéarimda qoyulghandin tartip uzun waqit, yeni yigirme yil ötti. Israilning pütkül jemeti Perwerdigarni séghindi.

³ We Samuil Israilning pütkül jemetige: — Eger pütün qelbinglar bilen Perwerdigarning yénigha qaytip, yatlarining ilahliri bilen Ashtarotlarni öz aranglardin yoqitip, könglünglarni Perwerdigargha baghlap, xas Uning ibaditidila bolsanglar U silerni Filistiylerning qolidin qut-

6:14 «Harwa Beyt-Shemeshlik Yeshuaning étizliqigha kélip, u yerdiki bir chong tashning yénida toxtap qaldi» — démisekmü, Beyt-Shemeshtikiler Israillar idi, Beyt-Shemesh Israil bilen Filistiye otturisidiki chégra idi.

6:15 «Beyt-Shemeshtikiler Perwerdigargha köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni qildi» — «bashqa qurbanliqlar» belkim «teshekkür qurbanliqliri»ni körsitidu. Undaq qurbanliqlarni yéyishke bolidu.

6:18 «Bu sheherler sépilliq sheherler we ulargha qarashliq sehra-kentlerni, shundaqla ular Perwerdigarning ehde sanduqini qoyghan chong chimenzarghiche hemme jayni öz ichige alatti. Bu chimenzar hazirmu Beyt-Shemeshlik Yeshuaning étizliqida bar» — bashqa birxil terjimisi: «(bu sheherler sépilliq sheherlerni we uninggha qarashliq sehra-kentlerni, shundaqla ular Perwerdigarning ehde sanduqini qoyghan chong tashqiche hemmini öz ichige alghanidi) bu chong tash bügüngiche Beyt-Shemeshlik Yeshuaning étizliqida turmaqta». Yene bashqa terjimiliri uchrishi mumkin.

6:19 «...yetmish ademni, jümlidin chonglardin ellikni urdi» — buning bashqa birxil terjimisi: «...besh tümen yetmish ademni urdi». Az bir qisim kona köchürmilerdimu peqet «yetmish adem» dep xatirlengen.

7:1 2Sam. 6:4.

quzidu, dédi...⁴ Shuning bilan Israil Baallar bilan Ashtarotlarni tashlap xas Perwerdigarning ibaditidila boldi.

⁵ Andin Samuil: — Pütkül Israilni Mizpah shehirige jem qilsanglar, men siler üçhün Perwerdigarning aldida dua qilay, dédi. ⁶ Emdi ular Mizpahqa jem bolup, u yerde su tartip uni Perwerdigar aldigha quydi we u küni roza tutup: — Biz Perwerdigarning aldida gunah sadir qilduq, dédi. Shuning bilan Samuil Mizpahta Israillarning erz-dewaliri üstidin höküm chiqardi.

⁷ Filistiylar Israillarning Mizpahda jem bolghinini anglidi; Filistiylarning ghojiliri Israil bilan jeng qilghili chiqti. Israillar buni anglap Filistiylar qorqti. ⁸ Israillar Samuilgha: — Biz üçhün Perwerdigar Xudayimiz bizni Filistiylarning qolidin qutquzushi üçhün uninggha nida qilishtin toxtimighin, dédi. ⁹ Samuil anisini émiwatqan bir qozini élip toluq bir köydürme qurbanliq qilip Perwerdigargha sundi; Samuil Israilning heqqide Perwerdigargha peryad kötürdi; Perwerdigar duasini anglidi. ¹⁰ Samuil köydürme qurbanliq qiliwatqanda Filistiylar Israil bilan soqushqili yéqinlap keldi. Lékin Perwerdigar shu küni Filistiylarning üstige qattiq güldürmama güldürlipti ularni alaqqade qiliwetti; shuning bilan ular Israil aldida tarmar boldi. ¹¹ Israillar Mizpahtin chiqip ularni Beyt-Karning tüwigiche qoghlap qirdi.

¹² U waqitta Samuil bir tashni élip, uni Mizpah bilan shenning otturida tiklep: — «Perwerdigar bizge hazirghiche yadrem bériwatidu» — dep uni Eben-Ezer dep atidi.

¹³ Shuning bilan Filistiylar bésiqip Israilning zéminigha yene tajawuz qilmidi; Samuil hakim bolghan barliq künlarda Perwerdigarning qoli Filistiylarning üstige qarshi boldi; ¹⁴ shundaq qilip Ekronin tartip Gatqiche Filistiylar Israildin éliwalghan sheherlarning hemmisi Israilgha yanduruldi; sheherlerge tewe zéminlarnimu Israil Filistiylarning qolidin yandurup aldi. Buningdin bashqa Israil bilan Amoriylar otturida tinchliq boldi.

¹⁵ Samuil bolsa pütün ömrinde Israilni soridi. ¹⁶ Her yili u Beyt-El, Gilgal we Mizpahlarini aylinip, mushu yerlerde Israil üstidin höküm yürgüzetti. ¹⁷ Andin u Ramahqa yénip baratti; chünki uning öyi shu yerde idi hem u u yerdimu Israil üstidin höküm yürgüzetti. U u yerdimu Perwerdigargha bir qurbangah yasighanidi.

8¹ Shundaq boldiki, Samuil qérighanda oghullirini Israilgha hakim qilip qoydi. ² Uning tunjisining ismi Yoél bolup, ikkinchisining ismi Abiyah idi. Bular Beer-Shébada hakimliq qildi. ³ Lékin oghulliri uning yollarida yürmeytti, belki menpeetni közlep ézip, parilarni yep, heq-naheqni astin-üstün qildi.

⁴ U waqitta Israilning hemme aqsqaalliri Ramahda jem bolup Samuilning qéshigha kélip ⁵ uninggha: — Mana sen qériding, oghulliring bolsa séning yolliringda yürmeydu. Barliq ellerde bolghandek üstimizge höküm süridighan bir padishah békitkin, dédi.

⁶ Ularning «Üstimizge höküm süridighan bir padishah békitkin» dégin Samuilning könglige éghir keldi. Samuil Perwerdigargha dua qiliwidi, ⁷ Perwerdigar Samuilgha jawaben: — Xelq

7:3 «Ashtarotlar» — yaki «Asherahlar» — alahide derexler bilan munasiwetlik ayal butlarni körsitidu; derexler belkim ayal but sheklide oyulghan yaki neqishlangen bolushi mumkin idi.

7:3 Qan. 6:13; 10:20; Mat. 4:10; Luqa 4:8

7:6 «...Samuil ... Israil xelqining erz-dewalirining üstidin höküm chiqardi» — Samuil peyghamber Israil üstige höküm sürgen «batur hakimlar» yaki «qutquzghuchi baturlar»ning eng axirqisi idi.

7:10 Ye. 10:10.

7:12 «Samuil bir tashni élip... Perwerdigar bizge hazirghiche yadrem bériwatidu» — dep uni Eben-Ezer dep atidi — «Eben-Ezer» dégenning menisi: «yadrem téshi».

7:12 1Sam. 4:1.

7:17 1Sam. 8:4.

8:3 Mis. 18:21; Qan. 16:19.

8:5 Hosh. 13:10; Ros. 13:21.

8:6 1Sam. 12:17.

sanga hernéme éytša ulargha qulaq salghin; chünki ular séni emes, belki «Üstimizge padishah bolmisun» dep Méni tashlidi.⁸ Men ularni Misirdin chiqarghan kündin tartip bügünki kün-giche ular shundaq ishlarni qilib, Méni tashlap bashqa ilahlargha ibadet qilib kelgen. Emdi ular sanga hem shundaq qilidu.⁹ Shuning üçün ularning sözige unighin. Lékin ularni qattiq agahlandurup kelgüside ularning üstide seltenet qilidighan padishahning ularni qandaq bash-quridighanliqini bildürgin, dédi.

¹⁰ Samuil özidin bir padishah sorighan xelqge, Perwerdigarning éyqtinining hemmisini dep berdi.

¹¹ U: — Üstünglarda seltenet qilidighan padishahning tutidighan yoli mundaq bolidu: — U oghulliringlarni öz ishigha qoyup, jeng harwilirini heydeshke, atliq eskerliri bolushqa salidu; ular uning harwilirining aldisa yügüridu;¹² ularni özi üçün ming béshi we ellik béshi bo-lushqa, yérini heydeshke, hosulini orushqa, jeng qoralliri bilen harwa eswablirini yasashqa salidu.¹³ Qizliringlarni etir yasashqa, tamaq étishke we nan yéqishqa salidu.¹⁴ Eng ésil zémin-liringlar, üzümzarliringlar bilen zeytunluqliringlarni tartiwélip öz xizmetkarlirigha béridu.¹⁵ U uruqunglardin, üzümzarliringlarning hosulidin ondin bir ülüşini özining ghojidarliri we xizmetkarlirigha bölüp béridu.¹⁶ U qulliringlar, dédekliringlar, eng kélishken yigitliringlarni we éshekliringlarni öz ishigha salidu.¹⁷ U qoyliringlardin ondin bir ülüşini alidu; siler uning qul-xizmetkarliri bolisiler.¹⁸ Siler u künde özünglarga tallighan padishah tüpeylidin peryad kötürisiler; lékin Perwerdigar u künide silerge qulaq salmaydu, dédi.

¹⁹ Xelq bolsa Samuilning sözige qulaq salmay: — Yaq, belki üstimizge seltenet qilidighan bir padishah bolsun, dédi.²⁰ —Shundaq qilib biz bashqa herbir ellerge oxshash bolimiz; bizning padishahimiz üstimizdin höküm chiqirip, bizni bashlaydu we biz üçün jeng qilidu, dédi.

²¹ Samuil xelqning hemme sözlirini anglap, ularni Perwerdigargha yetküzdi.²² Perwerdigar emdi Samuilgha: — Sen ularning sözige qulaq sélip, ulargha bir padishah békittin, dédi. Samuil Israillargha: — Herbiringlar öz shehiringlarga qaytinglar, dédi.

Saul Samuilning qéshigha kélidu

9¹ Binyamin qebilisidin Kish atliq bir kishi bar idi. U Abielning oghli, Abiel Zérorning oghli, Zérór Bikoratning oghli, Bikorat Afiyaning oghli idi; Afiya bolsa Binyaminliq idi. U özi batur we döletmen kishi idi.² Kishning Saul isimlik, ésil we xushxuy bir oghli bar idi. Israillar arisida uningdin chirayliq adem yoq idi; u shundaq égiz boyluq er idiki, xelqning herqandiqi uning mürisigimu kelmeytti.

³ Saulning atisi kishning éshekliri yitip ketkenidi. Buning bilen Kish oghli Saulgha: — Sen xiz-metkarlardin birini özüng bilen bille élip, ésheklerni tépip kelgin, dédi.⁴ Ular béríp Efraim édir-liqidin ötüp, Shalishah zéminini kézip, ularni izdep tapalmidi; ular Shaalim zéminidinmu ötti, éshekler u yerdimu yoq idi. Andin Binyamin zéminini kézip ötti, ularni yene tapalmidi.⁵ Ular Zuf zéminigha yetkende Saul özi bilen kelgen xizmetkarigha: — Bole, öyge yanayli; bolmisa atam ésheklerdin ensirmey, eksiche bizning ghémimizni yep kétermiki, dédi.

⁶ Lékin u uninggha: — Mana, bu sheherde Xudaning bir adimi bar. U möhterem bir adem, her néme dése emelge ashmay qalmaydu. Emdi u yerge barayli; u bizge baridighan yolimizni kör-sitip qoyarmikin, dédi.

8:15 «uruqunglar» — belkim ashliqning özini körsitishi mumkin. «özining ghojidarliri we xizmetkarlirigha ...» — yaki «özining aghwatliri we xizmetkarlirigha ...».

8:21 «Samuil ... sözlirini anglap, ularni Perwerdigargha yetküzdi» — ibranıy tilida «Samuil ... sözlirini anglap, ularni Perwerdigarning quliqigha qaytilap berdi».

9:1 1Sam. 14:51.

⁷ Shunga Saul xizmetkarigha: — Lékin uning yénigha barsaq u kishige néme bérimiz? Chünki xurjunlirimizda nan tügep qaldi, qolimizda Xudaning adimige bergüdek sowghitimiz yoq. Yénimizda yene néme bar? — dédi.

⁸ Xizmetkar Saulgha jawab béríp: — Mana qolumda charek shekel kümüş bar. Mangidighan yolimizni dep bersun, Xudaning adimige shuni bérey, dédi. ⁹ (burun Israilda bir adem Xudadin yol sorimaqchi bolsa: — Kélinglar, aldin körgüchining qéshigha barayli, deytti. Hazir «peyghember» dégenni ötkén zamanda «aldin körgüchi» deytti)..

¹⁰ Saul xizmetkarigha: — Mesliheting yaxshi boldi. Biz mangayli, dédi. Shuning bilen ular Xudaning adimi turghan sheherge bardi. ¹¹ Ular sheherge chiqidighan yolda kétiwatqanda, su tartqili chiqqan birnechche qizgha uchridi we ulardin: — Aldin körgüchi mushu yerdimu? — dep soridi.

¹² Ular jawab béríp: — Shundaq. Mana u aldinglarda turidu; téz béringlar, chünki xalayiq бүгүн sheherning yuqiri jayida qurbanliq qilmaqchi, shunga u бүгүн sheherge kirdi. ¹³ U qurbanliqtin yéyishke téxi yuqiri jaygha chiqmay turupla, siler uning bilen sheherde uchrishisiler. Xelq u kelmigüche taam yémeydu, chünki u awwal qurbanliqni beriketleydu; andin chaqirilghan méhmanlar taamgha éghiz tégidu. Hazir chiqinglar, chünki bu del uni tapqili bolidighan waqit, dédi..

¹⁴ Ular sheherge chiqip sheher merkizige kelgende, mana Samuil yuqiri jaygha chiqishqa ulargha qarap kéliwatatti.

¹⁵ Perwerdigar Saul kélishtin bir kün ilgiri Samuilgha:

¹⁶ — Ete mushu waqitlarda Men yéninggha Binyamin zéminidin bir ademni ewetimen. Sen uni Méning xelqim Israilning üstige emir bolushqa mesih qilghin. U Méning xelqimni Filistiylerning qolidin qutquzidu. Chünki Méning xelqimning peryadi Manga yetkini üçün ulargha iltipat bilen qaridim, — dédi.

¹⁷ Samuil Saulni körgende Perwerdigar uninggha: — Mana, Men sanga söz qilghan adem mu-shudur. Bu adem Méning xelqimning üstide seltenet qilidu, dep izhar qildi.

¹⁸ Saul derwazida turghan Samuilning qéshigha béríp: Silidin soray, aldin körgüchining öyi nede, dep soridi.

¹⁹ Samuil Saulgha: — Aldin körgüchi men özüm shu. Mendin awwal yuqiri jaygha chiqqin. Bүгүн siler men bilen taam yeysiler; ete séni uzutup chiqqanda, könglüngdiki herbir ishlarni sanga dep bérey, — dep jawab berdi. ²⁰ Emma üç kün burun yitip ketken ésheklerdin bolsa, endishe qilmighin; ular tépildi. Emdi Israilning hemme arzusi kimgé mayil? Sanga we atangning pütkül jemetige emesmu? — dédi.

²¹ Saul jawab béríp: — Men Israil qebililiri ichidiki eng kichik qebile bolghan Binyamindin, jeme-timmi Binyamin qebilisi ichidiki eng kichiki tursa? Néme üçün bu sözlerni manga deyla? — dédi.

²² Samuil bolsa Saulni we xizmetkarini bashlap, méhmanxana öyige kirdi we ularni chaqirilghanlarning arisida törde olturghuzdi. Ular ottuzche adem idi. ²³ Samuil ashpezge: — Men saqlap qoyghin dep, sanga tapshurghan héliqi taamni élip kelgin, dédi.

²⁴ Shuning bilen ashpez saqlap qoyghan chong ajritilghan qolni élip Saulning aldigha qoydi. Samuil: — Mana, sanga saqlap qoyulghini shudur! Uni aldinggha élip yégin; chünki u men xelqni chaqirghan chéghimda atayin sanga atap élip qoyghandin tartip bu békitilgen waqitqiche saqlandi, dédi. Shuning bilen u küni Saul bilen Samuil tamaqta bille boldi. ²⁵ Ular yuqiri jaydin chüshüp sheherge kirdi, Samuil ögzide Saul bilen sözleshti. ²⁶ Etisi tang sheherde orundin turghanda Samuil Saulni ögzidin chaqirip: — Ornungdin tur, men séni uzutup qoyay, dédi. Saul

9:8 «Mana qolumda charek shekel kümüş bar» — «shekel» éghirliq miqdari, kümüş belkim 11.4 gram idi.

9:9 Yar. 25:22.

9:13 «...u awwal qurbanliqni beriketleydu» — «qurbanliqni beriketlesh» mushu yerde (1) teshekkür éytish; (2) qurbanliq qobul qilinghay dep tileshtni bildüridu.

9:15 1Sam. 15:1.

orundin turdi we ikkisi bille chiqti, — hem u Samuil bilen bille kochigha chiqti. ²⁷ Ular sheherning ayighigha kétiwatqanda, Samuil Saulgha: Xizmetkargha aldimizda mangghach turghin, dep buyrughin, dédi. U shundaq qildi. Andin Samuil: — Sen turup tur, Perwerdigarning söz-kalamini sanga yetküzey, dédi.

Samuil Saulni mesih qilidu

10¹ Samuil bir may komzikini élip uning béshigha töküp uni söyüp mundaq dédi: — «Mana bu, Perwerdigarning séni Öz mirasigha emir bolushqa mesih qilghini emesmu?...

² Sen bugün mendin ayrilghandin kéyin Binyamin zéminining chégrisidiki Zelzahgha yétip barghiningda Rahilening qebirining yénida sanga ikki kishi uchraydu; ular sanga: «Sen izdep barghan éshekler tépildi, we mana, atang ésheklerdin ghem qilmay, belki siler üçhün: Oghlumni qandaq qilip taparmen, dep ensirimekte» dep éytidu. ³ Sen u yerdin méngip, Ta-bordiki dub derixige yetkende Perwerdigarning aldigha bérish üçhün Beyt-Elge chiqip kéti-watqan üç kishige uchraysen. Ulardin biri üç oghlaq, biri üç nan we yene biri bir tulum sharabni kötürüp kélidu.

⁴ — Ular sanga salam qilip ikki nanni sunidu; sen berginini qolliridin alghin. ⁵ Andin sen «Xu-dagha atalghan Gibéah sheherige barisen (u yerde Filistiylarning bir leshkergahi bar); sen shu sheherge kelseng chiltar, tembur, ney we lirilarni kötürüp yuqiri jayidin chüshken bir bölek peyghemberler sanga uchraydu. Ular bésharetlik sözlerni qilidu. ⁶ Shuning bilen Perwerdigar-ning Rohi séning wujudunggha chüshidu, sen ular bilen birlikte bésharetlik sözlerni qilisen we yéngi bir adem bolisen. ⁷ Mushu alametler sanga kelgende, qolungdin néme kelse shuni qilghin. Chünki Xuda sen bilen billidur. ⁸ Andin mendin ilgiri Gilgalgha chüshüp barisen. Mana, men hem yéninggha chüshüp köydürme qurbanliqlar sunush we inaq qurbanliqlar qilish üçhün kélimen. Men yéninggha bérrip, néme qilishing kéreklikini uqturmighuche, méni yette kün saqlap turghin»..

⁹ We shundaq boldiki, u burulup Samuildin ayrilghanda Xuda uninggha yéngi bir qelb ata qildi; we bu alametlerning hemmisi ashu küni emelde körsitildi.

¹⁰ Ular Gibéahgha yétip kelgende mana, bir bölek peyghemberler uninggha uchridi; Xudaning Rohi uning wujudigha chüshti, buning bilen u ularning arisida bésharet qilishqa bashlidi. ¹¹ Uni ilgiri tonuydighanlarning hemmisi uning peyghemberlerning arisida bésharet qilghinini körgende ular bir-birige: — Kishning oghligha néme boptu? Saulmu peyghemberlerdin biri boldimu néme? — déyishti. ¹² Emma yerlik bir adem: — Bularning atiliri kimler? — dédi. Shu-ning bilen: «Saulmu peyghemberlerning birimidu?» deyidighan gep peyda boldi..

10:1 «mana bu, Perwerdigarning séni öz mirasigha emir bolushqa mesih qilghini emesmu?» — bezi kona köchürmilerde Samuilning sözliri: «Perwerdigar séni Öz xelqi Israil üstige hökümrان qildi. Sen Perwerdigarning xelqi üstige seltenet qilisen we ularni etrapidiki dühmenlerning qolidin qutquzisen. Mana, shu ish Perwerdigar séni Öz mirasigha bash bolghili mesih qilghan emesmu?» buninggha qoshup déyilidu.

10:1 Ros. 13:21.

10:4 Hak. 18:15.

10:5 «Xudagha atalghan Gibéah sheherige barisen» — bashqa bir xil terjimisi: «Xudaning döngige barisen». Ibraniy tilida: «Xudaning Gibéahi» (Gibéah bir sheher, menisi «döng», «édir»). «lirilarni kötürüp yuqiri jayidin chüshken bir bölek peyghemberler» — yaki «lirilarni kötürüp yuqiri jayidin chüshidighan bir bölek peyghemberler».

10:5 1Tar. 16:39; Chöl. 11:25

10:8 1Sam. 13:8.

10:10 1Sam. 19:19.

10:12 «Bularning, yeni peyghemberlerning atiliri kimler?» — mushu soal belkim peyghember bolush üçhün aliyjanab yaki ésilzade aillside tughulush shert emes, dégenni körsitidu. «Saulmu peyghemberlerning birimidu?» — mushu gep belkim (1) melum birsining ulugh bir ish qilalaydighanliqigha bolghan gumanni bildüridu; (2) uning éksihe, Saul esli «ulugh erbab» bolmisimu, addiy adem némişqa ulugh ishni qilamaydiken, dégen pikirni bildüridu. 12-ayettiki «yerlik adem»ning soaligha qarighanda, biz ikkinchi pikirge mayilmiz.

10:12 Gal. 1:24; 1Sam. 19:25

« Samuil «1» »

¹³ Emdi Saul bésharetlik sözlarni qilib bolup, yuqiri jaygha chiqip ketti. ¹⁴ Saulning taghisi uningdin we uning xizmetkaridin: — Nege béríp keldinglar? dep soridi. U: — Ésheklarni izdigili chiqtuq; lékin ularni tapalmay Samuilning qéshigha barduq, dédi.

¹⁵ Saulning taghisi: — Samuilning silerge néme déginini manga éytip bergine, dédi.

¹⁶ Saul taghisigha: — U jezm bilen bizge éshekler tépildi, dep xewer berdi, dédi. Lékin Samuilning padishahliq ishi toghruluq éytqan sözini uninggha dep bermidi.

Samuil xelqni agahlاندuridu

¹⁷ Samuil emdi xelqni Perwerdigarning aldigha jem bolunglar dep, Mizpahqa chaqirdi. ¹⁸ U Israilgha: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Men siler Israilni Misirdin chiqirip misirliqlarning qolidin azad qilib, silerge zulum qilghan hemme padishahliqlarning qolidin qutquzdum. ¹⁹ Lékin bügünki künde silerni béshinglarga chüshken barliq balayi'apetlerdin we barliq musheqqetlerdin qutquzguchi Xudayinglardin waz kéchip uninggha: «Yaq. Üstimizge bir padishah békitip bergeysen» — dédinglar. Emdi özünglarni qebilenglar boyiche, jemetinglar boyiche Perwerdigarning aldigha hazir qilinglar» — dédi.

²⁰ Shuning bilen Samuil Israilning hemme qebililirini aldigha jem qilib, chek tashliwidi, chek Binyamin qebilisige chiqti. ²¹ U Binyamin qebilisini jemet-jemetliri boyiche öz aldigha keltürüp chek tashliwidi, chek Matrining jemetige chiqti. Andin kéyin yene chek tashliwidi, Kishning oghli Saulgha chiqti. Ular uni izdiwidi, emma uni tapalmidi.

²² Shunga ular Perwerdigardin yene: — U kishi bu yerge kélemdu? — dep soridi.

Perwerdigar jawaben: — Mana, u yük-taqlarning arisigha yoshuruniwaldi, dédi. ²³ Shunga ular yügürüp béríp uni shu yerdin élip keldi. U xelqning otturisida turghanda xalayıqning boyi uning mürisigimu kelmidi.

²⁴ Samuil barliq xelqge: — Emdi Perwerdigar tallighan kishige qaranglar! Derweqe barliq xelqning ichide uninggha yétidighan birsi yoqtur, dédi. We xelqning hemmisi: — Padishah yashisun! — dep towlashti.

²⁵ Samuil xelqge padishahliq hoquq-qanunlirini uqturdi we uni oram yazma qilib yézip chiqip, Perwerdigarning aldigha qoydi. Andin Samuil hemme xelqni, herqaysisini öz öylirige qayturdi.

²⁶ Saulmu hem Gibéahdiki öyige qaytti; köngülliri Xuda teripidin tesirlendürülgen bir türküm batur kishi uning bilen bille bardı. ²⁷ Lékin birnechche rezil kishi: — Bu kishi qandaqmu bizni qutquzalisun? — dep uni kemsitip uninggha héch sowghat bermidi; emma u anglimasliqqa saldı.

Saul Yabeshdikilerge yademege baridu

11 ¹ Shu waqitta Ammoniy Nahash chiqip Yabesh-Giléadni muhasirige aldi. Yabeshning hemme ademliri Nahashqa: — Eger biz bilen ehde tüzseng, sanga boysunimiz, dédi.

² Lékin Ammoniy Nahash ulargha: — Pütkül Israilgha deshnem qilish üçün her biringlarning ong közini oyup andin siler bilen ehde qilay, dédi.

³ Yabeshning aqsqaqalliri uninggha: — Bizge yette kün möhlet bergin; biz Israilning pütkül yurtigha elchilerni mangdurup andin kéyin bizni qutquzidighan adem chiqmisa, özimiz chiqip sanga teslim bolimiz, dédi.

10:19 1Sam. 8:7; 1Sam. 8:19; 12:12.

10:20 Ye. 7:14

10:23 1Sam. 9:2

10:26 1Sam. 13:2.

10:27 «birnechche rezil kishi» — ibraniy tilida: «Béliyalning (Sheytanning) birnechche baliliri».

10:27 1Sam. 11:12; 2Tar. 17:5.

11:1 «Yabesh-Giléad» — démek, Giléad (rayoni)diki Yabesh.

⁴ Emdi elchiler Saulning shehiri Gibéahga kélip mushu sözlarni xelqning quliqigha yetküzdi; hemme xelq peryad kötürüp yighildi. ⁵ We mana, Saul étizliqidin chiqip kalilarni heydep kéliwatatti, u: — Xelq néme dep yighlaydu, dep soridi. Ular Yabeshthin kelgen kishilarning sözlirini uninggha dep berdi. ⁶ Saul bu sözlarni anglighanda Xudaning Rohi uning üstige kélip, uning ghezipi qattiq qozghaldi. ⁷ U bir jüp uyni chépip parchilap, parchilirini elchilarning qoli arqiliq pütkül Israil zéminigha tarqitip: — Her kim kélip Saul bilen Samuilgha egeshmise, ularning uylirimu mushuninggha oxshash qilinidu, dédi.

Shuning bilen Perwerdigarning qorqunchi xelqning üstige chüshti; shundaq boldiki, ular it-tipaqliship bir ademdek jengge chiqti. ⁸ Saul ularni Bézek dégen jayda sanighanda Israilar üç yüz ming, Yehudaning ademliiri bolsa ottuz ming chiqti. ⁹ Ular kelgen elchilerge: — Giléadtiki Yabeshning ademliirige shundaq éytinglarki, ete kün chüsh bolghanda nijat silerge kélidu, dédi. Elchiler bérıp shuni Giléadtiki Yabeshliqlargha yetküzdi; ular intayin xushal bolushti.

¹⁰ Shuning bilen Yabeshdikiler: — Ete biz qéshinglarga chiqip teslim bolimiz, siler bizni qandaq qilishqa layiq körsenglar, shundaq qilinglar, dédi.

¹¹ Etisi shundaq boldiki, Saul xelqni üç bölek qildi; ular kéche tötinchi jésekte leshkergahga kirip Ammoniylarni kün chüsh bolghuche urup qirdi. Tirik qalghanlar bolsa shundaq parakende boldiki, ulardin ikki ademmu bir yerge kélelmidi.

Saul padishah qilinidu

¹² Xelq emdi Samuilgha: — Bizning üstimizge Saul padishah bolmisun dep éytqanlar kimler? Bu kishilerni keltürüp, ularni öltüreyl, dédi.

¹³ Lékin Saul: — Bügün héchkim öltürülmisun. Chünki bügün Perwerdigar Israilgha nusret berdi, dédi.

¹⁴ Samuil xelqge: — Qéni, Giléadqa bérıp u yerde padishahliqni yéngibashtin tikleyli, dep éytti.

¹⁵ Shuni déwidi, hemme xelq Giléadqa bérıp Giléadta Perwerdigarning aldida Saulni padishah qildi; ular u yerde Perwerdigarning aldida inaqliq qurbanliqlirini keltürdi. Saul hem shuningdek barliq Israil shu yerde zor xushalliqqa chömdi.

12 ¹ Samuil pütkül Israilgha: — Mana, men silerning barliq éytqan sözliringlarni anglap üstünglarga bir padishah qoydum; ² Mana emdi padishah silerning aldinglarda yürmekte, men bolsam qérip bëshim aqardi; mana, méning oghullirimmu aranglarda turidu. Yashliqimdin tartip bu küngiche silerning aldinglarda méngip keldim.

³ Mana bu yerde turuptimen. Perwerdigarning aldida we uning mesih qilinghining aldida manga erzinglar bolsa dewéringlar; kimning uyini tartiwaldim? Kimning éshikini tartiwaldim? Kimning heqqini yédim? Kimgé zulum qildim? Yaki men közümn kor qilish üçün kimdin para aldim? Shundaq bolsa denglar, we men uni silerge tölep bérimen, dédi.

⁴ Ular jawab bérıp: — Sen bizning heqqimizni yémiding, héchkimgé zulum qilmiding we héch kishining qolidin birer nersinimu éliwalmiding, dédi.

⁵ U ulargha: — Mende héch heqqinglar qalmighanliqigha Perwerdigar silerge guwah bolup we uning mesih qilghini hem bügün guwahchi bolsun, déwidi, ular: — U guwahtur, dédi.

⁶ Samuil xelqge mundaq dédi: «Musa bilen Harunni tiklep ata-bowiliringlarni Misir zéminidin

11:7 Hak. 20:1.

11:12 1Sam. 10:27.

12:1 «men silerning barliq éytqan sözliringlarni anglap üstünglarga bir padishah qoydum» — ibraniy tilida: «men silerning éytqan sözliringlarning hemmiside awazinglarga qulaq sélip bir padishah qoydum» déyilidu.

12:2 «mana, méning oghullirimmu aranglarda turidu» — Samuilning déginining menisi, shübhisizki: «Özüme qéri; méning oghullirim öz gunahliqlarigha özliri me'sul — siler ularni qandaq bir terep qilsanglar öz ixtiyaringlar. Men özüme silerning aldinglarda gunahkar emesmen» dégendek.

chiqarghuchi bolsa Perwerdigardur. ⁷ Emdi ornunglardin turunglar, men Perwerdigarning al-dida Perwerdigarning silerge we ata-bowilirlargha yürgüzgen heqqaniy emellirini silerning aldinglarga qoyushqa söz qilay.

⁸ Yaqup Misirgha kirgendin keyin ata-bowilirlar Perwerdigargha peryad qilghanda, Perwerdigar Musa bilen Harunni ewetti. Ular ata-bowilirlarni Misirdin chiqirip bu yerde olturaqlasturdi. ⁹ Emma ular öz Xudasi Perwerdigarni untudi; shunga u ularni Hazorning qoshunidiki serdar Siséraning qoligha, Filistiylarning qoligha hem Moabning padishahining qoligha tapshurup berdi; bular ular bilen jeng qilishti. ¹⁰ Shuning bilen ular Perwerdigargha peryad qilip: «Biz gunah qilip Perwerdigarni tashlap Baallar we Ashtarotlarning ibaditide bolduq; emma emdi bizni dushmanlirimizning qolidin qutquzghin, biz sanga ibadet qilimiz» dédi. ¹¹ We Perwerdigar Yerubbaal, Bédan, Yeftah we Samuilni ewetip, etrapinglardiki dushmanlirlarning qolidin silerni qutquzdi, shuning bilen tinch-aman turuwatqanidinger.

¹² Lékin Xudayinglar Perwerdigar Özi padishahinglar bolsimu, Ammonning padishahi Nahashning silerge qarshi qopqinini körgininglarda siler: Yaq! Bir padishah üstimizge seltenet qilsun dep manga éyttinglar. ¹³ Emdi siler xalap tallighan, siler tiligen padishahqa qaranglar; mana, Perwerdigar silerning üstünlargha bir padishah qoydi.

¹⁴ Eger siler Perwerdigardin qorqup, uning qulluqida bolup, Uning awazigha qulaqlirlarni sélip, Uning emrige asiyliq qilmisanglar, siler hem üstünlarda seltenet qilghan padishah Xudayinglar Perwerdigargha egeshsenglar, emdi silerge yaxshi bolidu. ¹⁵ Lékin Perwerdigarning sözige qulaq salmay, belki Perwerdigarning emrige asiyliq qilsanglar, Perwerdigarning qoli ata-bowilirlargha qarshi bolghandek silergimu qarshi bolidu.

¹⁶ Emdi turunglar, Perwerdigar közlirlarning aldidida qilidighan ulugh karametni körünglar! ¹⁷ Bügün bughday oridighan waqit emesmu? Men Perwerdigargha nida qilay, U güldürmama bilen yamghur yaghduridu. Shuning bilen silerning bir padishah tiligininglarning Perwerdigarning neziride zor rezillik ikenlikini körüp yétisiler».

¹⁸ Andin Samuil Perwerdigargha nida qildi; shuning bilen Perwerdigar shu küni güldürmama bilen yamghur yaghdurdi. Xelq Perwerdigardin we Samuiddin bek qorqti. ¹⁹ Xelqning hemmisi Samuilgha: — Xudaying Perwerdigargha bizni ölmisun dep keminiliring üçün dua qilghin; chünki hemme gunahlirimizning üstige yene yamanliq ashurup özimizge bir padishah tiliduq, dédi.

²⁰ Samuil xelqge mundaq dédi: — Qorqmanglar; siler derweqe bu hemme rezillikni qilghansiler, lékin emdi Perwerdigargha egishishtin chetnimey, pütkül köngüllirlinglar bilen Perwerdigarning ibaditide bolunglar; ²¹ ademge payda yetküzmeydighan yaki ademni qutquzalmaydighan bihude ishlarni izdep, yoldin ézip ketmenglar; chünki ularning tayini yoqtur. ²² Chünki Perwerdigar Öz ulugh nami üçün Öz xelqini tashlimaydu; chünki Perwerdigar silerni Öz xelqi qilishni layiq körgendur.

²³ Manga nisbeten, siler üçün dua qilishtin toxtash bilen Perwerdigargha gunah qilish mendin néri bolsun; belki men silerge yaxshi we durus yolni ögitimen. ²⁴ Peqet siler Perwerdi-

12:8 «Yaqup Misirgha kirgendin keyin...» — «Yaqup» mushu yerde Yaqupning ewladliri, yeni Israilni körsitidu.

12:8 Yar. 46:5; Mis. 2:23; Mis. 3:10.

12:9 Hak. 4:2; Hak. 10:7; Hak. 3:12.

12:10 «Perwerdigarni tashlap Baallar we Ashtarotlarning ibaditide bolduq» — «Baallar» we «Ashtarotlar» ikki xil butlarni körsitidu.

12:11 «Perwerdigar Yerubbaal, Bédan, Yeftah we Samuilni ewetip...» — «Bédan» belkim Barakni körsitidu («Hak.» 4-babni körüng).

12:11 Hak. 6:14; 10:3; 11:15.

12:12 1Sam. 8:5, 19.

12:13 1Sam. 10:19

12:14 Qan. 1:26.

gardin qorqup pütkül köngülliringlar we heqiqet bilen uning ibaditide bolunglar; chünki siler üchün qilghan ulugh karametlerge qaranglar!

²⁵ Lékin yamanliq qilsanglar, hem özünglar hem padishahinglar halak qilinisiler».

Saul Perwerdigarning sözliridin chiqip kétidu

13¹ Saul ottuz yashta padishah bolup Israilning üstide ikki yil seltenet qilghandin kéyin.² Özige Israildin üç ming ademni ilghap aldi. Ikki mingi Mikmashta we Beyt-El taghlirida Saulning qéshida, bir mingi Binyamin zéminidiki Gibéahda Yonatanning qéshida idi. Emma u qalghan xelqning herbirini öz öylirige etküziewetti.

³ Yonatan bolsa Filistiylerning Gébadiki leshkergahigha hujum qildi, Filistiylar buningdin xewer tapti. Saul bolsa: — Pütkül zémindiki ibraniylar anglap oyghansun dep, kanay chaldurdi.⁴ Pütkül Israil Saulning Filistiylerning leshkergahigha hujum qilghanliqidin hemde Israilning Filistiylerge nepretlinidighanlikidin xewer tapti. Xelq Saulning keynidin Gilgalga bérıp yighildi.

⁵ Filistiylerdin Israil bilen jeng qilghili üç ming jeng harwisi, alte ming atliq leshker we déngiz sahilidiki qumdek köp piyade leshker yighildi. Ular kélip Beyt-Awenning sherq teripidiki Mikmashta bargah tikti..

⁶ Israilning ademliri özlirining qattiq xiyim-xeterde qalghanliqini körüp gharlarga, chatqalliqlarga, qiya tashliqlarga, yuqiri jaylarga we azgallarga yoshuruniwélishti;⁷ bezi Ibraniylar Iordan deryasidin ötüp, Gad we Giléadning zéminigha qéchip bardı. Lékin Saul Gilgalda qaldi, ademlirining hemmisi uninggha titrigen halda egeshti.

⁸ Emdi Saul Samuil uninggha békitten waqitqiche yette kün kütüp turdi; lékin Samuil Gilgalga kelmidi, xelq uningdin tarilip ketkili turdi.⁹ Saul: — Köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliqlirini bu yerge — yénimgha élip kélinglar, dédi. Andin u özi köydürme qurbanliq ötküzdi.¹⁰ We shundaq boldiki, u köydürme qurbanliqni tügitishi bilenla, mana Samuil keldi. Saul uninggha salam qilghili aldigha chiqti.

¹¹ Lékin Samuil: — Néme ishlarni qilding?! — dep soridi. Saul: — Xelq mendin tarilip ketkenlikini, silining békitten waqitta kelmigenliklirini, Filistiylerning Mikmashta yighilghinini kórdum,¹² men ichimde: Emdi Filistiylar Gilgalga chüshüp manga hujum qilmaqchi, men bolsam téxi Perwerdigargha iltija qilmidim, dédim. Shunga köydürme qurbanliq qilishqa özümni mejburlidim, dédi.

¹³ Samuil Saulgha: — Sen exmeqliq qilding; sen Xudaying Perwerdigar sanga buyrughan emrni tutmiding; shundaq qilghan bolsang Perwerdigar Israilning üstidiki seltenitingni menggü mustehkem qilatti, dédi.¹⁴ Lékin emdi selteniting mustehkem turmaydu. Perwerdigar Öz könglidikidek muwapiq bir ademni izdep tapti. Perwerdigar uni Öz xelqining bashlamchisi qildi, chünki sen Perwerdigar sanga buyrughanni tutmiding, dédi.

¹⁵ Andin Samuil ornidin turup Gilgaldin kétip Binyamin zéminidiki Gibéahgha bardı. Saul bolsa öz yénidiki ademlerni sanidi; ular alte yüzche chiqti.¹⁶ Saul bilen oghli Yonatan we ularning qéshida qalghan xelq Binyamin zéminidiki Gébada qélip qaldi, Filistiylar bolsa Mikmashta bargah tikkenidi.

13:1 «Saul ottuz yashta padishah bolup Israilning üstide ikki yil seltenet qilghandin kéyin...» — qedimki köchürmilerde bu ayet bashqa shekillerde körüldi. «Saul ottuz yashta...» dégen söz Tewratning grékche terjimisi (LXX)de körüldi. Saul jemi qiriq yil seltenet qildi («Ros.» 13:21).

13:5 «Filistiylardin Israil bilen jeng qilghili üç ming jeng harwisi, ...yighildi» — köp kona köchürülmilerde: «Filistiylardin Israil bilen jeng qilghili ottuz ming jeng harwisi... yighildi» déyilidu. Lékin bundaq köp bolushi mumkin emes. Héch bolmighanda mushu «jeng harwiliri» ichide yük-taqlarni élip mangghan harwilar mu bar idi. «Beyt-Awen» — yeni «Beyt-El».

13:6 «Israilning ademliri özlirining qattiq xiyim-xeterde qalghanliqi» — «özlirining qattiq xiyim-xeterde qalghanliqi» belkim qoshunining ehwalini körsitishi mumkin.

¹⁷ Qaraqchilar daim Filistiyerning bargahidin chiqip uch böleкке bölünetti. Bir bölek Shual zéminidiki Ofrahgha baridighan yolgha atlinatti, ¹⁸ bir bölek Beyt-Horongha baridighan yol bilen mangatti, yene bir bölek chölning chétidiki Zeboim jilghisigha qaraydighan zémindiki yolgha mangatti.

¹⁹ Emma pütkül Israil zéminida héchbir tömürchi tépilmaytti; chünki Filistiyler: — Ibraniylar özlirige qilich yaki neyze yasiyalmisun, dep oylaytti. ²⁰ Bu sewebtin Israilar hemmisi sapan chishliri, ketmenlirini, paltilirini we orghaqlirini bislash üçhün Filistiyerning qéshigha baratti. ²¹ Ular sapan chishliri we ketmenler üçhün üchtin ikki shekel, jotu, palta we zixlarni bislash üçhün üchtin bir shekelni töleytti. ²² Shunga urush bolghanda Saul we Yonatanning qéshidiki xelqning héchbiride qilich ya neyze yoq idi; peqet Saul bilen oghli Yonatandila bar idi.

Yonatan yalghuz jengge chiqidu

²³ U waqitta Filistiyerning bir qarawullar etriti Mikmashtiki dawangha chiqqanidi.

14 ¹ Bir küni Saulning oghli Yonatan yaragh kötürgüchisige: — Kelgin, udulimizdiki Filistiyerning qarawullar etritining yénigha chiqayli, dédi. Emma u atisigha héchnéme démidi. ² Saul bolsa Gibéahning chétidiki Migrondiki anar derixining tégide qaldi. Uning qéshidiki xelq alte yüzche idi. ³ (u waqitta efodni Axitubning oghli, Ixobodning akisi Axiyah kiyetti; u Shilohda turuwatqan, Perwerdigarning kahini idi. Axitub Finihasning oghli, Finihas Elining oghli idi). Xelq bolsa Yonatanning ketkinlikini bilmigenidi..

⁴ Yonatan Filistiyerning qarawullar etriti terepke ötmekchi bolghan dawanning ikki teripide tüwrüktek tik qiya tashlar bar idi. Birining nami Bozez, yene birining nami Seneh idi. ⁵ Bir qiya tash shimaliy teripide bolup, Mixmash bilen qariship turatti, yene biri jebub teripide Gébaning udulida idi. ⁶ Yonatan yaragh kötürgüchisige: — Kel, bu xetnisizlerning qarawullar etritige chiqayli; Perwerdigar biz üçhün bir ish qilsa ejeb emes, chünki Perwerdigarning qutquzushi üçhün ademlerning köp yaki az bolushi héch tosalghu bolmaydu, dédi.

⁷ Uning yaragh kötürgüchisi uninggha: — Könglüngde her néme bolsa shuni qilghin; barghin, mana, könglüng némini xalisa men sen bilen billimen, dédi.

⁸ Yonatan: — Mana, biz u ademler terepke chiqip özimizni ulargha körsiteyli; ⁹ eger ular bizge: — Biz silerning qéshinglarga barghuche turup turunglar, dése ularning qéshigha chiqmay öz jayimizda turup turayli; ¹⁰ lékin ular: — Bizning qéshimizgha chiqinglar, dése, chiqayli. Chünki shundaq bolsa Perwerdigar ularni qolimizgha bériptu, dep bilimiz; mushundaq ish bizge bir béshareet bolidu, dédi.

¹¹ Ikkiylen özini Filistiyerning qarawullar etritige körsetti. Filistiyler: — Mana, Ibraniylar özini yoshurghan azgallardin chiqiwatidu, dédi. ¹² Etreitikiler Yonatan bilen yaragh kötürgüchisige: — Bizge chiqinglar, biz silerge bir nersini körsitip qoyimiz, dédi. Yonatan yaragh kötürgüchisige: — Manga egiship chiqqin; chünki Perwerdigar ularni Israilning qoligha berdi, dédi.

¹³ Yonatan qol-putliri bilen ömülep chiqti, yaragh kötürgüchisi keynidin uninggha egeshti. Filistiyler Yonatanning aldida yiqilishti; yaragh kötürgüchisi keynidin kélip ularni qetl kildi.

¹⁴ Shu tunji hujumda Yonatan bilen yaragh kötürgüchisi texminen yérin qoshluq yerde öltürgenler yigirmidek adem idi. ¹⁵ Andin leshkergahdikikerni, dalada turuwatqanlarni, barliq

13:19 Hak. 5:8.

14:1 «yaragh kötürgüchi» — bu ibarining bashqa birxil terjimisi «sawut-qalqan kötürgüchi».

14:2 1Sam. 13:15

14:3 «u waqitta efodni Axitubning oghli, Ixobodning akisi Axiyah kiyetti» — «efod»ning néme ikenlikini chüshinish üçhün «Mis.» 28-babni we izahatilirini körüng. Bezi waqitlarda uning arqiliq Perwerdigarning iradisini yaki hökümlirini perq etkili bolatti. Adette peqet «bash kahin» efodni kiyetti.

14:14 «yérim qoshluq yer» — «bir qoshluq yer» kala bilen bir kün ichide heydep bolghili bolidighan yer.

etretlerdikilerni we bulang-talang qilghuchilarni titrek basti. Ular hem titrep qorqti, yermu tewrinip ketti; chünki bu chong qorqunch Xuda teripidin kelgenidi.

¹⁶ Emdi Binyamin zéminidiki Gibéahda turuwatqan paylaqchilar kördiki, mana, leshker topliri tarmar bolup uyan-buyan yügürüşüp ketti. ¹⁷ Saul qéshidiki xelqqe: Ademlirimizni sanap kimning bu yerdin ketkenlikini éniqlanglar, dédi. Ular saniwidi, mana, Yonatan bilen yaragh kötürgüchisi yoq chiqti. ¹⁸ Saul Axiyahqa: — Xudaning ehde sanduqini élip kelgin, dédi. Chünki u waqitta Xudaning ehde sanduqi Israilning arisida idi..

¹⁹ Saul kahingha söz qiliwatqanda Filistiyerning leshkerghahida bolghan ghelwe barghanséri küchiyip ketti. Saul kahingha: — Qolungni yighqin, dédi. ²⁰ Andin Saul we uning bilen bolghan hemme xelq yighilip jengge chiqti; we mana, Filistiyerning herbiri öz sepdishigha qarshi qilich kötürüp zor parakendilik boldi.

²¹ U waqittin ilgiri Filistiyerning arisida bolghan, ular bilen bille leshkerghahning etrapigha chiqqan Ibraniylar bar idi; ularmu Saul we Yonatan bilen bille bolghan Israillargha qoshuldi.

²² Shuningdek Efraim taghlirida özini yoshurghan Israillar Filistiyerning qachqinini angli-ghanda soqushqa chiqip ularni qoghlidi. ²³ Shuning bilen Perwerdigar u küni Israilgha nus-ret berdi. Soqush Beyt-Awenning u teripige ötti.

²⁴ Lékin Israilning ademliri u küni zor bésim astida qaldi. Chünki Saul ulargha qesem ichküzüp: — Men düşmenlirimdin intiqam almighuche kech bolushtin ilgiri taam yégen kishige lenet bolsun, dep éytqanidi. Shuning üçün xelqtin héchkim taam yémidi. ²⁵ Emma barliq zémindiki qoshun bir ormanliqqa kirgende yer yüzide hesel bar idi. ²⁶ Xelq ormanliqqa kirgende, mana bu hesel éqip turatti; lékin héchkim qolini aghzigha kötürmedi, chünki xelq qesemdin qorqatti.

²⁷ Lékin Yonatan atisining xelqqe qesem ichküzenlikini anglimighanidi. Shunga u qolidiki hasini sunup uchini hesel könikige tiqip qoli bilen aghzigha saldi. Shundaq qilip közliri nur-landi. ²⁸ Emma xelqtin biri: Séning atang xelqqe ching qesem ichküzüp: — Bügün taam yégen kishige lenet bolsun! dep éytqanidi. Shuning üçün xelq halsizlinip ketti, dédi.

²⁹ Yonatan: — Méning atam zémingha azar berdi; qaranglar, bu heseldin kichikkine tétishim bilenla közlirimning shunche nurlanghinini körmidinglarmu? ³⁰ Xelq bügün düşmenlerdin tartiwalghan oljidan xalighinini yégen bolsa Filistiyerning arisidiki qirghinchiliq téximu zor bolmasmidi? — dédi.

³¹ Ashu küni ular Mikmashtin tartip Filistiyerni qoghlap Ayjalonghiche urup qirishti; xelq tola hérip ketkenidi. ³² Shuning bilen xelq olja üstige étilip béríp, qoy, kala we mozaylarni tutup shu yerdila soydi. Andin xelq göshni qanni adaliwetmeyla yédi..

³³ Saulgha xewer kélip: Mana, xelq qanni adaliwetmeyla göshni yep Perwerdigargha gunah qiliwatidu, dep éytildi. U: Siler Perwerdigargha asiqliq qildinglar! Emdi bu yerge yénimgha chong bir tashni domilitip kélinglar, dédi. ³⁴ Saul yene: Siler xelqning arisigha chiqip ulargha: Herbiri öz kalisini, öz qoyini qéshimgha élip kélip bu yerde soyup yésun; lékin göshni qanni adaliwet-mey yep, Perwerdigargha gunah qilmanglar, denglar, dédi. Bu kéche xelqning hemmisi herbiri öz kalisini élip kélip u yerde soydi. ³⁵ Saul bolsa Perwerdigargha bir qurbangah yasidi. Bu uning Perwerdigargha yasighan tunji qurbangahi idi.

³⁶ Saul: — Bu kéchide Filistiyerning péyige chüshüp, ete tang atquche ularni talap héch birini tirik qoymayli, dédi. Xelq: — Néme sanga yaxshi körünse shuni qilghin, dep jawab berdi. Lékin kahin söz qilip: — Perwerdigarning yénigha kirip yolyoruq sorap chiqayli, dédi. ³⁷ Saul Xudadin:

14:18 «Xudaning ehde sanduqini élip kelgin» — bezi kona köchürmilerde: «efodni élip kelgin» déyilidu.

14:19 «Saul kahingha: — Qolungni yighqin, dédi» — shühbisizki, Saul kahindin efodtiki «urim we tummim» («Mis.» 28:30, «Law.» 8:8, «Chöl.» 27:21) arqiliq Xudadin yolyoruq sorimaqchi idi.

14:32 «Shuning bilen xelq olja üstige étilip béríp, qoy, kala we mozaylarni tutup shu yerdila soydi. Andin xelq göshni qanni adaliwetmeyla yédi» — Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche, qanni awwal adaliwetmey göshni yéyish gunah bolatti.

— Ya Filistiyerning keynidin chüshüymu? Sen ularni Israilning qoligha tapshuramsen? — dep soridi. Lékin u küni U uninggha héch jawab bermidi. ³⁸ Saul: — I xelqning hemme chongliri, bu yerge chiqinglar. Bügün kim gunah qilghanliqini éniqlap béqinglar. ³⁹ Chünki Israilgha nusret bergen Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, bu gunah hetta oghlum Yonatanda tépilsimu u jezmen öltürülsun, dédi. Lékin pütkül xelqtin héchkim uninggha jawab bermidi.

⁴⁰ Andin u pütkül Israilgha: — Siler bir terepte turunglar, men oghlum Yonatan yene bir terepte turayli, dédi. Xelq uninggha: — Nème sanga yaxshi körünse, shuni qilghin, dédi.

⁴¹ Saul Israilning Xudasi Perwerdigargha: — Bu chek bilen eyni ehwalni ashkara qilghaysen, dédi. Chek bolsa Saul bilen Yonatanni körsetti, xelq qutuldi.

⁴² Saul: — Méning bilen oghlum Yonatanning otturisigha chek tashlanglar, dédi. Shundaq qiliwidi, chek Yonatanga chiqti. ⁴³ Saul Yonatanga: — Qilghiningni manga éytqin, dédi. Yonatan uninggha: — Qolumdiki hasa bilen kichikkine hesel élip tétip baqtim we mana, shuning üçün men ölümge mehkum boldum! — dep jawab berdi.

⁴⁴ Saul: — Sen choqum ölüshüng kérek, i Yonatan; undaq qilmisam, Xuda manga séning béshinggha chüshkendinmu artuq chüshürsun! — dédi.

⁴⁵ Lékin xelq Saulgha: — Israilda bu ulugh nusretni qazanghan Yonatan öltürülemdü? Bundaq ish bizdin néri bolghay! Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimizki, uning béshidin bir tal chach yerge chüshmeydu; chünki bügünki ishni u Xudaning yardimi bilen emelge ashurdi, dédi. Shundaq qilip xelq Yonatanni ölümidin xalas qildi. ⁴⁶ Andin Saul Filistiyerni qoghlashтин toxtidi; Filistiylermu öz jayigha qaytip ketti.

⁴⁷ Shundaq qilip Saul Israilning seltenitini özining qildi; andin u chörisidiki düshmenlirige, yeni Moablar, Ammoniylar, Édomiylar, Zobahdiki padishahlar we Filistiylerge hujum qildi. U qaysi terepke yüzlense ghalip kéletti. ⁴⁸ U zor jasaret körsitip Amaleklerni urup Israilni bulangtalang qilghuchilardin qutquzdi.

Saulning jemeti

⁴⁹ Saulning oghulliri Yonatan, Yishwi we Malqi-Shua idi; uning ikki qizining ismi bolsa — chongining Mérab, kichikining Miqal idi. ⁵⁰ Saulning ayalining ismi Ahinoam bolup, u Axi-maazning qizi idi. Saulning qoshunining serdari Abner idi; u Saulning taghisi Nerning oggli idi. ⁵¹ Saulning atisi Kish we Abnerning atisi Ner bolsa, ikkisi Abielning oghulliri idi. ⁵² Saul pütkül ömrige Filistiyler bilen qattiq jengde bolup turdi. Saul özi herqachan batur ya palwanlarni körse, uni öz xizmitige salatti.

Saulning padishahliq hoquqidin mehrum qilinishi

15 ¹ Emdi Samuil Saulgha: — Perwerdigar séni Öz xelqi Israil üstige padishah bolush üçün mesih qilghili méni ewetkenidi; emdi Perwerdigarning sözini anglihın. ² Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Men Amaleklerning Israilgha qilghan muamilisini, yeni Israil Misirdin chiqqanda ularning yolda ulargha qanda qarshiliq körsetkenlikini könglümge pükkenmen. ³ Emdi bérıp Amaleklerni urup ularning hemmisini weyran qilip ularni héch ayimayla, er bolsun, ayal bolsun, ösmür bolsun, bowaq bolsun, kala-qoy, töge we ishek hemmisini yoqatqin, dédi. ⁴ Saul xelqni jem qilip ularni Telaim shehiride saniwidi, ikki yüz ming piyade esker,

14:38 «Saul: — I xelqning hemme chongliri, bu yerge chiqinglar. Bügün kim gunah qilghanliqini éniqlap béqinglar» — Xuda Özige jawab bermigecheke, Saul arimizda gunah bar, dep bildi.

14:38 Hak. 20:2

14:47 «U qaysi terepke yüzlense ghalip kéletti» — yaki «u qaysi terepke yüzlense ularni weyran qilatti».

15:2 Mis. 17:8, 14; Qan. 25:17

Yehuda qebilisidin on ming adem chiqti. ⁵ Saul Amaleklarning shehirige kelgende shu yerdiki wadida böktürme qoydi...

⁶ Andin Saul Kéniylerge: — Chiqip kétinglar, silerni ular bilen qoshup yoqatmasliqim üçün Amaleklarning arisidin chiqip kétinglar; chünki Israil Misirdin chiqqanda siler ularning hemmisige méhribanliq körs etkensiler, dédi. Shuning bilen Kéniylér Amaleklérin chiqip ketti...

⁷ Emdi Saul Amaleklérni Hawilahdin tartip Misirning udulidiki Shurghiche qoghlap urdi. ⁸ U Amaleklarning padishahi Agagni tirik tutti, emma barliq xelqni qilich bisi bilen pütünley yoqatti...

⁹ Lékin Saul bilen xelq Agagni ayidi we qoy-kala, bordalghan mal we qozilardin eng ésilarning hemmisini, jümlidin néme yaxshi bolsa shuni ayap ularni halak qilishqa qoli barmidi; lékin néme yarimas we zeip bolsa shularning hemmisini ular yoqatti...

¹⁰ Shuning bilen Perwerdigarning sözi Samuilgha kélip mundaq déyildi: — ¹¹ «Saulni padishah qilghinimga pushayman qildim, chünki u manga egishishtin yénip Méning sözümgé emel qilmidi».

Samuil azar chékip pütkül bir kéche Perwerdigargha peryad kötürdi.

¹² Etisi Samuil Saulning aldigha chiqish üçün tang seherdila ornidin turdi. Samuilgha: — Saul Karmelge bardi we mana, u özige bir abide turghuzup andin yénip Gilgalgha chüshüptü, dégen xewer bérildi.

¹³ Samuil Saulning qéshigha kelgende Saul uninggha: — Perwerdigar séni mubarekligey! Perwerdigarning sözlirige emel qildim, dédi.

¹⁴ Lékin Samuil: — Undaq bolsa quliqimgha anglanghan qoyning merishi bilen men anglatqan kalining mörishi zadi nedin keldi? — dédi.

¹⁵ Saul jawab béríp: — Ular Amaleklérin élip kélindi; chünki xelq Xudaying Perwerdigargha qurbanliq qilish üçün qoy-kalining ésilirini ayap qaldurup qoydi; qalghinini bolsa pütünley yoqattug, dédi.

¹⁶ Samuil Saulgha: — Qoy, bu gépingni! Men Perwerdigarning bu kéche manga néme déginini sanga éytip bérey, dédi. U uninggha: — Éytqin, dédi.

¹⁷ Samuil mundaq dédi: — Öz neziringde kichik hésablanghan waqtingdila Perwerdigar séni Israilning üstige padishah bolsun dep, mesih qilishi bilen sen Israil qebililirining béshi bolghan emesmiding? ¹⁸ Andin Perwerdigar séni: — Sen béríp gunahkar Amaleklérni halak qilghin; ularni yoqatquche ular bilen soqushqin, dep ewetkenidi. ¹⁹ Emdi némishqa Perwerdigarning sözige qulaq salmay, belki olja üstige düm chüshüp, Perwerdigarning neziride yaman bolghanni qilding?

²⁰ Saul Samuilgha: — Men heqiqeten Perwerdigarning sözige qulaq saldimghu! Perwerdigar méni ewetken yol bilen mandim we Amaleklarning padishahi Agagni élip kélip Amaleklérning özi pütünley yoqattim. ²¹ Emma xelq bolsa oljidan qoy bilen kala, yeni yoqitishqa békitilgen nersilerdin eng ésilini élip Xudaying Perwerdigargha Gilgaldá qurbanliq qilish üçün élip keldi, dédi.

15:5 «Amaleklarning shehirige» — yaki «Amaleklarning sheherlirige».

15:6 Mis. 18:10, 19; Chöl. 10:29; Hak. 1:16

15:8 Chöl. 24:7

15:9 «Saul bilen xelq ... qoy-kala, bordalghan mal we qozilardin eng ésilarning hemmisini ...halak qilishqa qoli barmidi» — «bordalghan mal» dégenning bashqa xil terjimisi: «ikkinchi tughulghan mal».

15:10 «Perwerdigarning sözi Samuilgha kélip mundaq déyildi» — eyni xekilde, ibraniiy tilida «Perwerdigarning sözi Samuilgha kélip mundaq dédi» dep ipadiliniidu. Tawratqa biryüzdin artuq qetimmu «Perwerdigarning sözi palanchi ademge kélip mundaq déyildi» dégen ibare tépiliidu. Éniqqi, «Perwerdigarning sözi» bir shexsge oxshaydu. Yar. 3:8 «Ular Perwerdigar Xudaning awazining baghda mangghanliqini anglap qélip...» dégenliktimu «Perwerdigar Hudaning awazi» bir Shexsni körsitidu. Shühbisizqi, bu Shexs «Üchte bir»diki ikkinchi Shexsdur.

²² Samuil: — Perwerdigar köydürme qurbanliqlar bilan teshekkür qurbanliqlirini keltürüshtin süyünemdu, ya Perwerdigarning sözige itaet qilishtin süyünemdu? Mana itaet qilmaqliq qurbanliq qilmaqliqtin ewzel, köngül qoyush qochqar yéghini sunushtin ewzeldur..

²³ Chünki asiyliq bolsa jadugerlik gunahi bilan oxshastur, Bashpashtaqliq qebihlik we butpereslikke barawerdur. Sen Perwerdigarning sözini tashlighining üçhün, Perwerdigar séni tashlap padishahliqtin mehrum qildi, — dédi.

²⁴ Saul Samuilgha: — Men gunah sadir qildim, chünki men Perwerdigarning emridin we séning sözüngdinmu chiqtim; chünki men xelqtin qorqup ularning sözige kirdim. ²⁵ Emdi gunahimni epu qilghin; méning Perwerdigargha sejde qilishim üçhün méning bilen qaytip barghin, dédi.

²⁶ Samuil Saulgha: — Men séning bilen qaytip barmaymen; chünki sen Perwerdigarning sözini tashlighansen, we Perwerdigar séni tashlap padishahliqtin mehrum qildi, dédi.

²⁷ Samuil kétishke burulghinida Saul uning tonining péshini tutuwaldi, u yirtilip ketti. ²⁸ Samuil uninggha: — Perwerdigar бүгүн Israilning padishahliqini sendin yirtip élip sendin ewzel bolghan bir yéqininggha tapshurdi. ²⁹ Israilning Janabiy Aliyisi Bolghuchi yalghan sözlimeydu yaki niyitidin yanmaydu; chünki u adem balisidek niyitidin yanghuchi emestur, dédi..

³⁰ Saul: — Men gunah sadir qildim. Lékin xelqimning aqsqaqlirining we Israilning aldida manga izzet qilip méning bilen yénip barghin; shuning bilen Xudaying Perwerdigargha sejde qilalaymen, dédi.

³¹ Shuning bilen Samuil Saul bilen yénip bardi we Saul Perwerdigargha sejde qildi.

³² Andin Samuil: — Amaleklarning padishahi Agagni méning aldimgha élip kélinglar, dédi. Agag bolsa xushluq bilen uning qéshigha bardi. Agag könglide: — Shühhisizki, ölüm dehshiti ötüp ketti, dédi..

³³ Emma Samuil: — Séning qiliching xotunlarni balisiz qilghandek séning anangmu xotunlarning arisida balisiz bolidu, déwidi, Samuil Agagni Gilgalda Perwerdigarning aldida chanap pare-pare qildi.

³⁴ Andin Samuil Ramahqa bardi. Saul bolsa «Saulning yurti Gibéah» dégen jaydiki öyige chiqip ketti. ³⁵ Samuil ölgen künigiche Saul bilen qayta körüshmidi. Emma Samuil Saul üçhün qayghurdi. Perwerdigar Saulni Israilning üstige padishah qilghanliqidin epsuslandi.

Samuil Dawutning padishah bolushi üçhün uni Mesih qilidu

16¹ Perwerdigar Samuilgha: — Sen qachanghiche Saul üçhün qayghurup yürisen? Men uni Israilgha seltenet qilishtin mehrum qilip tashlighan emesmu? Münggüzüngni zeytun méyi bilen toldurup barghin. Men séni Beyt-Lehemlik Yessening qéshigha ewetimen. Uning oghulliridin padishah bolushqa özümge birni békittim, dédi.

² Samuil bolsa: — Men qandaq barimen? Saul bu ishni anglisa méni öltürüwétidu! — dédi. Perwerdigar: — Özüng bilen bir inekni alghach bérip Perwerdigargha qurbanliq qilish üçhün keldim, dégin. ³ Yessen qurbanliqqa chaqirghin, andin Men sanga qilidighiningni ayan qilimen; we Men sanga dégen birsini Özüm üçhün mesih qilghin, dédi.

⁴ Samuil Perwerdigarning déginini ada qilip Beyt-Lehemge bardi. Yétip kelgende sheharning aqsqaqliri titrigen halda chiqip: — Bizge tinch-amanliq élip keldingmu? — dep soridi.

⁵ U: — Tinch-amanliq élip keldim; Perwerdigargha qurbanliq sunushqa keldim. Siler özünglar-

15:22 Top. 4:17; Hosh. 6:6; Mat. 9:13; 12:7

15:29 «Israilning Janabiy Aliyisi Bolghuchi» — Xudani körsitidu, elwette.

15:29 Chöl. 23:19; Yaq. 1:17

15:32 «... Agag bolsa xushluq bilen uning qéshigha bardi. Agag könglide: — Shühhisizki, ölüm dehshiti ötüp ketti, dédi» — bu ayetni ibranii tilida chüshinish tes. Bashqa bir terjimisi: «... Agag bolsa titrigen halda uning qéshigha bardi. Agag: — Derweqe ölümning achchiqi qorqunchluqtur! — dédi».

ni haramdin paklap men bilen bille qurbanliqqa kélinglar, dédi. Shuning bilen u Yesse bilen oghullirini halal qilip qurbanliqqa chaqirdi. ⁶ Ular kelgende Samuil Éliabni körüp ichide: — Perwerdigarning mesih qilidighini shübhisizki Özining aldida turidu, dédi.

⁷ Lékin Perwerdigar Samuilgha: — Uning teqi-turqigha yaki boyigha qarimighin. Men uni shal-liwettim, chünki Xuda insan körgendek körmeydu; insan bolsa sirtqi qiyapitige qaraydu, lékin Perwerdigar qelbe qaraydu, dédi.

⁸ Andin Yesse Abinadabni chaqirip Samuilning aldidin ötküzdi. Emma Samuil: — Perwerdigar buni hem tallimidi, dédi.

⁹ Andin Yesse Shammahni uning aldidin ötküzdi. Emma Samuil: — Perwerdigar buni hem tallimidi, dédi.

¹⁰ Shuninggha oxshash Yesse oghullirining yettisini Samuilning aldidin ötküzdi. Lékin Samuil Yessege: — Perwerdigar bularni hem tallimidi, dédi.

¹¹ Samuil Yessedin: — Barliq yigitler mushularmu? dep soridi. U: — Hemmidin kichiki qaldi. Lékin mana, u qoy béqiwatidu, dédi. Samuil Yessege: — Uni chaqirtip élip kelgin, chünki u kel-migüche dastixanda olturmaymiz, dédi.

¹² Yesse adem mangdurup uni keltürdi. U chirayida qan yügürüp turidighan, közliri chirayliq we kélishken yigit idi. Perwerdigar: — Qopup uni mesih qilghin, chünki Méning tallighinim shudur! dédi. ¹³ Samuil may münggüzini élip uni qérindashlirining arisida mesih qildi. U kün-din tartip Perwerdigarning Rohi Dawutning wujudigha chüshti. Samuil bolsa qopup Ramahgha kettti.

Dawut Saulning aldigha kélidu

¹⁴ Emdi Perwerdigarning Rohi Sauldin ketkenidi, we Perwerdigar teripidin bir yaman roh uni perishan qildi. ¹⁵ Saulning xizmetkarliri uninggha: — Mana Xuda teripidin bir yaman roh séni perishan qilidu. ¹⁶ Emdi ghojimiz özliri aldiliridiki xizmetkarlirini derhal buyrughayliki, ular chiltar chélishqa usta ademni tapsun; we shundaq boliduki, Xuda teripidin yaman roh üstlirige kelse u chiltar chalsun, uning bilen halliri obdan bolidu, dédi.

¹⁷ Saul xizmetkarlirigha: — Méning üçhün chiltar chélishqa usta bir ademni tépip qéshimgha élip kélinglar, dédi.

¹⁸ Ghulam-lardin biri uninggha: — Mana Beyt-Lehemlik Yessening chiltargha usta bir oghlini kördüm. U özi batur bir jengchi, gepte hoshyar we kélishken adem iken, shundaqla Perwerdi-gar uning bilen bille iken, dédi.

¹⁹ Shuning bilen Saul Yessege elchilerni mangdurup: — Qoy baqidighan oghlung Dawutni man-ga ewetkin, dep éytti.

²⁰ Yesse bir éshekni teyyarlap uninggha nan bilen bir tulum sharab we bir oghlaqni artip, bu-larni oggli Dawutning qoli bilen Saulgha ewetti. ²¹ Shuning bilen Dawut Saulning qéshigha kélip uning aldida turdi. Saul uninggha tolimu amraq idi; u Saulning yaragh kötürgüchisi boldi.

²² Andin Saul Yessege xewer ewetip: — Dawut méning aldimda tursun; chünki u nezirimge yaqti, dep éytti.

²³ Emdi shundaq boliduki, u yaman roh Xuda teripidin Saulning üstige kelgende Dawut chil-tarni élip qoli bilen chaldi. Buning bilen Saul aram tépip hali obdan bolup yaman roh uningdin chiqip kettti.

16:7 1Tar. 28:9; Zeb. 7:9; 147:10-11; Yer. 11:20; 17:10; 20:12

16:11 2Sam. 7:8; Zeb. 78:70-71

16:13 Zeb. 89:20-21; Ros. 7:46; 13:22

Dawut bilen Goliat

17¹ Emma Filistiyler jeng qilish üçün qoshunlirini yighdi. Ular Yehudagha tewe Sokohda jem bolup, Sokoh bilen Azikah otturisdiki Efes-Dammimda chédirlarni tikti. ² Saul bilen Israillarmu jem bolup Élah jilghisida chédirlirini tikip Filistiyler bilen jeng qilghili sep tüzdi..

³ Filistiyler bir tereptiki taghda, Israillar yene bir tereptiki taghda turatti; otturida jilgha bar idi.

⁴ Shu waqitta Filistiylerning leshkergahidin Gatliq Goliat isimlik bir chémpiyon palwan chiqip keldi. Uning égzikli alte gez bir ghérich idi. ⁵ Béshigha mis dubulgha, uchisigha qasiraqliq sawut kiygenidi. Uning bu mis sawuti bolsa besh ming shekel kéletti. ⁶ Pachaqlirigha mistin tizliq baghligan, öshnisige mis atma neyze qisturuwalghanidi. ⁷ Uning neyzisining sépi bolsa bapkarning xadisidek idi; neyzisining béshi alte ming shekel kéletti; qalqan kötürgüchisi uning aldida mangatti.

⁸ U ornida turup Israilning qoshunlirigha mundaq towlaytti: — «Siler némishqa jeng qilish üçün sep tüzgensiler? Men Filistiy emesmu? Siler bolsanglar Saulning qullirighu? Aranglardin bir ademni tallap chiqinglar, u men bilen élishishqa chüshsun! ⁹ U men bilen éliship méni urup öltürelse, biz silerning qulliringlar bolimiz. Lékin men uni meghlup qilip öltürsem, siler bizning qullirimiz bolup bizning xizmitimizde bolusiler». ¹⁰ Shu Filistiy yene söz qilip: — Men бүгүн Israilning qoshunigha haqaret qildimghu? Siler bir ademni chiqiringlar, biz élishayli! — dédi.

¹¹ Saul bilen hemme Israil bu Filistiyning sözlirini anglap, alaqqade bolup bek qorqti.

¹² Dawut Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemde olturuqluq Yesse dégen Efratliq ademning oggli idi. Yessening sekkiz oggli bar idi. Saulning künliride u xéli yashinip qalghanidi. ¹³ Yessening üç chong oggli Saul bilen jengge chiqqanidi. Jengge chiqqan üç oghulning tunjisining ismi Éliab, ikkinchisining ismi Abinadab we üçinchisining Shammah idi. ¹⁴ Dawut hemmidin kichiki idi. Üch chong oggli Saulgha egship chiqqanidi. ¹⁵ Bezide Dawut Saulning qéshidin öz atisining qoylirini béqish üçün qaytip kéletti..

¹⁶ Ashu Filistiy bolsa qiriq küngichilik her etigen we kechte chiqip turdi.

¹⁷ Yesse oggli Dawutqa: — Bu efah qomachni we bu on nanni élip leshkergahgha téz béríp akiliringgha bergin, ¹⁸ bu on parche qurutni ularning mingbéshigha béríp akiliringning ehwalini sorap ularning képil xétini élip kelgin, dédi..

¹⁹ Saul, shu üç oghul we Israilning hemme ademliri Élah jilghisida turup Filistiylerge qarshi jeng qilatti.

²⁰ Dawut bolsa etisi seher qopup qoylarni bir baqquchining qoligha tapshurup, ashliq-tülükni élip Yesse uninggha tapilighandek, qoshun istihkamigha yetkende, jengge chiqidighan leshkerler sören kötürüwatqanidi. ²¹ Israil we Filistiyler bir-birige udulmu'udul turup soqushqa sep tüzdi. ²² Dawut bolsa élip kelgen nersilerni yük-taqlargha qarighuchining qoligha tapshurup sep arisigha yügürüp béríp akiliridin tinchliq soridi. ²³ U ular bilen sözliship turghanda, Filistiy-lerdin bolghan Goliat dégen chémpion palwan Filistiylerning sépidin chiqip yene héliqi gepni qildi; Dawut uni anglidi. ²⁴ Israilning hemme ademliri bu ademni körgende qéchip kétshti we bek qorqti.

17:2 «Élah jilghisida» — yaki «dublar jilghisida».

17:4 «Uning égzikli alte gez bir ghérich idi» — Tewrattiki «gez» bir jeynekke barawer bolup, yeni 45 santimétr idi. Démek Goliatning égzikli 2.8 métr idi.

17:5 «Uning bu mis sawuti bolsa besh ming shekel kéletti» — «besh ming shekel» belkim 60-100 kilogram bolushi mumkin.

17:15 1Sam. 16:19

17:17 «bu efah qomach» — bir «efah» 27-30 litr bolushi mumkin.

17:18 «akiliringning ehwalini sorap ularning képil xétini élip kelgin» — mushu «képil xéti» belkim ular Dawut aparghan nersilerni qobul qilghanliqining ispati bolushi mumkin.

17:20 1Sam. 26:5

²⁵ Israilning adamlari bir-biriga: — Chiqawatqan bu ademi kördüglarmu? U Israilga haqaret qilish uchün chiqidu. Shundaq boliduki, uni öltürgen ademge padishah köp mal-mülük in'am qilidu, öz qizini uningga xotunluqqa béridu hem atisining jemetini Israil teweside baj-alwandin xalas qilidu, dédi.

²⁶ Dawut öz yénida turghan ademlerdin: — Bu Filistiyni öltürüp Israilga qilinghan shu haqaretni yoqatqan kishige néme qilinidu? Chünki bu xetnisiz Filistiy zadi kim? U qandaqsige menggü hayat bolghuchi Xudaning qoshunlirigha haqaret qilishqa pétinidu? — dédi.

²⁷ Xalayıq uningga aldinqilarning dégen sözi boyiche jawab bérıp: — Uni öltürgen kishige mundaq-mundaq qilinidu, dédi.

²⁸ Lékin uning chong akisi Éliab uning u ademler bilen sözleshkinini anglap qaldi; Éliabning Dawutqa achchiqı kélip: — Némishqa bu yerge kelding? Chöldiki u azghine qoyını kimge tashlap qoydug? Men kibirlikingni we könglüngning yamanlıqını bilimen. Sen alayiten jengni körgili kelding, dédi.

²⁹ Dawut: — Men néme qildim? Peqet bir söz qilsam bolmamdiken? — dédi.

³⁰ Dawut burulup bashqisidin aldinqidek soridi, xelq aldida éytqandek uningga jawab berdi.

³¹ Emma birsi Dawutning éytqan sözlirini anglap qélip Saulga yetküzdı; u Dawutni chaqirtıp keldi. ³² Dawut Saulga: — Bu kishining sewebidin héchkimning yüriki su bolmisun. Silining qulliri bu Filistiy bilen soqushqili chiqidu, dédi.

³³ Saul Dawutqa: — Sen bu Filistiy bilen soqushqili barsang bolmaydu! Sen téxi yash, emma u yashlıqıdin tartipla jengchi idi, dédi.

³⁴ Dawut Saulga: — Qulliri öz atisining qoylirini béqip keldim. Bir shir yaki éyiq kélip padidin bir qozını élip ketse, ³⁵ men uning keynidin qoghlap uni urup qozını aghzıdin qutquzup alattım. Eger qopup manga hujum qilsa men uni yaylıdin tutuwélip urup öltürettım. ³⁶ Qulliri hem shir hem éyiqni öltürgen; bu xetnisiz Filistiymu ulargha oxshash bolidu. Chünki u menggü hayat bolghuchi Xudaning qoshunigha haqaret keltürdi — dédi. ³⁷ Dawut sözini dawam qilip: — Méni shirning changgilidin we éyiqning changgilidin qutquzghan Perwerdigar oxshashla bu Filistiyning qolidin qutquzıdu, dédi. Saul Dawutqa: — Barghin, Perwerdigar séning bilen bille bolghay, dédi.

³⁸ Andin Saul Dawutqa öz jeng kiyimlirini kiygüzüp, beshigha mis dubulghini taqap we uningha bir jeng sawutini kiygüzdi. ³⁹ Dawut bolsa Saulning qilichini kiyimning üstige ésip, méngip baqti; chünki u bularnı kiyip baqmighanıdi. Shuning bilen Dawut Saulga: — Men bularnı kiyip mangalmaydikenmen; chünki burun kiyip baqmighan, dep ularnı séliwetti. ⁴⁰ U qoligha hasisını élip, ériqtin besh siliq tash ilghap padichi xaltisining yanchuqigha saldı; u salghusını qoligha élip Filistiye yéqin bardı. ⁴¹ Filistiy bolsa chiqip Dawutqa yéqinlashti, qalqan kötürgüchisimu uning aldida mangdı.

⁴² Filistiy Dawutqa birqur sepsélip qarap mesxire qildi. Chünki u téxi yash, bughday önglük we kélishken yigit idi. ⁴³ Filistiy Dawutqa: — Sen hasa kötürüp aldımgha kepsen? Sen méni it dep oylap qaldıngmu? — dep öz butlirining namlirini tilgha élip Dawutni qarghıdı. ⁴⁴ Filistiy Dawutqa yene: — Bu yaqqa kel, men göshüngni asmandiki uchar-qanatlarğa we dalalardiki yirtquqlarğa yem qilimen, dédi.

⁴⁵ Dawut Filistiye: — Sen qilich, neyze we atma neyzini kötürüp manga hujum qilghili kelding; lékin men sen haqaret qilghan, Israilning qoshunlirining Xudasi bolghan Perwerdigarning nami bilen aldinggha hujumgha chiqtim — dédi.

⁴⁶ «Del бүгүн Perwerdigar séni méning qolumgha tapshurıdu. Men séni öltürüp beshingni késip alimen; men leshkerghadiki Filistiylarning jesetlirini asmandiki uchar-qanatlarğa we dalalardiki yirtquqlirigha yem qilimen. Buning bilen pütkül jahan Israilda bir Xudaning bar ikenlikini bilidu ⁴⁷ we bu pütkül jamaet Perwerdigarning nusret bérishining qilich, neyze bilen emes ikenlikini bilidu; chünki bu jeng bolsa Perwerdigarningkidur, U séni qolimizgha tapshurıdu».

⁴⁸ Filistiy Dawutqa hujum qilgibili qopup yéqin kelgende Dawut uninggha hujum qilgibili Filistiy qoshunining sépige qarap yügürdi. ⁴⁹ Dawut qolini xaltisigha tiqip bir tashni chiqirip salghu-gha sélip Filistiye qaritip atti; tash Filistiyning péshanisige tegdi. Tash uning péshanisige pétip ketti, u düm chüshüp yerge yiqildi.

⁵⁰ Shundaq qilip Dawut Filistiyni salghu we tash bilen meghlup qilip uni urup öltürdi; Dawutning qolida héch qilich yoq idi. ⁵¹ Dawut yügürüp bérp, Filistiyning üstide turup, qilichini qinidin tartip élip uni öltürüp, uning bëshini aldi. Filistiyler öz baturining ölginini körüpla, beder qachti. ⁵² Israillar bilen Yehudalar bolsa ornidin qopup sören séliship Filistiylerini jilghighiche we Ekron derwazilirighiche keynidin qoghlap keldi; öltürülgen Filistiyler Shaaraimgha bari-dighan yolda Gat we Ekronghiche yétip ketkenidi. ⁵³ Israil Filistiylerini qoghlashtin yénip kélip ularning leshkerghani bulang-talang qildi. ⁵⁴ Dawut Filistiyning bëshini Yérusalémgha élip bard; uning yarighini bolsa öz chédirigha qoydi.

⁵⁵ Saul Dawutning Filistiyning aldigha chiqqinini körgende qoshunning serdari Abnerdin: — I Abner, bu yigit kimning oghli? — dep soridi. Abner: — I padishah, hayating bilen qesem qilimenki, bilmeymen, dédi.

⁵⁶ Padishah: — Bu yigit kimning oghli iken dep sorap baqqin, dédi.

⁵⁷ Dawut Filistiyni qirip qaytip kelgende Abner uni padishahning qéshigha élip bard; Filistiyning bëshini téxiche uning qolida turatti.

⁵⁸ Saul uningdin: — I yigit, kimning oghlisen? dep soridi. Dawut: — Men silining qulliri Beyt-Lehemlik Yessening oghlimen, dep jawab berdi.

Saulning Dawuttin heset qilishi

18¹ Dawut bilen Saulning söhbiti ayaghlashqanda, Yonatanning köngli Dawutning könglige shundaq baghländiki, uni öz jénidek söydi. ² Saul bolsa u küni uni öz yénida élip qélip, uni atisining öyige qaytqili qoymidi.

³ Yonatan Dawut bilen ehde qilishti; chünki u uni öz jénidek söyetti. ⁴ Yonatan uchisidiki tonni sélip Dawutqa berdi, yene jeng kiyimlerini, jümlidin hetta qilichi, oqyasi we kemirini uninggha berdi. ⁵ Saul Dawutni negila ewetse u shu yerge baratti, shundaqla ishlarni jayida qilatti. Shuning üçün Saul uni leshkerlerning üstige qoydi. Bu ish barliq xelq we hem Saulning xizmetkarlirighimu yaqti.

⁶ Dawut Filistiyni öltürüp köpchilik bilen yanghanda Israilning hemme sheherliridiki qiz-ayallar Saulni naxsha éytip ussul oynap qarshi alghili chiqti; ular xushluq ichide dap we üçtar bilen neghme chélishti. ⁷ Qiz-ayallar neghme chalghanda: — Saul minglap öltürdi, we Dawut on minglap öltürdi, dep oqushatti.

⁸ Buni anglap Saul nahayiti xapa boldi; bu söz uning könglige tegdi. U: — Dawutqa on minglap hésablandı, emma manga peqet minglap hésablandı; emdi padishahliqtin bashqa uninggha héchnerse kem emes, dédi. ⁹ Shu künden tartip Saul Dawutni közlep yürdi.

¹⁰ Etisi Xuda teripidin qabahetlik bir roh Saulning üstige chüshti we u öyide qalaymiqan jöyligili turdi. Emdi Dawut bashqa waqittikidek qoli bilen chiltar chaldi; Saulning qolida neyze bar idi. ¹¹ Saul: — Dawutni tamgha neyze bilen qadiwétimen dep, neyzini atti; lékin Dawut ikki qétim özini daldigha aldi.

¹² Perwerdigarning Dawut bilenla bolup, özidin yiraqlap ketkini üçün Saul Dawuttin qorqatti.

18:7 Mis, 15:21; 1Sam, 21:11; 29:5

18:10 «Etisi Xuda teripidin qabahetlik bir roh Saulning üstige chüshti we u öyide qalaymiqan jöyligili turdi» — ibranıy tilida mushu ayettiki «jöylüş» «urgup chiqish» dégen söz bilen ipadilınıdu. Bashqa ehwalda bu söz «bésharet bérish»ni körsitidu.

¹³ Shuning uchün Saul Dawutni öz yénidin ayrip, uni leshkerlerge mingbéshi qilib qoydi; u leshkerlarni élip jengge chiqip turatti..

¹⁴ Dawut bolsa hemme ishlarni pem bilen qilatti; chünki Perwerdigar uning bilen bille idi. ¹⁵ Saul uning pemlik ikenlikini körüp uningdin bek qorqatti.

¹⁶ Emma pütkül Israil bilan Yehuda xelqi Dawutni söyetti; chünki u ularni yéteklep jengge chiqatti.. ¹⁷ Saul Dawutqa: — Mana, chong qizim Mérab — men uni sanga xotunluqqa bergüm bar. Sen peqet xizmitimga jan-pida bolup, Perwerdigarning jengliride küresh qilghin, dédi. Chünki Saul ichide: — U méning qolum bilan emes, belki Filistiyerning qoli bilan yoqitilsun, dep xiyal qilghanidi.

¹⁸ Emma Dawut Saulgha: — Men kim idim, méning atamning jemeti Israil arisida néme idi, men qandaqmu padishahning küy’oghli bolay? — dédi.

¹⁹ Lékin Saulning qizi Mérab Dawutqa bérilidighan waqitta, u Meholatliq Adrielge xotunluqqa bérildi. ²⁰ Emma Saulning qizi Miqalning köngli Dawutqa chüshkenidi. Bashqilar buni Saulgha éytti, bu ishtin Saul xush boldi. ²¹ Saul: — Qizimni Dawutqa bérey, u uninggha bir sirtmaq bolup, Filistiyerning qolida yoqitilsun, dep oylidi. Shuning bilen Saul Dawutqa: — Bügün ikkinchi qétim küyoghlu bolisen, dédi.

²² Saul öz ghulamirigha: — Dawutqa astirtin: — Mana, padishah sendin söyünidu, we hemme ghulamiri sanga amraq. Shuning uchün padishahning küy’oghli bolghin, dep éytinglar, dep tapilidi. ²³ Saulning ghulamiri bu sözlerni Dawutning quliqigha yetküzdi. Lékin Dawut: — Ne-ziringlarda padishahning küy’oghli bolush kichik ishmu? Men bolsam bir kembeghel we etiwarsiz adammen — dédi.

²⁴ Saulning ghulamiri Saulgha Dawutning dégenlirini öz eyni yetküzdi.

²⁵ Saul: — Siler Dawutqa: — Padishah sanga bashqa toyluq alghuzmaydu, peqet padishah düşmenliridin intiqam élish uchün yüz Filistiyning xetnilikinila alidu, dep éytinglar, dédi (Saulning meqsiti bolsa Dawutni Filistiyerning qolida yoqitish idi).

²⁶ Ghulamir bu sözlerni Dawutqa yetküzdi; padishahning küy’oghli bolush Dawutqa yéqip qaldi. Emdi békitilgen möhlet toshmayla, ²⁷ Dawut turup öz ademliri bilen chiqip ikki yüz Filistiyini öltürdi. Dawut ularning xetnilikini késip élip padishahning küy’oghli bolush uchün bularning hemmisini padishahqa tapshurdi. Saul qizi Miqalni uninggha xotunluqqa berdi..

²⁸ Saul Perwerdigarning Dawut bilen bille ikenlikini we öz qizi Miqalning uni söyidighanliqini körüp ²⁹ Dawuttin téximu qorqti. Shuning bilen Saul üzlüksiz Dawutqa düşmen boldi.

³⁰ Filistiyerning emirliri daim soqushqa chiqatti; emma her qétim chiqsila Dawutning ishliri Saulning hemme xizmetkarliriningkidin muweppeqiyetlik bolatti; shuning bilen uning nami xalayiq teripidin tolimu hörmetke sazawer bolatti.

Saul Dawutni öltürüşke intilidu

19 ¹ Saul öz oghli Yonatan we hemme xizmetkarlirige Dawutni öltürüşke buyruq qildi. Lékin Saulning oghli Yonatan Dawutqa bek amraq idi. ² Yonatan Dawutqa: — Atam Saul séni öltürmekchi; emdi ete etigen qattiq éhtiyat qilghin, bir mexpiy jayni téyip özüngni yoshurghin; ³ men özüm chiqip sen yoshurunghan étizliqqa bérıp atamning yénida turup atam bilen séning toghrangda sözlishop baqay; ehwalni éniq bilgendin kéyin sanga xewer qilay, dédi. ⁴ Yonatan atisi Saulgha Dawutning yaxshi gépini qilip: — Padishah öz xizmetkarigha, yeni Da-

18:13 «u leshkerlarni élip jengge chiqip turatti» — ibranıy tilida «u leshkerler (xelq) aldida chiqip kiretti» dégen söz bilen ipadilınıdu.

18:16 «chünki u ularni yéteklep jengge chiqatti» — ibranıy tilida «chünki u ular aldida chiqip kiretti».

18:27 2Sam. 3:14

wutqa yamanliq qilmighay! Chünki u sanga gunah qilmighan; belki uning emelliri özüngge köp yaxshiliqlarni élip kelgen: — ⁵ u öz jénini alqinigha élip qopup héliqi Filistiyni öltürdi we shuning bilen Perwerdigar pütkül Israil üçün chong nusret berdi. Shu chaghda sen özüng körüp xush bolghan emesmu? Emdilikte némishqa Dawutni sewebsiz öltürüp naheq qan töküp gunahkar bolmaqchi bolisen? — dédi.

⁶ Saul Yonataning sözige kirdi. U: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, u ölümge mehkum qilinmaydu, dédi. ⁷ Andin Yonatan Dawutni chaqirip, Dawutqa bolghan ishlarning hemmisini dep berdi. Andin kéyin Yonatan Dawutni Saulning qéshigha élip keldi we u ilgiriki-dek uning xizmitide boldi.

⁸ Emma yene jeng boldi; Dawut chiqip Filistiylar bilen jeng qilip, ularni qattiq qirip meghlup qildi; ular uning aldidin beder qéchisti.

⁹ Emdi Perwerdigar teripidin qabahetlik bir roh yene Saulni basti. U öz öyide qolida neyzisini tutup olturatti; Dawut bolsa qoli bilen saz chélip turatti. ¹⁰ Saul neyze bilen Dawutni sanjip tamgha qadap qoymaqchi boliwidi, lékin Dawut özini qachuruwaladi, neyze tamgha qadilip qaldi. Dawut shu kéchisi qéchip qutuldi.

¹¹ Saul birnechche chaparmenlarni Dawutning öyige ewetip uni paylap turup etisi tang yorughanda uni öltürüşke mangdurdi. Emma Dawutning ayali Miqal uninggha: — Eger bu kéche jéningni élip qachmisang, ete öltürülisen, dédi. ¹² Shunga Miqal Dawutni penjirdin chüshürüp qoydi. Shundaq qilip u qéchip qutuldi. ¹³ Andin Miqal bir «terafim» butni élip kariwatqa yatquzup, béshigha öchke yungidin qilinghan bir yastuqni qoyup, ediyal bilen yépip qoydi.

¹⁴ Saul Dawutni tutush üçün chaparmenlarni ewetkende Miqal: — U aghrip qaldi, dédi. ¹⁵ Saul chaparmenlarni qaytidin ewetip: — Uni kariwat bilen qoshup élip kélinglar, uni öltürimen, dep buyrudi.

¹⁶ Chaparmenlar kirgende, mana kariwatta bu but yatatti, béshigha öchke yungidin qilinghan yastuq qoyulghanidi. ¹⁷ Saul Miqalgha: — Némishqa méni bundaq aldap, düshminimni qachuruwétisen? — dédi. Miqal Saulgha jawab bérrip: — U: «Méni qoyuwetkin; bolmisa séni öltürüwétimen» dédi, dédi.

¹⁸ Dawut qéchip qutulup, Ramahqa Samuilning qéshigha bérrip, Saulning uninggha qilghanlirining hemmisini dep berdi. Andin u Samuil bilen Nayotqa bérrip olturaqlashti.

¹⁹ Birsí Saulgha: — Dawut Ramahdiki Nayotta bar iken, dep xewer berdi. ²⁰ Saul Dawutni tutup kélishe chaparmenlarni mangdurdi. Emma ular yétip barghanda peyghemberlarning bir jamaiti bésharet bériwatqanliqini we Samuilningmu ularning arisida turup ulargha nazaretchilik qiliwatqanliqini kördi; shundaq boldiki, Xudaning Rohi Saulning chaparmenlirining wujudighimu chüshüp, ularmu hem bésharet bérishke bashlidi.

²¹ Bu xewer Saulgha éytildi; u yene bashqa chaparmenlarni ewetti, lékin ularmu bésharet bérishke chüshiti. Andin Saul üçinchi qétim yene chaparmenlarni mangdurdi. Ular mu hem bésharet bérishke chüshiti. ²² Andin Saul özi Ramahqa bérrip, Sequdiki chong quduqqa yétip kelgende, «Samuil bilen Dawut nede?» — dep soridi. Birsí: — Ular Ramahdiki Nayotta bar iken, dep jawab berdi.

²³ Shunga u Ramahdiki Nayotqa yétip keldi; Xudaning Rohi uning wujudighimu chüshiti; shuning bilen umu piyade méngip Ramahdiki Nayotqa barghuche bésharet bérrip mangdi. ²⁴ U hetta kiyimlirini séliwétip Samuilning aldida bésharet berdi; pütün bir kéche we pütün bir kündüz u yerde yalingach yatti. Buning bilen: — «Saulmu peyghemberlerdinmu?» deydighan gep peyda boldi.

19:9 1Sam. 16:14; 18:10

19:13 «terafim» — birxil but. Miqalning yénida bundaq butning bolushi Tewratqa xilap, elwette.

19:17 «U: «Méni qoyuwetkin; bolmisa séni öltürüwétimen» dédi» — ibranii tilida: «U: «Méni qoyuwetkin; séni öltürüshümnig néme hajiti?» dédi».

19:24 «Buning bilen: — «Saulmu peyghemberlerdinmu?» deydighan gep peyda boldi» — 10-ab, 12-ayet we uningdiki

Yonatan Dawutni qoghdimaqchi

20¹ Dawut Ramahdiki Nayottin qéchip Yonatanning qéshigha béríp uninggha: — Men néme qiliptimen? Néme qebihlik qiliptimen? Atang aldida néme gunah qiliptimen, u méning jénimni almaqchi boluwatidu? — dédi.

² U uninggha: — Yoqsu, bundaq ish néri bolsun! Sen ölmeysen. Chong ish bolsun, kichik ish bolsun atam manga démey qoymaydu. Némishqa atam bu ishni mendin yoshuridikine? Hergiz undaq bolmaydu, dédi.

³ Lékin Dawut yene qesem qilip: — Atang séning neziringde iltipat tapqinimni jezmen bilidu. Shunga u könglide: — Yonatan buni bilip qalmisun; bolmisa uninggha azar bolidu, dégendu. Lékin Perwerdigarning hayati bilen, jénung we hayating bilen aldingda qesem qilimenki, manga ölümning ariliqi bir qedemla qaldi, dédi.

⁴ Yonatan Dawutqa: — Könglüng némini xalisa shuni qilay, dédi.

⁵ Dawut Yonatanga mundaq dédi: — Mana ete «yéngi ay» bolidu; men adettikidek padishah bilen hemdastixan bolmisam bolmaydu. Lékin méni qoyup bergin, men üçinchi küni axshimighe dalada mökünüwalay. ⁶ Atang méning sorunda yoqluqimni körüp sorisa, sen uninggha: «Dawut mendin öz shehiri Beyt-Lehemge tézraq béríp kélishke jiddiy ruxset soridi, chünki u yerde pütkül ailisi üçün bir yilliq qurbanliq ötküzidiken», dégin, dédi. ⁷ Eger u: — Obdan bop-tu, dése, qulung tinch-aman bolidu: — Lékin u achchiqlansa, uning manga yamanliq qilishni niyet qilghanliqidin guman qilmighin. ⁸ Sen qulunggha iltipat körsetkin; chünki sen özüng bilen Perwerdigarning aldida qulungni ehdiyleshtürgensen. Lékin eger mende bir yamanliq bolsa sen özüngla méni öltürgin; méni élip béríp atanggha tapshurushning néme hajiti? — dédi.

⁹ Yonatan: — Undaq xiyal sendin néri bolsun! Eger atamning sanga yamanliq qilidighan niyiti barliqini bilip qalsam, sanga deyttim emesmu? — dédi.

¹⁰ Dawut Yonatanga: — Eger atang sanga qattiq gep bilen jawab berse, kim manga xewer béridu? — dédi.

¹¹ Yonatan Dawutqa: — Kelgin, dalagha chiqayli, dédi. Shuning bilen ikkisi dalagha chiqti.

¹² Yonatan Dawutqa mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigar manga guwahki, men ete yaki ögünlükke mushu waqitta atamning niyitini bilip, sanga iltipatliq bolsa, men adem mangdurup sanga melum qilmamdım? ¹³ Eger atam sanga yamanliq qilmaqchi bolsa, men séni tinch-aman yolgha sélish üçün sanga adem ewetip xewer bermisem, Perwerdigar manga séning bëshinggha chüshkendinmu artuq chüshürsun; emdi Perwerdigar atam bilen bille bolghandek séning bilen bille bolsun.

¹⁴ Hayatla bolsam méni ölmisun dep Perwerdigarning méhribanliqini manga körsetkeysen.

¹⁵ Men ölüp ketken teqdirdimu, öydikilirimdin hem héch waqit méhribanliqingni üzmigeysen; Perwerdigar sen Dawutning hemme dühmenlirini yer yüzidin yoqatqandin kéyinmu shundaq qilghaysen».

¹⁶ Shuning bilen Yonatan Dawutning jemeti bilen ehde qiliship: — Perwerdigar Dawutning dühmenliridin hésab alsun, dédi. ¹⁷ Andin Yonatan yene özining Dawutqa bolghan muhebbiti bilen uninggha qesem qildurdi; chünki u uni öz jénidek söyetti.

¹⁸ Yonatan Dawutqa mundaq dédi: — Ete yéngi ay bolidu. Mana séning ornung bosh qalidu, kishiler séning yoqluqinggha diqqet qilidu. ¹⁹ Üchinchi küni sen chüshüp alding qétim bu ishqa yoluqqiningda özüngni yoshurghan jaygha béríp «Ézel» dégen tashning yénida turup turghin. ²⁰ Nen tashning yénidiki bir jaygha xuddi nishanni qaralighandek üç pay ya oqi atay.

²¹ Andin ghulamni mangdurup: — «Ya oqlirini tépip kelgin» — deymen. Eger men ghulamgha: — Ene, oqlar arqa terepte turidu, ularni élip kel, désem, sen chiqip yénimgha kelgin; shundaq

bolghanda, Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, sen üçhün tinch-amanliq bolidu, héch ish bolmaydu. ²² Lékin ghulamgha: — Ene, oqlar aldingda turidu, désen, sen ketkin, chünki undaq bolsa, Perwerdigar séni ketküzüwetken bolidu. ²³ Emdilikte men bilen sen sözleshken ish toghruluq, Perwerdigar sen bilen méning otturimda guwahchidur.

²⁴ Shuning bilen Dawut dalada mökünüwaldi. Yéngi ay kelgende, padishah taam yégili das-tixanda olturdi. ²⁵ Padishah bolsa burunqidekla öz ornida tamning yénidiki törde olturdi. Yo-natan ornidin turdi, Abner Saulning yénida olturdi. Lékin Dawutning orni bosh qaldi. ²⁶ Emma Saul u küni héchnéme démidi. Chünki u: — Dawutqa bir ish boldi, u napak bolup qaldi. U jez-men napak bolup qaptu, dep oyildi. ²⁷ Lékin Dawutning orni yéngi aynning etisimu, yeni aynning ikkinchi künimu bosh idi. Saul oghli Yonatandin: — Némishqa Yessening oghli yaki tünügün yaki бүгүн tamaqqa kelmeydu, dep soridi.

²⁸ Yonatan Saulgha jawab béríp: — Dawut Beyt-Lehemge barghili mendin jiddiy ruxset sorap: —

²⁹ Méning bérishimgha ruxset qilghin, ailimizning sheherde bir qurbanliq ishi bolghach akam méning bérishimni éytip; eger séning neziringde iltipat tapqan bolsam qérindashlirim bilen körüshüp kélishke ruxset bergin, dédi. Shunga u padishahning dastixinigha kelmidi, dédi.

³⁰ Saulning Yonatanga qattiq ghezipi kélip: — I buzuq, kaj xotunning oghli, némishqa Yes-sening oghlini özüngge tallap, özüngni shermende qilip we anangni nomusqa qoyghiningni bilmemdimen? ³¹ Eger Yessening oghli yer yüzide tirik bolsila, sen hem séning padishahliqning mustehkem bolmaydu. Shunga emdi adem ewetip uni méning qéshimgha élip kelgin, chünki u ölümge mehkemdur! — dédi.

³² Yonatan atisi Saulgha jawab béríp: — U némishqa ölümge mehkum qilinishi kérek? U néme qiptu? — dédi.

³³ Andin Saul Yonatanga sanjish üçhün uninggha neyzini atti; buning bilen Yonatan atisi-ning Dawutni öltürmekchi bolghanliqini éniq bilip yetti. ³⁴ Yonatan bolsa qattiq achchiqlap dastixandin qopup ketti we yéngi aynning ikkinchi küni héch taam yémidi. Chünki atisining Dawutni shundaq haqaretlishi uninggha qattiq azar bolghanidi.

³⁵ Etisi Yonatan dalagha chiqip Dawut bilen kélishken jaygha bardi. Uning bilen bir kichik ghulam bille bardi.

³⁶ U ghulamgha: — Sen yügür, men atqan ya oqlirini tépíp kelgin, dédi. Ghulam yügürdi, u bir oqni uning aldi teripige atti. ³⁷ Ghulam Yonatan atqan oq chüshken jaygha kelgende Yonatan ghulamni chaqirip: — Oq séning aldi teripingde turmamdu? — dédi. ³⁸ Andin Yonatan ghulamni yene chaqirip: — Bol, ittik bol, hayal bolmighin! — dédi. Yonatanning ghulami ya oqini yighip ghojisigha élip keldi. ³⁹ Lékin ghulamning bolghan ishtin xewiri uq idi. Buni yalghuz Yonatan bilen Dawutla biletti.

⁴⁰ Andin Yonatan ghulamigha yaraghlirini béríp uninggha: — Ularni sheherge élip ketkin, dédi.

⁴¹ Ghulam ketkendin kéyin Dawut tashning jenub teripidin chiqip yerge yiqilip üç qétim tezim qildi. Ular bir-birini söyüshti, bir-birige ésiliship yighlashti, bolupmu Dawut qattiq yighlidi.

⁴² Yonatan Dawutqa: — Sepiring tinch-aman bolsun; chünki biz ikkimiz: — Perwerdigar méning bilen séning otturungda we méning neslim bilen séning nesling otturisida menggüge guwah bolsun, dep Perwerdigarning nami bilen qesem ichishken, dédi. Dawut ornidin qopup mangdi, Yonatanmu sheherge kirip ketti.

20:25 «Padishah bolsa burunqidekla öz ornida tamning yénidiki törde olturdi. Yonatan ornidin turdi, Abner Saulning yénida olturdi» — Yonatanning «ornidin turushi» belkim taghisi Abnerning hörmiti üçhün uninggha Saulning yénidiki orunni boshitish üçhün.

–Bashqa xil terjimisi: «Yonatan uning (Saulning) odulida idi»

20:26 «Dawutqa bir ish boldi, u napak bolup qaldin» — «napak bolush»: Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche, birsi mesilen bir ölükke tegken bolsa bir mezig «napak» bolatti — shundaq bolsa uning héch qurbanliq (mesilen, yéngi aydiki qurbanliqlar)din yéyishige bolmaytti.

Dawut Nob shehirige baridu

21¹ Dawut emdi Nobqa kélip Aximelek kahinning qéshigha bardi.² Lékin Aximelek Dawutni körgende titrep qorqup uninggha: — Némishqa birimu sen bilen kelmey yalghez kelding? — dédi.

³ Dawut Aximelek kahingha: — Padishah manga melum bir ishni buyrup: — Men sanga buyrughan ish yaki sanga tapilghan yolyorup toghrisidin héchkim birnéme bilmisun, dégenidi. Öz ghulamirimni bolsa melum bir jaygha bérishqa békitip qoydum. ⁴ Emdi qolungda néme bar? Besh nan, yaki néme bolsa, shuni manga bergin, dédi.

⁵ Kahin Dawutqa jawab bérir: — Qolumda adettiki nan yoq, peqet muqeddes nan bar. Eger ghulamir ayallargha yéqinlashmighan bolsa yése rawa bolidu, dédi.

⁶ Dawut kahingha jawab bérir: — Berheq, men bashqa waqitlarda chiqqinimgha oxshash, ayallar bizdin yiraq bolghili üch kün boldi. Men herqétim chiqqanda, gerche adettiki seper bolsimu, ghulamirlarning qachiliri pak bolidighan yerde, бүгүн ular we qachiliri téximu pak bolmamdu, dédi.

⁷ Shuning bilen kahin uninggha muqeddes nandin berdi, chünki bu yerde «teqdim nan»din bashqa héchqandaq nan yoq idi. Bu nan Perwerdigarning huzurigha yéngi issiq nan qoyulghan küni almashturulghan nanlar idi.⁸ (lékin u küni Saulning xizmetkarliridin melum birsu u yerde Perwerdigarning huzurida qaldurulghanidi. Uning ismi Doeg bolup Saulning padichilirining chongi idi).

⁹ Dawut Aximelekke: — Qolungda neyze yaki qilich yoqmu? Padishah tapshurghan ish jiddiy bolghach yaki qilich yaki bashqa yaraghlirimni élip kélelmidim, dédi.

¹⁰ Kahin: — Sen Élah jilghisida öltürgen Filistiy Goliatning qilichi bu yerde bar, u efodning keynide, bir parche rextke oraqliq halda turidu. Xalisang alghin, uningdin bashqisi yoq, dédi. Dawut: — Bu tengdishi yoq qilichtur, shuni manga bergin, dédi.

¹¹ Dawut u küni qopup Sauldin qéchip Gatning padishahi Aqishning qéshigha bardi.

¹² Lékin Aqishning xizmetkarliri uninggha: — Bu zéminning padishahi Dawut emesmu? Uning toghrisida qiz-ayallar bir-birige: —

Saul minglap öltürdi,

We Dawut on minglap öltürdi,

— dep naxsha-ghezel oqushup ussull oynighan emesmu, dédi.

¹³ Dawut bu sözlerni könglige püküp Gatning padishahi Aqishtin bek qorqti. ¹⁴ Shuning üçün ularning köz aldida özining yürüş-turushlirini özgertip, ularning qolida turghan waqtida özi sarangdek körsetti; u derwazilarning ishiklirige jijip, tükürükini saqiligha aqturatti.

¹⁵ Aqish xizmetkarlirigha: — Mana bu ademning sarangliqini körmemsiler? Uni némishqa méning aldimgha élip keldinglar? ¹⁶ Mende saranglar kemchilmidi? Siler bu kishini aldimgha sarangliq qilghili élip keldinglarmu? Bu adem méning öyümge kirishi kérekmu? — dédi.

Dawut Mizpah we Adullamgha baridu

22¹ Dawut u yerdin kétip Adullamdiki ghargha qachti. Uning qérindashliri bilen atisining pütkül jemeti buni anglap uning qéshigha bardi. ² Ézilgen, qerzdar bolghan we derdmenlarning hemmisi yighilip uning yénigha keldi we u ularning serdari boldi. Uninggha qoshulghan ademler bolsa töt yüzche idi.

21:6 «...gerche adettiki seper bolsimu, ghulamirlarning qachiliri pak bolidighan yerde, бүгүн ular we qachiliri téximu pak bolmamdu» — bashqa nechche terjimisi uchrishi mumkin.

21:7 «chünki bu yerde «teqdim nan»din bashqa héchqandaq nan yoq idi» — «teqdim nan»: — yaki «(Xudaning) huzuri néni», yaki «tizilghan nan». «Mis.» 25- we 35-babni körüng.

21:7 Mat. 12:3; Mar. 2:25; Luqa 6:3

21:12 1Sam. 18:7

³ Dawut u yerdin chiqip Moabdiki Mizpahqa béríp Moabning padishahidin: — Xudaning méní néme qilidighinini bilgüche, ata-anamning bu yerge kélíp aranglarda turushigha yol qoyghayla, dep telep qildi. ⁴ Dawut atisi we anisini Moabning padishahining qéshigha élíp keldi. Dawut qorghanda turghan pütkül künlerde ata-anisi uning bilen bille turdi.

⁵ Emma Gad peyghember Dawutqa: — Qorghanda turmay, bu yerdin chiqip, Yehuda zéminigha barghin, dédi. Shuning bilen Dawut u yerdin ayrilip, Heret ormanliqigha bardí.

Saul Nobdiki kahinlarni óltürüdi

⁶ Saul Dawutning nede turuwatqanliqidin xewer tapti. Saul bu waqitta Ramahdiki Gibéahda éviz bir jayda yulghun derixining tüwide olturatti. Uning qolida neyzisi bar idi, barliq xizmetkarliri chöriside turatti. ⁷ Saul chöriside turghan xizmetkarlirigha: — I Binyaminliqlar, qulqa sélinglar! Yessening oghli her biringlarga étizlar bilen üzümzarlarni teqsim qilip béremdu? Hemminglarni ming béshi we yüz béshi qilamdu? ⁸ Siler hemminglar manga qest qildinglar, öz oghlumning Yessening oghli bilen ehde qilishqinini héchkim manga uqturmidi. Héch qaysinglar manga ich aghritmidinglar yaki öz oghlumning méning xizmetkarimni manga yoshurun hujum qilishqa qutratqinidin manga xewer bermidinglar, dédi.

⁹ Andin Saulning xizmetkarlirining ichige kiriwalghan Doeg: — «Men Yessening oghlining Nobqa Axitubning oghli Aximelekning qéshigha kelginini kördüm, ¹⁰ — Aximelek uning üçün Perwerdigardin yol soridi we uninggha ozuq-tülük bilen Filistiy Goliatning qilichini berdi» — dédi.

¹¹ Padishah adem ewetip Axitubning oghli kahin Aximelekni, shundaqla uning atisining pütkül jemetini, yeni Nobdiki kahinlarnimu chaqirtip keldi. Ularning hemmisi padishahning qéshigha keldi.

¹² Saul: — I Axitubning oghli anglighin, dédi. U: — I ghojam, mana men, dédi.

¹³ Saul uninggha: — Némishqa siler, sen bilen Yessening oghli, manga qest qilisiler? Sen uninggha nan we qilich béríp, uning üçün Xudadin yol soridingghu? Mana emdi u bügünkidek manga hujum qilmaqchi bolup paylap yürmekte! — dédi.

¹⁴ Aximelek padishahqa jawab béríp: — Silining barliq xizmetkarlirining arisida Dawutdek sadiq kim bar? U padishahning küy'oghli, silining mexpiy meslihetlirige ishtirak qilghuchi we ordiliri ichide izzetlik emesmidi? ¹⁵ Men peqet uning üçün Xudadin yol sorashni bügünla bashlidimmu? Asiyliq qilish mendin néri bolsun! Padishah öz qulini we atamning pütkül jemetini eyibke buyrumighayla, chünki qullirining bu ishtin qilche xewiri yoq, dédi..

¹⁶ Lékin padishah: — I Aximelek, sen ölisen, sen we atangning pütkül jemeti choqum ölisiler, dédi. ¹⁷ Padishah öz chörisidiki chaparmenlirige: — Mang, Perwerdigarning kahinlirini óltürünglar! Chünki ular hem Dawutqa hemdem boldi hem uning qachqinini bilip turup manga xewer bermidi, dédi. Lékin padishahning qol astidikiliri Perwerdigarning kahinlirini óltürüşke qol kötürgili unimidi.

¹⁸ Emdi padishah Doegke: — Sen béríp kahinlarni óltürüwetkin, dédi. Édomluq Doeg béríp kahinlarni óltürdi; bu küni u kanaptin toqulghan efod kiygen seksen besh ademni óltürdi.

¹⁹ Andin u kahinlarning shehiri Nobda olturghuchilarni qirdi, yeni er we ayallar, balilar we bowaqlar, kala, éshek, qoylar — hemmisini qilichlidi. ²⁰ Emma Axitubning oghli Aximelekning Abiyatar dégen bir oghli qutulup Dawutning qéshigha qéchip keldi. ²¹ Abiyatar Dawutqa Saul Perwerdigarning kahinlirini óltürdi, dep xewer berdi.

²² Dawut Abiyatargha: — U küni Doegning u yerde ikenlikini körüp, uning jezmen Saulgha xewer béridighinini bilgenidim. Men atangning pütkül jemetining óltürülüşige zamin boldum,

22:3 «Moabdiki Mizpah» — yaki «Moabdiki Mizpeh».

22:15 «chünki qullirining bu ishtin qilche xewiri yoq» — ibraniy tilida «chünki qullirining bu ishtin azmu, jiqmu xewiri yoq».

dédi. ²³ Men bilen bille turghin, héch qorqmighin. Chünki méning jénimni almaqchi bolghanlar séning jéningnimu hem almaqchi. Méning qéshimda bixeter turisen, dédi.

Dawut Kéilah shehirini qutquzidu

23 ¹ Birsı Dawutqa xewer bérıp: — Mana Filistiyler Kéilahgha hujum qılıp xamanlarnı bulap-talimaqta, dédi.

² Dawut Perwerdigardin: — Men bérıp bu Filistiylerge zerbe bérimenmu? — dep sorıdı. Perwerdigar Dawutqa: — Bérıp Filistiylerge zerbe bérıp Kéilahni azad qilghin, dédi.

³ Lékin Dawutning ademlırı uninggha: — Mana biz Yehuda zéminıda turupmu qorqıwatqan yerde, Kéilahgha bérıp Filistiylerning qoshunlırigha hujum qilsaq qandaq bolar? — dédi.

⁴ Shunga Dawut yene bir qétım Perwerdigardin sorıwıdı, Perwerdigar uninggha jawab bérıp: — Sen ornungdin turup Kéilahgha barghin; chünki Men Filistiylerni qolunggha tapshurimen, dédi. ⁵ Buning bilen Dawut öz ademlırı bilen Kéilahgha bérıp Filistiyler bilen soqushup, mal-lirini olja qılıp, ularni qattıq qırdı. Dawut shundaq qılıp Kéilahda turuwatqanlarnı qutquzıdı.

Dawut Saulning changgilidin yene qutulıdu

⁶ Emdi Aximelekning oghlı Abiyatar Kéilahgha qéchıp kélip Dawutning qéshigha kelgende, uning qolıda efod bar ıdı.

⁷ Birsı Saulgha, Dawut Kéilahgha keptu, dep xewer berdı. Saul: — Emdi Xuda uni méning qolunggha tashlap tapshurdı. Chünki u derwazilırı we taqaqılırı bar sheherge kirgechke solunup qaldı, dédi. ⁸ Emdi Saul Dawut bilen ademlırını muhasirige élish üçün hemme xelqni Kéilahgha bérıp jeng qilishqa chaqırdı.

⁹ Dawut Saulning ózini qestleydighanlıqını bilip, Abiyatar kahingha: — Efodni élip kelgin, dédi.

¹⁰ Andin Dawut: — I Israilning Xudası Perwerdigar, menki Séning qulung Saulning bu sheherni méning sewebimdin xarab qilish üçün Kéilahgha kélishke qestlewatqanlıqını éniq anglıdı. ¹¹ Kéilahdikiler méni uning qoligha tutup bérermu? Saul öz bendeng anglighandek bu yerge kélermu? I Israilning Xudası Perwerdigar, Sendin ötünimenki, öz bendengge bildürgeysen, dédi. Perwerdigar: — U bu yerge kélidu, dédi. ¹² Dawut yene: — Kéilahtikiler méni we ademlırimni Saulning qoligha tutup bérermu, dédi. Perwerdigar: — Ular silerni tutup bérıdı, dédi.

¹³ Emdi Dawut ademlırı bilen (texminen alte yüzche) ornıdin turup Kéilahdin chiqıp, özliri baralaydighan terepke qarap ketti. Saulgha, Dawut Kéilahtin qéchıptu dep xewer bérilgende u uni qoghlashqa chıqmıdı.

¹⁴ Dawut bolsa chöldiki qorghhan-qiyalarda hemde Zif chölining taghlirida turdı. Saul uni her küni ızdeytti; lékin Xuda uni uning qoligha tapshurmıdı.

¹⁵ Emdi Dawut Saulning ózini öltürgili chiqıdighanlıqını bayqap qaldı. Shu chaghda u Zif chölidiki bir ormanlıqta turatti. ¹⁶ Saulning oghlı Yonatan bolsa ormanlıqqa chiqıp Dawutning qéshigha bérıp, uni Xuda arqılıq rıghbetlendürüp uninggha: — ¹⁷ Qorqmighin; chünki atam Saulning qolı séni tapalmaydu. Sen belki Israilning üstide padıshah bolisen, men bolsam séning wezirig bolimen, buni atam Saulmu bilıdı, dédi.

23:6 1Sam. 22:20

23:9 «Dawut Saulning ózini qestleydighanlıqını bilip, Abiyatar kahingha: — Efodni élip kelgin, dédi» — körüniduki, 10-12-ayettiki soallarnı Dawut efod wasıtısı bilen Perwerdigardin soraydu.

23:11 «...kélermy?... kélidu» — ıbranıy tilıda «...chüshermı?... chüshıdu» déyilıdı.

23:15 «Zif chöldiki bir ormanlıqta...» — yaki «Zif chöldiki xoreş shehiride...».

23:16 «Yonatan... Dawutni ... rıghbetlendürdi» — ıbranıy tilıda: «Yonatan ... uning (Dawutning) qolını küchlendürdi» déyilıdı.

¹⁸ Andin ular ikkiylen Perwerdigarning aldida ehde qilishti; Dawut bolsa, ormanliqta turup qaldi, Yonatan öz öyige yénip ketti.

¹⁹ Shuningdin kéyin Ziftikiler Gibéahta turuwatqan Saulning qéshigha kélip: — Mana, Dawut Xaqilahnning égzilikidiki Yeshimonning jenubi teripige joylashqan ormanliqtiki qorghanlarda yoshuruniwal-di, bilmemdi? ²⁰ Shunga, i padishah, qachan köngülliri tartsa shu chaghdá kel-sile; bizning burchimiz uni padishahning qoligha tutup bérish-tur, dédi.

²¹ Saul: Manga ich aghritqininglar üçün Perwerdigar silerge bext ata qilghay. ²² Emdi silerdin ötünimenki, béríp zadi qaysi yerde turidighinini jezmleshtürünglar, uning iz-dérikini éniqlap, we kimning uni körgenlikini bilip kélinglar; chünki kishiler éytishiche u intayin hiyliger iken, dédi.

²³ Shunga béríp, uning yoshurunghan barliq mexpiy joylirini éniq körüp kélinglar, yénimgha yénip kélip manga eyyni éytinglar. Andin men siler bilen bille barimen; we shundaq boliduki, eger u zéminda bolsila, men Yehudiylarning minglighanlarning arisidin uni izdep tapimen, dédi.

²⁴ Ular qopup Sauldin ilgiri Zifqa bardi; lékin Dawut öz ademliri bilen Maon chöllükidiki Yeshimonning jenub teripidiki Arabah tüzlenglikide turuwatatti. ²⁵ Saul ademliri bilen Dawutni izdep bardi. Kishiler bu xewerni Dawutqa éytti; shuning bilen u chüshüp, qiyagha béríp Maon chöl-de tur-di. Saul buni ang-lap Dawutning keynidin qoghlap Maonning chölige chiqti. ²⁶ Saul taghning bu teripide mangdi, emma Dawut ademliri bilen taghning u teripide mangdi. Dawut Sauldin qéchish üçün aldiriwatqanidi; lékin Saul ademliri bilen Dawut we uning ademlirini tutimiz dep ularni qorshighili tur-di. ²⁷ Emma bir xewerchi Saulning qéshigha kélip uninggha: — Filistiyler zéminimizning jenub teripige kirip bulang-talang qiliwatidu, tézdin qaytsila, dédi.

²⁸ Shuning bilen Saul yénip Dawutni qoghlashtin toxtap Filistiyler bilen soqushqili chiqti. Shunga u yer Séla-Hammahlékot dep ataldi. ²⁹ Dawut bolsa u yerdin chiqip En-Gedining tagh-qorghanliqida tur-di.

Dawut Saulni ayaydu

24 ¹ Saul Filistiy-lerni qoghlap chiqirip yanghanda uninggha: — Mana, Dawut En-Gedidiki chölde turuwétiptu, dégen xewer bérildi. ² Saul emdi püt-kül Israildin xillanghan üç ming ademni élip Dawut bilen ademlirini izdigili «Yawa tékiler» qoram tashliqigha chiqti. ³ U yolning yénidiki qoy qotanlirigha kelgende, shu yerde bir ghar bar idi. U teret qilish üçün ghargha kirdi; Dawut bilen ademliri gharning ichkiriside olturatti.

⁴ Dawutning ademliri uninggha: — Mana Perwerdigarning sanga: — Öz düshminingni séning qolunggha bérimen, néme sanga layiq körünse shuni qilghin, dégen küni del mushu kün iken, dédi. Dawut qopup Saulning tonining péshini tuydurmay késiwaldi. ⁵ Lékin Saulning tonining péshini keskini üçün Dawut könglide qattiq epsuslandi. ⁶ U öz ademlirige: — Perwerdigar méni Perwerdigar Özi mesih qilghan ghoyamgha bundaq qolumni uzartishtin saqlisun, chünki u Perwerdigarning mesihliginidur, dédi.

⁷ Shu söz bilen Dawut öz ademlirini tosup Saulgha chéqilghili qoymidi. Saul bolsa qopup ghar-din chiqip öz yoligha ketti. ⁸ Andin Dawutmu turup ghardin chiqip Saulning keynidin: — I ghoyam padishah! — dep chaqirdi. Saul keynige qarawidi, Dawut églip yüzini yerge yaqqan halda tezim qildi. ⁹ Dawut Saulgha mundaq dédi: — «Mana, Dawut séni qestleshke purset izdewatidu, dey-dighan kishilarning sözige némishqa qulaq salila? ¹⁰ Mana bugün öz közliri bilen kördi-lik, Perwerdigar bugün gharda silini öz qolumgha bergenidi. Beziler manga uni öltürüwetkin, dédi; lékin men silini ayap: — Ghoyamgha qolumni uzartmaymen, chünki u Perwerdigarning mesihliginidur, dédim. ¹¹ Qarisila, i ata, qolumdiki tonlirining péshige. Silini öltürmey tonliri-ning péshini keskenlikimdin shuni bilsileki, könglümde silige ya yamanliq ya asiyliq yoq, silige

gunah qilghinin yoq, lékin sili jénimni alghili paylimaqtıla..¹² Perwerdigar men bilen silining otturimizda höküm qilsun, méning hésabimni silidin Perwerdigar alsun; lékin méning qolum silige kötürülmeydu.¹³ Konilar: — «Rezillik rezillerdin chiqidu» dep éytqaniken, lékin öz qolum silige kötürülmeydu.¹⁴ Israilning padishahi kimni tutqili chiqti? Kimni qoghlap yürüdu? Bir ölük itni, xalas! Yalghuz bir bürgini, xalas!¹⁵ Perwerdigar soraqchi bolup men bilen silining otturimizda höküm chiqarsun! U heq-naheqni ayrip, dewayimni sorap méni silining qolliridin xalas qilip, adalet yürüргеy!» — dédi.

¹⁶ Dawut Saulgha bu sözlerni éytqanda Saul: — Bu séning awazingmu, i oghlum Dawut? — dédi. Andin Saul yuqiri awaz bilen yiglap ketti.¹⁷ U Dawutqa: — «Sen mendin adilsen, chünki sen manga yaxshiliq qayturdung, lékin men sanga yamanliq qayturdum.¹⁸ Sen бүгүн manga yaxshiliq qilghanliqingni obdan körsitip berding; Perwerdigar méni qolunggha tapshurghan bolsimu, sen méni öltürmiding.¹⁹ Birsı öz düşminini tapsa, uni aman-ésen ketkili qoyamdu? Perwerdigar séning manga бүгүн qilghan yaxshiliqing üçün sanga yaxshiliq yandurghay.²⁰ Emdi mana, shuni bildimki, sen jezman padishah bolisen, Israilning padishahliqi séning qolungda tiklinidu.²¹ Lékin hazir Perwerdigar bilen manga qesem qilghinki, mendin kéyin méning neslimni yoqatmay, namimni atamning jemetidin öchürmigeysen», dédi.

²² Shuning bilen Dawut Saulgha qesem qildi. Saul öz öyige yénip ketti; Dawut ademliri bilen qorghhan-qiyagha chiqip shu yerde turdi.

Samuil ölidu

25¹ Samuil öldi. Pütkül Israil yighilip uning üçün matem tutti; ular uni uning Ramahdiki öyide depne qildi. Dawut bolsa qopup Paran chölige bardı..

Dawut, Nabal, Abigail

² Emdi tirikchiliki Karmelde bolghan, Maonda olturuqluq bir adem bar idi. Bu kishi bek bay bolup üç ming qoy, bir ming öchkisi bar idi. U öz qoylirini Karmelde qirqiwatatti.³ U ademning ismi Nabal bolup, ayalining ismi Abigail idi; ayali hem pem-parasetlik hem ept-turqi chirayliq, lékin éri qattiq qol we rezil idi; u Kalebning ewladidin idi..

⁴ Dawut chölde turup Nabalning öz qoylirini qirqiydighanliqini anglap⁵ On yash yigitni u yerge mangdurup ulargha: — Siler Karmelge chiqip Nabalning qéshigha bérıp, mendin uninggha salam éytinglar.⁶ Uninggha: — «Yashighaysen; sizge tinch-amanliq bolghay, öyingizge tinch-amanliq bolghay, hemme barliqingizgha tinch-amanliq bolghay!⁷ Men qirqighuchilarning sizde ish bashlighanliqini anglidim. Sizning padichiliringiz biz tereplerde turghanda ulargha héch zexme yetküzmiduq; biz Karmelde turghan waqitta ularning héch tersisi yitip ketmidi.⁸ Öz yigitliringizdin sorisingiz ular sizge dep bérıdu. Shunga biz qutluq bir künide kelduq, shunga yigitlirimiz neziringizde iltipat tapsun; öz qolingizgha néme chiqsa shuni keminiliringizge we oghlingiz Dawutqa néme chiqsa shuni bergeysiz», denglar, — dédi.

⁹ Dawutning yigitliri u yerge bérıp bu geplerning hemmisini Dawutning namida uninggha éytip andin jim turup saqlıdı.

¹⁰ Nabal Dawutning xizmetkarlıghıgha jawab bérıp: — Dawut dégen kim? Yessening oghlı dégen kim? Bu künlerde öz ghoyilirini tashlap kétiwatqan xizmetkarlar tola.¹¹ Men özümning yémek-ichmeklirimni we yung qirqughuchilirimgha soyghan göshni kelgen jayı namelum bolghan kishilerge béremdim? — dédi..

24:11 «könglümde silige ya yamanliq ya asiqliq yoq» — ıbraniy tilida «qolumdı silige ya yamanliq ya asiqliq yoq».

25:1 1Sam. 28:3

25:3 «U ademning ismi Nabal bolup...» — «Nabal»ning menisi «exmeq, qopal».

25:11 «yémek-ichmikim» — ıbraniy tilida «nénim we süyüm».

¹² Dawutning yigitliri kelgen yoligha yénip ketti. Yénip kélip ular Dawutqa hemme gepni dep berdi. ¹³ Dawut öz ademlirige: — Her biringlar öz qilichinglarni ésinglar, dédi. Shuning bilen herbiri öz qilichini tasmissigha asti, Dawutmu öz qilichini asti. Andin töt yüzche adem Dawut bilen chiqti, we ikki yüz kishi jabduqlar bilen qaldi. ¹⁴ Emma Nabalning xizmetkarliridin biri uning ayali Abigailga: — Dawut elchilerni chöldin ghojimizgha salam bérishke ewetkeniken; lékin u ularni tillap kayip ketti. ¹⁵ Bu ademler bolsa, bizge köp yaxshiliq qilghan. Biz dalada ularning yénida yürgen waqitlirimizda bizge héch yamanliq kelmidi, bizning héch nersimizmu yitip ketmigenidi. ¹⁶ Biz ulargha yéqin jayda qoy baqqan waqitta ular kéche-kündüz bizge sépildek bolghanidi. ¹⁷ Emdi bu ishtin xewedar boldila, qandaq qilish kéreklikini oyliship baqqayla. Bolmisa, ghojimizgha we pütkül öydikilirige bir bala-qaza kelmey qalmaydu. U shunche kaj bir ademki, héchkim uninggha söz qilishqa pétilamaydu, dédi.

¹⁸ Abigail derhal ikki yüz nan, ikki tulum sharab, besh pishurulghan qoy, besh séah qomach, bir yüz kishmish poshkili, ikki yüz enjür poshkili élip ésheklerge artip. ¹⁹ Öz yigitlirige: — Méning aldimda béringlar; mana, men keyninglardin baray, dédi. Lékin u öz éri Nabalgha bu ishni démididi. ²⁰ U öz éshikige minip taghning étikidin chüshkende, mana Dawut ademliri bilen uning uduligha chüshüp uning bilen uchrashti.

²¹ Dawut eslide: — Men bu kishining mélini chölde bikardin bikar qoghdap, uning barliqidin héchnémini yittürgüzimidenim; lékin u yaxshiliqning ornida manga yamanliq qildi. ²² Uning ademliridin etigiche birer erkeknı qaldurup qoysam, Xuda men Dawutni uningdinmu artuq jazalighay, dégenidi. ²³ Abigail Dawutni körüp, aldirap éshektin chüshüp, Dawutning aldidı yiqilip yüzini yerge yéqip tezım qildi; ²⁴ uning putlirigha ésilip mundaq dédi: — «I ghojam, bu qebihlik manga hésablansun; emdi shuni ötünimenki, dédeklirining silige söz qilishigha ijazet qilip, dédiklirining sözige qulaq salghayla: — ²⁵ ötünimenki, ghojam bu rezil adem Nabalgha pisent qilmighayla; chünki uning mijezi xuddi ismigha oxshashtur; uning ismi «kaj», derweqe uningda kajliq tolimu éghirdur. Lékin men dédekliri bolsa ghojam ewetken yigitlerni körmidim. ²⁶ Emdi i ghojam, Perwerdigarning hayati bilen we séning jénıng bilen qesem ichimenki, Perwerdigar silini öz qolliri bilen qan töküp intıqam élishtin saqlidi. Emdi düshmenlirimu, sili ghojamgha yamanliq qilmaqchi bolghanlarmu Nabalgha oxshash bolsun. ²⁷ Emdi dédekliri ghojamgha élip kelgen bu sowghat bolsa ghojamgha egeshken yigitlerge teqsim qilinsun.

²⁸ Silidin ötünimenki, dédeklirining sewenlikini kechürgeyla; chünki sili, i ghojam Perwerdigarning jenglirini qilip kelgenliri üçhün, barliq künliride silide yamanliq tépilmighini üçhün Perwerdigar jezmen jemetlirini mezmüt qilidu. ²⁹ Birsı qopup silini qoghlap janlirini izdise, sili ghojamning jéni Perwerdigar Xudalirining qéshidiki tirikler xaltisi ichide orilip saqlinidu, lékin düshmenlirining janlirini bolsa, u salghugha sélip chörüp tashlaydu.

³⁰ Emdi Perwerdigar sili ghojam toghrisida éytqan barliq yaxshi wedilirige emel qilip, silini Israilgha bash qilghanda shundaq boliduki, ³¹ sili ghojamning naheq qan tökmigenlikliri yaki öz intıqamlirini almıghanlıqliri üçhün köngüllirige putlikashang yaki derd bolmaydu. We Perwerdigar ghojamgha nusret berginide sili öz dédeklirini yad qilghayla».

³² Dawut Abigailga: — Séni бүгүн méning bilen uchrishishqa ewetken Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturulghay! ³³ Emdi eqil-parasitingge barikalla, sangimu barikalla! Chünki sen бүгүн méni öz qolım bilen qan töküp intıqam élishtin tostung.

25:17 «U shunche kaj bir ademki...» — ibranıy tilida «U Béalning (Sheytanning) shundaq bir oghlikı...».

25:18 «besh séah qomach» — «séah» üçtin bir efah, yeni ashliq-danlarning ölçem birlikı idi, texminen 9 liter.

25:22 «Uning ademliridin etigiche birer erkeknı qaldurup qoysam...» — mushu yerde «birer erke» ibranıy tilida «tamgha qarap birer siygüchi» bilen ipadilınidu. «Xuda men Dawutni uningdinmu artuq jazalighay» — yaki «Xuda Dawutning düshmenlirige uningdinmu artuq qilghay» (bezi kona köchürmilerde shundaq yézilidu).

25:25 «ghojam bu rezil adem Nabal» — ibranıy tilida «ghojam Béalning (Sheytanning) bu oghlı Nabal» déyilidu. «uning ismi «kaj», derweqe uningda kajliq tolimu éghirdur» — ibranıy tilida «Nabal» dégenning menisi «kaj».

³⁴ Lékin méni sanga ziyan-zexmet yetküzüshtin saqlighan Israilning Xudasi Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, sen méning aldimgha tézlinip kelmigen bolsang, Nabalning ademliridin héch erkeq etigiche tirik qalmas idi, dédi.

³⁵ Andin Dawut uning özige keltürgen nersilirini qolidin tapshurup élip uninggha: — Tinch-aman öyüngge barghin, mana sözliringge qulaq sélip, könglüngni qobul qildim, dédi.

³⁶ Abigail Nabalning qéshigha keldi; mana, u öyide shahane ziyapettek bir ziyapet ötküzüwatatti. Nabal könglide xushal idi we intayin mest bolup ketkenidi. Shunga Abigail etisi tang at-queche uninggha héch néme démidi. ³⁷ Lékin etisi Nabal mestliktin yéshilgende ayali uninggha bolghan weqelerni dep bériwidi, uning yüriki ölgendek bolup, özi tashtek bolup qaldi. ³⁸ We shundaq boldiki, texminen on kündin kéyin Nabalni Perwerdigar urdi we u öldi.

³⁹ Dawut Nabalning ölginini anglap: — Perwerdigar mubarektur. Chünki U men Nabaldin tartqan haqaret üçün dewayimni sorap Öz qulini yamanliqtin saqlidi; eksiche Perwerdigar Nabalning yamanliqini öz béshigha yandurdi, dédi. Andin Abigailni öz emrimge alay dep, uninggha söz qilghili elchi mangdurdi. ⁴⁰ Dawutning xizmetkarliri Karmelge Abigailning qéshigha kélip uninggha: — Séni emrimge alay dep Dawut sanga söz qilghili bizni ewetti, dédi.

⁴¹ Abigail bolsa qopup yüzini yerge tegküdek tezim qilip: — Mana, dédiking ghojamning xizmetkarlirining putlirini uyushqa qul bolsun, dédi. ⁴² Andin Abigail shu haman özige hemrah bolghan besh chörisi bilen éshekke minip Dawutning elchilirining keynidin bérup, uning ayali boldi.

⁴³ Dawut Yizreellik Ahinoamni hem xotunluqqa alghanidi. Shuning bilen bu ikkisi uninggha xotun boldi.

⁴⁴ Lékin Saul Dawutqa xotun qilip bergen qizi Miqalni Gallimdiki Laishning oghli Faltigha xotunluqqa bergenidi.

Dawut Saulni yene rehim qilip ayaydu

26 ¹ Emdi Zifliqlar Gibéahgha Saulning qéshigha kélip: — Dawut Yeshimongha yéqin Haqilah égzlikige yoshurunuwaptu emesmu? — dédi.

² Saul qopup Israildin xillanghan üç ming ademni élip, Zif chölide Dawutni izdigili u yerge bardi. ³ Saul bolsa yol boyida, Yeshimongha yéqin Haqilah égzlikide chédir tikti. Dawut chölde turuwatatti; u Saulning chölge öz keynidin chiqqinidin xewer tapqanda ⁴ Dawut paylaqchilarni mangdurup Saulning rastla kelgenlikini bildi. ⁵ Dawut qopup Saul chédir tikken jaygha bardi; u Saul bilen qoshun serdari, Nerning oghli Abner yatqan yerni kördi. Saul bolsa qoshun istihkami ichide uxlap yatqanidi, ademliri chédirilirini uning etrapigha tikkenidi.

⁶ Dawut emdi Hittiyarlardin bolghan Aximelek we Yoabning inisi Zeruiyaning oghli Abishaygha: — Kim men bilen leshkergahgha chüshüp, Saulning yénigha baridu? — dep soridi. Abishay: — Men séning bilen baray, dédi.

⁷ Shuning bilen Dawut we Abishay kéchide qoshun bar yerge bériwidi, mana Saul qoshun istihkami ichide uxlap yatqanidi; uning neyzisi tekiyisining yénida yerge qadaqliq turatti; Abner bilen ademliri uning etrapida yatatti. ⁸ Abishay Dawutqa: — Xuda bugün düshminingni qolunggha tapshurdi. Sendin ötünimenki, manga neyze bilen birla sanjip uni yerge qadap qoyushqa ijazet bergeysen! Ikki qétim sanjishimning lazimi yoqtur, dédi.

⁹ Dawut Abishaygha: — Uni yoqatmighin. Kim Perwerdigarning mesih qilghinigha qol uzitip gunahgha tartilmighan? — dédi.

25:34 «Nabalning ademliridin héch erkeq etigiche tirik qalmas idi» — mushu yerde «erkeq» ibraniy tilida «tamgha qarap siygüchi» bilen ipadiliniidu.

25:41 «Mana, dédiking ghojamning xizmetkarlirining putlirini uyushqa qul bolsun» — Israilda we ottura sherqte shundaq adet barki, öyge méhman kelse, sahibxan yaki xizmetkarliri ularning putlirini uyuydu.

25:44 2Sam. 3:15

¹⁰ Dawut yene: — Perwerdigarning hayati bilan qesem qilimenki, Perwerdigar jezmen uni uridu; ya uning ölidighan küni kélidu ya u jengge chüshüp halak bolidu. ¹¹ Perwerdigar méni Perwerdigarning mesihliginige qol uzitishidin saqlighay! Emma uning béshidiki neyze bilen su idishini alghin, andin kéteyli, dédi. ¹² Shuning bilen Dawut neyze bilen idishni Saulning béshining yénidin élip, ikkisi chiqip ketti. Emma héchkim körmidi, tuyupmu qalmidi hem oy-ghinip ketmidi, belki hemmisi uxlawerdi; chünki Perwerdigar bir qattiq uyquni ularning üstige chüshürgenidi.

¹³ Dawut uduldiki terepke ötüp yiraqraq bir döngning töpisiye turdi; ularning ariliqi yiraq idi.

¹⁴ Dawut qoshun bilen nerning oggli Abnerge towlap: — Jawab bermemsen, i Abner! — dédi. Abner: — Padishahqa towlighuchi kim sen? — dédi.

¹⁵ Dawut Abnerge: — Sen batur emesmu? Israilda sanga kim teng kéleleydu? Némishqa ghojang padishahni qoghdimiding? Chünki xelqtin bir kishi ghojang padishahni halak qilghili kriptu. ¹⁶ Séning bundaq qilghining yaxshi emes! Perwerdigarning hayati bilan qesem qilimenki, Perwerdigar mesih qilghan ghojanglarni qoghdimighanliqlar uchün ölümge layiq boldunglar. Emdi padishahning neyzisi we béshining yénidiki su idishining qeyerdilikige qarap béqinglar, dédi.

¹⁷ Saul Dawutning awazini tonup: — Bu séning awazingmu, i oghlum Dawut! — dédi. Dawut: — I ghojam padishah, bu méning awazimdur, dédi. ¹⁸ U yene: — Némishqa ghojam öz qulini mundaq qoghlaydu? Men néme qiliptimen? Qolumda néme yamanliq bar? ¹⁹ Emdi ghojam padishah öz qulining sözige qulaq salghay. Perwerdigar silini manga qarshi qozghatqan bolsa bir hediye-qurbanliq uning könglini razi qilghay; lékin insan baliliri bolsa, ular Perwerdigarning aldida lenetke qalsun, chünki ularning emdi méni Perwerdigarning mirasidin behrimen bolushtin mehrum qilip, méni bashqa ilahlargha ibadet qil, déginu bolidu. ²⁰ Emdi méning qénim Perwerdigarning huzuridin yiraq yerge tökülmisun; chünki taghlarda bir keklikni owlighandek Israilning padishahi bir yalghuz bürgini izdigili chiqiptu, dédi.

²¹ Saul: — Men gunah qildim; yénip kelgin i oghlum Dawut; méning jénim бүгүн közliringde eziz sanalghini uchün men sanga bundin kéyin héch ziyar-zexmet yetküzmeymen; mana, exmeqliq qildim, bek éziptimen, dédi.

²² Dawut jawab bérup: — Mana padishahning neyzisi, ghulamlardin biri kélip uni yandurup alsun. ²³ Perwerdigar her ademning heqqaniyliqi bilen sadiqliqigha qarap yandurghay. Chünki бүгүн Perwerdigar silini méning qolumgha tapshurdi, lékin men Perwerdigarning mesihliginige qol uzitishni xalimidim. ²⁴ Mana, бүгүн silining janliri méning közlirimde eziz bolghandek méning jénim Perwerdigarning köziye eziz bolghay, u méni hemme awarichilikdin qut-quzghay, dédi.

²⁵ Saul Dawutqa: — Ey oghlum Dawut, beriketlengeysen. Sen jezmen ulugh ishlarni qilisen, ishling jezmen rawajliq bolidu, dédi. Andin Dawut öz yoligha ketti, Saulmu öz jayigha yénip bardı.

Dawut Filistiylerge qoshulidu

27¹ Dawut könglide: — Haman bir küni Saulning qolida halak bolidighan oxshaymen. Shunga Filistiylerning zéminigha tézdin qéchip kétishimdin bashqa amal yoq. Shundaq qilsam Saul Israil zémini ichide méni tépishtin ümidsizlinip, izdeshtin qol üzidu, we men uning qolidin qutulimen, dep oyildi. ² Shuning bilen Dawut qopup uninggha egeshken alte yüz ademni

26:19 «... Perwerdigar silini manga qarshi qozghatqan bolsa bir hediye-qurbanliq uning könglini razi qilghay...» — menisi: (1) Dawut melum yamanliq qilghan bolsa, Perwerdigar uni qurbanliq arqiliq kechürüm qilidu; (2) Perwerdigar Saulni jazalash uchün uni Dawutqa qarshi chiqishqa qozghighan bolsa, shübhisizki, u qurbanliq arqiliq Saulni kechürüm qilidu. «chünki ularning emdi méni Perwerdigarning mirasidin behrimen bolushtin mehrum qilmaqchi...» — mushu yerde «Perwerdigarning mirasi»: (1) Xuda Israilgha wede qilghan Qanaan zéminini; (2) Xudaning ibadet chédiridiki tüzümi arqiliq bolghan köp imtiyazlardin, jümlidin kahin-lawiylar arqiliq Xudaning telim-kalamini anglashtin behrimen bolushni öz ichige alidu. «ularning méni bashqa ilahlargha ibadet qil, déginu bolidu» — Dawut özi Israilning zéminide turmighan bolghachqa, Xudaning ibadet chédirigha baralmaydu.

élip Gatning padishahi Maoqning oghli Aqishning qéshigha bardi. ³ Emdi Dawut we adamliri, yeni herbiri öz ailisidikiler bilen bille Gatta Aqish bilen turdi. Dawut ikki ayali, yeni Yizreellik Ahinoam we Nabalning tul xotuni Karmellik Abigail bilen bille shu yerde turdi.

⁴ Saul: — Dawut Gatqa qéchiptu, dégen xewerni anglighanda, uni yene izdep yürimdi.

⁵ Dawut Aqishqa: — Eger közlirining aldida iltipat tapqan bolsam, olturushum üçün sehradiki bir sheherdin bizge bir jay bergeyla; qulung qandaqmu shahane sheherde silining qashlirida tursun, dédi.

⁶ U küni Aqish uninggha Ziklag shehirini berdi. Shuning üçün Ziklag бүгүнki күнгиче Yehuda padishahlirigha tewe bolup kelmekte. ⁷ Dawut Filistiylerning zéminida turghan waqit bir yil töt ay boldi.

⁸ Dawut bolsa öz adamliri bilen chiqip Geshuriylargha, Gezriylerge we Amaleklerge hujum qilip, ularni bulang-talang qilip turatti (chünki ular qedimdin tartip Shurigha kirish yolidin tartip Misir zéminighiche bolghan shu yurtta turatti). ⁹ Dawut herqétim zémindikilerni qirip er yaki ayal bolsun, birnimu tirik qaldurmaytti we qoy, kala, éshek, töge we kiyim-kécheklerni élip Aqishning yénigha yénip kéletti.

¹⁰ Aqish: — Бүгүн qaysi jaylarni bulang-talang qildinglar, dep soraytti; Dawut: — Yehuda zéminining jenub teripini, Yerahmeelliklerning jenub teripini we Kéniylerning jenub teripini bulang-talang qilduq, deytti.

¹¹ Dawut er yaki ayallarning birinimu Gatqa tirik élip kelmeytti; chünki u: — Ular bizning toghrimizdin, «Dawut undaq-mundaq qildi» dep gep qilishi mumkin, deytti. Dawut Filistiylerning zéminida turghan waqtida u daim shundaq qilatti.

¹² Shunga Aqish Dawutqa ishendi: — «Emdi u xelqi Israilni özidin seskendürüwetti; méning xizmitimde menggü qul bolidu», dep oyildi.

En-Dordiki jaduger ayal

28 ¹ U künlérde Filistiyler Israilgha qarshi jeng qilish üçün öz qoshunlirini yighdi. Aqish Dawutqa: — Bilishing kérekki, adamliringni élip méning bilen jezmen jengge chiqishing lazim, dédi.

² Dawut Aqishqa: — Undaqta sili qullirining néme qilalaydighanliqini bilip qalila — dédi. Aqish Dawutqa: — Mana, séni özümge menggülik pasiban qilay, dédi.

³ (Samuil ölgenidi we pütkül Israil uning üçün matem tutup uni öz shehiri bolghan Ramahda depne qilghanidi. Saul bolsa jinkeshler bilen palchilarni zémindin qoghlap chiqardi). ⁴ Filistiyler topliship chiqip Shunemde chédir tikti. Saulmu hem pütkül Israilni yighip, Gilboahda chédir tikti. ⁵ Saul emdi Filistiylerning qoshun bargahini körgende qorqup, yüriki su bolup ketti.

⁶ Saul Perwerdigardin yol soridi; lékin Perwerdigar ya chüsh bilen ya «urim» bilen ya peyghemberler arqiliq uninggha jawab bermidi..

⁷ Shuning bilen Saul xizmetkarlirigha: — Manga palchi jinkesh bir xotunni tépip béringlar, men bérıp uningdin yol soray, dédi. Xizmetkarliri uninggha: — En-Dorda jinkesh bir xotun bar iken, dédi. ⁸ Saul niqablinip, bashqa kiyimlerni kiyip ikki ademni hemrah qilip bardi. Ular kéchisi

28:3 «Saul bolsa jinkeshler bilen palchilarni zémindin qoghlap chiqardi» — mushu yerde «jinkeshler» ölgenlerning rohlirini chaqirghuchilarni körsitidu. Mushundaq heriketler Tewratta qattiq men'i qilinghan; emeliyette, undaq qilghan kishiler daim déğüdek jinlar teripidin aldinip kétidu.

28:3 1Sam. 25:1

28:6 «Perwerdigar ya chüsh bilen ya «urim» bilen ... uninggha jawab bermidi» — «urim» birxil tash. U kahin kiygen «efod»ning yanchuqida turidu. Bu tashlar arqiliq Israil xelqi Xudadin yol sorisa bolatti. «Mis.» 28:28-30ni körüng.

28:7 «Manga palchi jinkesh bir xotunni tépip béringlar» — «palchi jinkesh xotun» ibraniy tilida: «palchi jini bar xotun» yaki «palchi jinni chaqirghuchi xotun» dégen söz bilen ipadiliniidu. Mushu sözler uninggha chaplashaqan jin xéli küchlük iken, dégenni puritidu.

bérip xotunning qéshigha keldi. U xotungha: — Manga jin chaqirip pal échip, men dégen birsini qéshimgha keltürgin, dédi.

⁹ Xotun uninggha: — Mana, Saulning qilghanlirini, yeni zémindin jinkeshlerni we palchilarni yoqatqanliqini özüng bilisen; némishqa méni öltürüşke jénimgha tuzaq qoyisen, dédi.

¹⁰ Saul uninggha Perwerdigar bilen qesem qilip: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, bu ish üçün sanga jaza bolmaydu, dédi.

¹¹ Xotun: — Sanga kimni chiqirimen? — dep soridi. U: — Manga Samuilni chiqarghin, dédi.

¹² Xotun Samuilni körgende qattiq awaz bilen chirqiridi, andin Saulgha: — Némishqa méni gollaysen? Sen özüng Saulghu! — dédi.

¹³ Padishah uninggha: — Qorqmighin! Némini kördüng? — dédi. U Saulgha: — Men bir ilahning yerdin chiqqinini kördüm, dédi.

¹⁴ U: — Uning qiyapiti qandaq iken? dédi. Xotun: — Qéri bir boway chiqiwatidu; u yépincha kiygeniken, dédi. Saul: — U Samuil iken, dep bilip, yüzini yerge yéqip tezim qildi.

¹⁵ Samuil Saulgha: — Némishqa méni aware qilip chiqarding? — dédi. Saul: — Men tolimu perishan boldum; chünki Filistiyler manga qarshi jeng qiliwatidu, we Xuda mendin yiraqlap, manga yaki peyghemberler arqiliq yaki chüshler arqiliq héch jawab bermeywatidu. Shunga méning néme qilishim kéreklikini manga bildürgeysen dep, séni chaqirdim, dédi.

¹⁶ Samuil: — Perwerdigar sendin yiraqlap, düshmining bolghandin kéyin némishqa mendin meslihet soraysen? — dédi.

¹⁷ —Perwerdigar Özi üçün men arqiliq éytqinini qildi; Perwerdigar padishahliqni qolungdin yirtip élip, qoshnanggha, yeni Dawutqa berdi. ¹⁸ Sen Perwerdigarning sözige qulaq salmay, uning Amaleklerge qaratqan qattiq ghezipini yürgüzmiğining üçün Perwerdigar bugün sanga shu ishni qildi. ¹⁹ Perwerdigar özüng bilen Israilnimu Filistiylerning qoligha tapshuridu; ete sen we oghulliring méning bilen bille bolisiler; we Perwerdigar Israilning qoshuninimu Filistiylerning qoligha tapshuridu, dédi.

²⁰ Saul shuan yerge düm yiqildi, Samuilning sözliridin qattiq qorqup ketti; bir kéche-kündüz tamaqmu yémigeçke, maghdurimu qalmidi.

²¹ Ayal emdi Saulning qéshigha bérip uning tolimu perishan bolghinini körüp, uninggha: — Mana, dédekliri jénini alqinigha élip qoyup tapilighanlirigha binaen qildim. ²² Emdi silidin ötünimen, dédiklirining sözige kirgeyla; méni silining aldilirigha bir chishlem nan keltürüşke unighayla; shuning bilen sili yep quwwet tépip andin öz yollirigha kéteyleyla, dédi.

²³ Lékin u ret qilip: — Yémeymen, dep unimidi. Uning xizmetkarliri hem ayalmu yéyishni uninggha dewet qilishti; u yerdin qopup kariwatta olturdi. ²⁴ Ayalning öyide bir bordaq mozaq bar idi. U derhal uni soydi; hem xémir yughurup pétir nan pishürüp berdi. ²⁵ U uni Saul bilen xizmetkarlirining aldigha qoydi. Ular yep bolup, shu kéchisi ketti.

Filistiy emirler Dawutni öz sépidin chiqiriwétidu

29 ¹ Filistiyler hemme qoshunlirini yighip Afekte jem qildi; Israillar Yizreeldiki bulaqning yénida chédir tikti. ² Filistiylerning serdarliri yüz yaki mingdin eskerni bashlap, sep tizip keldi; ularning keynidin Dawut öz ademlirini bashlap Aqish bilen chiqip sep tüzdi.

³ Filistiylerning emirliri: — Bu Ibraniylar bu yerde néme ish qilidu? — dédi. Aqish Filistiylerning emirlirige: — Bu Israilning padishahi Saulning xizmetkari Dawut emesmu? U bu yerde birnech-

28:17 «Perwerdigar özi üçün men arqiliq éytqinini qildi; Perwerdigar padishahliqni ... qoshnanggha, yeni Dawutqa berdi» — oqurmenlarning éside barki, Samuil eslide Saulgha: «Perwerdigar bugün Israilning padishahliqini sendin yirtip élip sendin ewzel bolghan bir yéqininggha tapshurdi» dep Xudaning jazasini uqturghanidi (15:28).

che kün, birnechche yillardin béri men bilen turghan emesmu? U manga kelgen kündin tartip bu küngiche uningdin héch eyib bayqimidim, dédi.

⁴ Emma Filistiylarning emirliri uninggha achchiqlandi. Filistiylarning emirliri uninggha: — Uni qayturuwet! Bu kishi sen özüng uninggha orunlashturghan jaygha ketsun; biz bilen bille soqushqa chüshmisun, bolmisa, u soqushta bizge reqib bolup qélishi mumkin. Bu adem öz ghosisi bilen némisi arqiliq yarishidu? Bu ademlarning bashlirini élish bilen bolmamdu? ⁵ Bu qizayallar burun uning toghrisida ussul oynap qoshaq qétip: — Saul minglap öltürdi, we Dawut on minglap öltürdi, dégen Dawut emesmu? — dédi.

⁶ Aqish Dawutni chaqirip uninggha: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilip éytimenki, sen durus adamsen, séning méning bilen leshkergahda xizmette bolushung közlirimde yaxshi ishtur; chünki manga kelgen kündin tartip bu küngiche sendin héch yamanliq bayqimidim. Lékin sen emirlerge yaqmapsen. ⁷ Shunga tinch-aman yénip ketkin, bolmisa Filistiylarning emirlirini narazi qilip qoyisen, dédi.

⁸ Dawut Aqishqa: — Men néme qildim? Silining qashlirigha kelgen kündin tartip bu küngiche qilghan qaysi yamanliqim üçün méni ghojam padishahning dushmanliri bilen soqushqili barghuzmayla? — dédi.

⁹ Aqish Dawutqa jawab béríp: — Közlirimde Xudaning bir perishtisidek manga yaxshi ikenlikingni bilimen. Lékin Filistiylarning emirliri séni biz bilen bille jengge chiqmisun dewatidu, dédi.

¹⁰ Shunga ete seherde qopunglar, özüng we bille kelgenler, yeni men xojangning xizmetkarliri; seherde qopunglar, tang yorushi bilenla chiqip kétinglar, dédi.

¹¹ Shunga Dawut öz ademliri bilen seherde turup Filistiylarning zéminigha mangdi. Filistiylar bolsa Yizreelge chiqti.

Dawut Amaleklardin bala-chaqilirini qutquzidu

30 ¹ Shundaq boldiki, Dawut we ademliri üçinchi küni Ziklagqa yétip keldi; mana, Amalekler jenub terepke we Ziklagqa hujum qilip, Ziklagni weyratip ot qoyup köydürgenidi.

² Ular sheherdiki qiz-ayallarni, chong bolsun, kichik bolsun, ularning hemmisini esirge aldi. Ulardin héchkimni öltürmey, hemmisini élip, yoligha chiqqanidi.

³ Dawut öz ademliri bilen sheherge kelgende, mana, sheher alliqachan köyüp tügigenidi; ularning ayallari we oghul-qizliri esirge élinghanidi. ⁴ Emdi Dawut we uning bilen bille bolghan xelq qattiq yigha-zar kötürüshti, taki maghduri qalmighuche yighlashti. ⁵ Dawutning ikki ayali, Yizreellik Ahinoam bilen Karmellik Nabaldin tul qalghan Abigailmu esirge élinghanidi. ⁶ Dawut qattiq azablandi; chünki barliq xalayiq, herbiri öz oghul-qizliri üçün qayghurup ghezeplinip uni chalma-kések qilip öltüreylili, déyishiwatatti. Emma Dawut özini Xudasi Perwerdigardin küch-quwwetlendürdi.

⁷ Dawut Aximelekning oghli kahin Abiyatargha: — Efodni yénimgha élip kelgin, dédi.

⁸ Dawut Perwerdigardin: — Bu qoshunni qoghlaymu? Ulargha yétishelermenmu? — dep soridi. U: — Qoghla; sen jezmen ulargha yétishiwalisen hem hemmisini qayturup kéleleysen, dédi.

⁹ Dawut we uning bilen bille bolghan alte yüz adem béríp Bésor wadisigha yétip kelgende, keynide sörülüp qalghanlar shu yerde qaldi. ¹⁰ Dawut özi töt yüz adem bilen dawamlıq qoghlap mangdi; ikki yüz adem halsirap ketkechke, Bésor wadisidin ötelmey keynide qalghanidi.

¹¹ Ular dalada Misirliq bir ademni uchrattı. Ular uni Dawutning qéshigha élip kélip, uninggha

29:4 1Tar. 12:20

29:5 1Sam. 18:7

29:6 «séning méning bilen leshkergahda xizmette bolushung...» — ibraniy tilida «séning méning bilen leshkergahgha kirip-chiqishung».

30:7 «Efodni yénimgha élip kelgin» — «efod» toghruluq 2:18diki izahatni körüng.

nan béríp yégüzdi, su ichküzdí; ¹² uninggha bir parche enjür poshkili bilen ikki kishmish posh-kiliniyu berdi. U bularni yep, uninggha qaytidin jan kirdi; chünki u üç kéche-kündüz nan yémigen, sumu ichmigenidi. ¹³ Dawut uningdin: — Sen kimge tewe? Sen qeyerliksen? — dep soridi. U: — Men Misirliq yigit bolup, bir Amalekning qulimen. Lékin men üç kün ilgiri késel bolup qalghachqa, ghojam méni tashliwetti. ¹⁴ Biz esli Keretiylerning yurtining jenub teripige we Yehuda zéminigha we Kalebning zéminining jenub teripige hujum qilip bulang-talang qilduq; shundaqla Ziklagni köydürüwetkeniduq, dédi.

¹⁵ Dawut uningdin: — Bizni u düshmen qoshuni terepke bashlap baralamsen, dédi. U: — Xudaning nami bilen men séni öltürmeymen, séni ghojangning qolighimu tutup bermeymen dep qesem qilsila, silini u qoshunning qéshigha bashlap baray, dédi.

¹⁶ Uni u yerge bashlap barghanda, mana ular pütkül yerge yéyilip, yep-ichip Filistiylerning zéminidin hem Yehuda zéminidin alghan chong oljiliridin xush bolup ussul oynishiwatatti.

¹⁷ Emma Dawut shu küni gugumdin tartip ikkinchi küni kechkiche ularni urup qirdi. Tögige minip beder qachqan töt yüz yigittin bashqa héchbir adem qéchip qutulmidi; ¹⁸ we Dawut Amalekler buluwalghan hemme nersini yandurup aldi; özining ikki ayalinimu qutquzuwaldi.

¹⁹ Amalekler élip ketken oghul-qiz, mal-mülükler we bashqa hemme nersini Dawut ulardin qayturuwaldi. Héchnéme, chong bolsun kichik bolsun chüshüp qalmighanidi.

²⁰ Dawutning ademlidi qayturuwalghan mallirining aldigha olja alghan bashqa qoy we kala padilarni sélip heydep kétiwatatti. Uning ademliri kétiwétip: — Bular Dawutning oljisi, déyishti; Dawut ularning hemmisini özige aldi.

²¹ Dawut halsizlinip özi bilen bille baralmighan Bésor wadisining boyida qaldurup ketken ikki yüz ademning qéshigha yétip keldi; ular Dawut we uning bilen kelgen ademlerning aldigha chiqti, Dawut xelqning qéshigha béríp ulargha salam qildi.

²² Lékin Dawut bilen barghanlarning arisidiki rezil ademler we erzimeslerning hemmisi qopup: — Bular biz bilen barmighandin kéyin biz yandurup alghan oljidin ulargha héch néme bermeyli. Ular peqet herbiri öz xotun-balilirini élip ketsun, dédi. ²³ Emma Dawut: — Yaq, i bu-raderlirim; Perwerdigar bizge teqsim qilghanni ularghimu teqsim qilmisay bolmaydu. Chünki U bizni qoghdap bizningkige tajawuz qilghanlarni qolimizgha tapshurdi. ²⁴ Bu ishta kim silerge maqul deydu? Chünki soqushqa chüshkenning ülüshi qandaq bolsa yük-taqlargha qarighuchilarningmu ülüshi shundaq bolidu; hemme adem teng bölüşsun — dédi. ²⁵ Shu künden tartip bu Israil üçün höküm-belgilime qilip békittildi. Bügüngiche hem shundaq. ²⁶ Dawut Ziklagqa yétip kelgende, oljidin dostliri bolghan Yehuda aqsaqallirigha ewetip: — Mana, Perwerdigarning düshmenliridin alghan olja silerge bir sowghat bolsun, dédi.

²⁷ U oljidin hem Beyt-Eldikilerge, jenubiy Ramottikilerge, Yattirdikilerge, ²⁸ Aroerdikilerge, Sifmottikilerge, Eshtemoadikilerge, ²⁹ Raqaldikilerge, Yerahmeelliklerning sheherliridikilerge we Kéniylerning sheherliridikilerge, ³⁰ Xormahtikilerge, Qorashandikilerge, Ataqtikilerge, ³¹ Hébrondikilerge we Dawut we ademliri bille yürgen hemme yerdikilerge sowghat ewetti.

Saul qaza qilidu, Israil meghlup bolidu

1Tar. 10:1-12

31 ¹Emdi Filistiylar Israil bilen jeng qildi. Israilning ademliri Filistiylerning aldidin qéchip, Gilboa téghida qirip yiqittildi. ²Filistiylar Saul we uning oghullirini tap bésip

30:20 «Dawutning ademlidi qayturuwalghan mallirining aldigha ... bashqa qoy we kala padilarni sélip heydep kétiwatatti» — belkim Amalekler ilgiri Dawut we ademliridin buluwalghan mal emes, belki Amaleklerning özlirining bashqa malliri bolushi mumkin.

30:22 «rezil ademler we erzimesler...» — ibranij tilida: «rezil ademler we Bélianing (Iblisning) oghulliri...».

30:30 «Qorashandikilerge...» — yaki «Borashandikilerge...».

qoghlawatatti. Filistiyler bolsa Saulning oghulliri Yonatan, Abinadab, Melkishuani urup öltürdi. ³ Saulning etrapini urush qaplidi; oqyachilar Saulga yétishti; u ya oqi bilen éghir yarilanduruldi.

⁴ Andin Saul yaragh kötürgüchisige: — Qilichingni sughurup méni sanjip öltürüwetkin; bolmisa bu xetnisizler kélip méni sanjip, méni xorluqqa qoyushi mumkin, dédi. Lékin yaragh kötürgüchisi intayin qorqup kétip, unimidi. Shuning bilen Saul qilichni élip üstige özini tashlidi. ⁵ Yaragh kötürgüchisi Saulning ölginini körüp, umu oxshashla özini qilichning üstige tashlap uning bilen teng öldi. ⁶ Shuning bilen Saul, üç oghli, yaragh kötürgüchisi we uning hemme ademliri shu künde biraqla öldi.

⁷ Emdi wadining u teripidiki hemde Iordan deryasining bu yéqidiki Israillar eskerlirining qachqanliqini we Saul bilen oghullirining ölginini körginide, sheherlerni tashlap qachti, Filistiyler kélip u jaylarda orunlashti.

⁸ Emdi shundaq boldiki, etisi Filistiyler öltürülgenlarning kiyim-kécheqlirini saldurualghili kelgende Gilboa téghida Saul bilen oghullirining ölük yatqanliqini kördi. ⁹ Ular uning béshini késip sawut-yaraghlirini saldurup bularni Filistiylerning zéminining hemme yerlirige apirip butxanilirida we xelqning arisida bu xush xewerni tarqatti. ¹⁰ Ular uning sawut-yaraghlirini Ashtarot butxanisida qoyup ölükini Beyt-Shan shehiridiki sépilgha ésip qoydi.

¹¹ Emdi Yabesh-Giléadta olturghuchilar Filistiylerning Saulga néme qilghinini anglighanda ¹² ularning ichidiki hemme baturlar atlinip kéchiche méngip, Saul bilen oghullirining ölüklirini Beyt-Shandiki sépildin chüshürüp, ularni Yabeshke élip bérup u yerde köydürdi. ¹³ Andin ularning söngeklirini Yabeshniki yulghunning tüwige depne qilip yette kün roza tutti.

31:7 «Iordan deryasining bu yéqi...» — belkim Iordan deryasining gherbiy teripini körsitidu.

31:9 «Ular ... sawut-yaraghlirini saldurup bularni Filistiylerning zéminining hemme yerlirige apirip butxanilirida ...xush xewerni tarqatti» — yaki «Ular ... sawut-yaraghlirini saldurup, élançhilarini Filistiylerning zéminining hemme yerlirige ewetip butxanilirida ...xush xewerni tarqatti».

31:9 1Tar. 10:9